

กระบวนวิชา RU 100
ความรู้คู่คุณธรรม
(Knowledge and Morality)

ปริญญาตรี (ส่วนกลาง)
ปริญญาตรี คณะวิศวกรรมศาสตร์
โครงการพิเศษทุกโครงการ

คำอธิบายรายวิชา RU 100

ศึกษาความคิดรวบยอดของปรัชญาชีวิต ทฤษฎี หลักการ กระบวนการและยุทธศาสตร์การพัฒนาการเรียนรู้ของมนุษย์ การคิดเชิงสร้างสรรค์ การพัฒนาสุขภาพกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ภาคภูมิใจในความเป็นไทย สำนึกน่านในการดูแลรับผิดชอบต่อบ้านเมือง ความรู้ความเข้าใจในหลักการทาง การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจสังคม ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล สร้างสำนึก ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและพลังงาน รู้จักพึ่งตนเอง ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง การประยุกต์ทฤษฎีสู่การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการปรับและนำไปใช้ตามเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม

Conceptualized study of visions, theories, principle, processes and human learning development strategies, creative thinking, the development of physical and mental health, intellect, knowledge and morality, ethical and cultural way of life, good quality of life, human dignity, pride in Thai identity; inculcating sound awareness of the nation's responsibility, an understanding of politics, governances, socio-economics arts and national cultural principles; local wisdom, Thai wisdom, and universal knowledge; inculcating belief in conserving natural resources, the environment and energy; self-reliance; acquiring a thirst for knowledge and capability of self-learning on a continuous basic, the application of theories into practices according to the philosophy of sufficiency economy, the application and implementation of knowledge and morality conditions.

แผนการสอน
กระบวนวิชา RU 100 ความรู้คู่คุณธรรม
(ไม่นับหน่วยกิต)

แนวคิด

ผู้มีความรู้มีปัญญาซัดอวิชาย่อมมีความสามารถ ในการแยกแยะสิ่งดี/ไม่ดี รู้คิดรู้ทำ มีสำนึกนำที่จะคิดและ ทำในสิ่งที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และ ชาติบ้านเมือง มีสติครองตน มีความรับผิดชอบต่อ ตนเองและชาติบ้านเมือง ประพฤติปฏิบัติตนเป็น พลเมืองดีของสังคม

จุดประสงค์

1. วิเคราะห์คนเป็น เห็นตนเองชัด
2. ชักชวนผู้อื่นให้รู้จักแสวงหาความรู้เพื่อเสริมสร้าง ปัญญาแก่ตนเองได้
3. ควบคุมสติไม่ตามใจตนเองให้สำนึกในการกระทำของ ตนตลอดเวลา
4. แสวงหาโอกาสที่จะแสดงความรัก ความรับผิดชอบ ต่อ ชาติ บ้านเมือง
5. ปฏิบัติตนและสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติ เป็น พลเมืองดีของสังคมไทย

แนวคิด

ผู้มีความรู้มีปัญญาซัดอวิชาย่อมมีความสามารถ ในการแยกแยะสิ่งดี/ไม่ดี รู้คิดรู้ทำ มีสำนึกนำที่จะคิดและ ทำในสิ่งที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และ ชาติบ้านเมือง มีสติครองตน มีความรับผิดชอบต่อ ตนเองและชาติบ้านเมือง ประพฤติปฏิบัติตนเป็น พลเมืองดีของสังคม

จุดประสงค์

1. เปรียบเทียบพฤติกรรมดี/ไม่ดีของบุคคลรอบตัวอย่างรู้เท่าทัน
2. ทำนายความคิดคนจากความประพฤติ การปฏิบัติ ของเขาได้
3. หลีกเลี่ยงบุคคลที่เห็นแก่ตัว ขาดจิตสำนึก ขาดสติในการครองคน
4. เคารพและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ระเบียบวินัยของสังคม ปฏิบัติหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย
5. กระตุ้นเตือนให้มีความสำนึกหน้าที่ที่มีคุณธรรมในการดำรงชีวิต เรียนรู้ที่จะอยู่กับความจริง

7

แนวคิด

คนที่มีความรู้จะเห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนดี มีความคิดสร้างสรรค์ คิดในสิ่งที่ดี กระทำในสิ่งที่ดี ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการค้นคว้า รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และความเจริญก้าวหน้าของโลก ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงาน วิธีการปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาไทย

8

จุดประสงค์

1. วิเคราะห์ความสำคัญในความเป็นคนของตนเองได้
2. อธิบายเหตุผลของการกระทำไม่กระทำ แต่ละเรื่องได้ตามหลักความเชื่อที่เป็นวิทยาศาสตร์ได้ถูกต้องมีความเชื่อที่เป็นเหตุผล พิสูจน์ได้ มีกระบวนการคิดที่เป็นตรรกะ
3. ระบุความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนภูมิปัญญาไทยเป็นข้อ ๆ ได้อย่างน้อย 5 ข้อ
4. ยกตัวอย่างประกอบการอธิบายคำว่า “รู้เขา รู้เรา” ได้ตรงประเด็น

9

แนวคิด

คุณธรรมเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้บุคคลผู้มีความรู้สามารถกำหนดพฤติกรรมที่ดีในการดำรงชีวิต ก่อให้เกิดความตระหนักในความสำคัญของชาติ บ้านเมืองเห็นคุณค่าของภูมิปัญญา วัฒนธรรมไทย และนานาชาติ สามารถวิเคราะห์เพื่อเลือกรับวัฒนธรรมที่เหมาะสมอย่างมีวิจารณญาณ และเห็นความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่สั่งงานของชาติให้คงอยู่สืบไป

10

จุดประสงค์

1. อธิบายวิธีการจัดการเรียนรู้ที่นำตนเองในการคัดเลือกสิ่งดี มาปฏิบัติได้อย่างเข้าใจ
2. แนะนำแหล่งคุณธรรมได้อย่างน้อย 4 แหล่ง
3. ระบุวัฒนธรรมที่สมควรในการอนุรักษ์อย่างน้อย 4 ชนิด
4. มีความตระหนักและความรักผูกพันในการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของไทย มีความเชื่อถือภาคภูมิใจ เข้าใจวัฒนธรรมสากลให้รู้เขา รู้เรา รู้เท่าทันสังคม

11

เอกสารอ้างอิงประกอบการสอน

รังสรรค์ แสงสุข และคณะ (2544) *ความรู้คู่คุณธรรม*
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
โพนิต อินทวงศ์ และคณะ (2551) *ความรู้คู่คุณธรรม*
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

12

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
(The Philosophy of sufficiency economy)

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

พระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียง

"...การจะเป็นเช่นนั้น ไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบ 'พอมีพอกิน' แบบพอมีพอกิน หมายความว่า คู่มหัวตัวเองได้ให้มีพอเพียงกับตัวเอง ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัว จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้น มันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเกินไป ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก..."

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2540 14

พระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียง

" เศรษฐกิจพอเพียง แปลว่า Sufficiency Economy ... คำว่า Sufficiency Economy นี้ไม่มีในตำราเศรษฐี. จะมีได้อย่างไร เพราะวันป็นทฤษฎีใหม่ ... Sufficiency Economy นั้น ไม่มีในตำรา เพราะหมายความว่าเรามีความคิดใหม่ ... และโดยที่ท่านผู้ซึ่งชาวอยุธยา ก็หมายความว่า เรากำลังจะไปปรับปรุง หรือไปใช้หลักการ เพื่อที่จะให้เศรษฐกิจของประเทศและของโลกพัฒนาดีขึ้น. "

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 23 ธันวาคม 2542 15

พระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียง

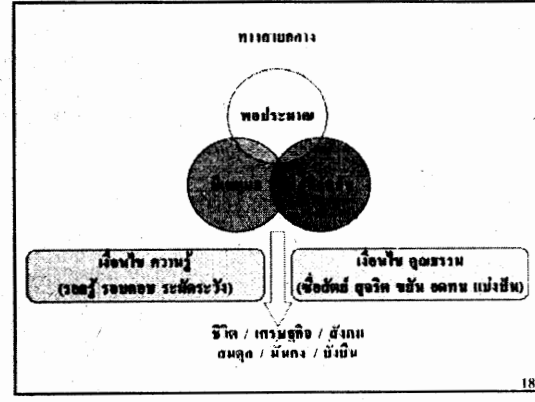
เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกคอกรองรับ บ้านเรือนตัวอาคารไว้มันเอง ยิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็ม และลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป

(พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ภาควิชาการศึกษาศึกษา ประจำเดือนสิงหาคม 2542) 16

พระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียง

"เศรษฐกิจพอเพียง... จะทำความเจริญให้แก่ประเทศได้ แต่ต้องมีความเพียรแล้ว ต้องอดทน ต้องไม่ใจร้อน ต้องไม่พูดมาก ต้องไม่ทะเลาะกัน ถ้าทำโดยเข้าใจกัน เชื่อว่าทุกคนจะมีความพอใจได้..."

พระราชทาน ณ วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑ 17

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- ๑. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติ เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

- ๒. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

- ๓. ค่านิยม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะ พร้อม ๆ กัน ดังนี้
 - ☉ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
 - ☉ ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
 - ☉ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

- ๔. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ
 - ☉ เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบ ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ
 - ☉ เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ ไม่ตระหนี่

- ๕. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

หลักการพึ่งตนเอง

- ต้องมีความพอดี 5 ประการ
 - ☉ ความพอดีด้านจิตใจ ต้องเข้มแข็ง ที่ตนเองได้มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร และนึกถึงประโยชน์ส่วนรวม
 - ☉ ความพอดีด้านสังคม ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน รู้จักหมั่นก้ำกั้ว และมีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดอากรากฐานที่มั่นคงและแข็งแรง

- ☺ ความพหุศัสด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้ และจัดการอย่างฉลาดรอบคอบ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด และใช้ทรัพยากรในประเทศ เพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคงอยู่เป็นขั้นเป็นตอนไป
- ☺ ความพหุศัสด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการ และควรพัฒนาเทคโนโลยี จากภูมิปัญญาชาวบ้านของเราเอง เพื่อสอดคล้องและเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของเราเอง
- ☺ ความพหุศัสด้านเศรษฐกิจ เพื่อรายได้ กระจายจ่าย ดำรงชีวิต อย่างพอควร พออยู่ พอกิน สมควรตามอัตภาพและฐานะ ของตน

การปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

- ☺ อึดความประหยัด ดังพระราชดำรัสว่า “...ความ เป็นอยู่ต้องไม่ฟุ้งเฟ้อ ต้องประหยัดไปในทางที่ ถูกต้อง...”
- ☺ ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความ ถูกต้อง สุจริต ดังพระราชดำรัสว่า “...ความ เจริญของคนทั้งหลาย ย่อมเกิดมาจากการ ประพฤติชอบ และการหาเลี้ยงชีพของตนเองเป็น หลักสำคัญ...”

- ☺ ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ ดังพระราชดำรัส ว่า “...ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น หมายถึง ความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหามาด้วยความเป็น ธรรม ทั้งในแง่คนา และการกระทำ ไม่ใช่ได้มาด้วย ความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดเบียนจาก ผู้อื่น...”
- ☺ ขวนขวายใฝ่หาความรู้ ดังพระราชดำรัสว่า “...การ ที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้ และสร้าง ตนเองให้มั่นคงขึ้นเพื่อตนเอง เพื่อที่จะให้ตนเองมี ความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้า ที่มีความสุข พอมีพอกิน เป็น ขั้นหนึ่ง และขั้นต่อไปก็คือ ให้มีเกียรติด้วยดีด้วย ตนเอง...”

- ☺ ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งยั่วยุกิเลสให้หมด สิ้นไป ดังพระบรมราโชวาทว่า “...พยายามไม่ก่อ ความชั่ว ให้เป็นเครื่องทำลายตัว ทำลายผู้อื่น พยายาม ลด พยายามละ ความชั่วที่ตัวเองมีอยู่ พยายามก่อ ความดีให้แก่ตัวอยู่เสมอ พยายามรักษาและเพิ่มพูน ความดีที่มีอยู่นั้นให้่องงามสมบูรณ์ขึ้น...”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทาน พระบรมราโชวาทแก่นายทหารชั้นผู้ใหญ่ที่เข้าเฝ้า ฯ และทหารรักษาพระองค์ความว่า

“ข้าพเจ้าและพระราชินี มีความปลื้มปิติยิ่งนักที่ ได้มาอยู่ในท่ามกลางเหล่าทหารรักษาพระองค์ และได้ฟังคำปฏิญาณที่ทุกคนกล่าวอย่างหนักแน่น ขอ ขอบใจในไมตรีจิตของทุกคน ขอสนองพรและ ไมตรีนั้นด้วยใจจริงเช่นกัน

ความสำคัญที่ได้ให้ไว้แก่ข้าพเจ้านั้น เป็นสิ่ง
 วาจา ที่มีค่าควรรักษาไว้โดยเคร่งครัด เพราะเป็นสิ่ง
 จะคุ้มครองตัวท่านให้มีความเจริญสวัสดิ โดยเฉพาะ
 อย่างอื่นในข้อที่จะรักษาไว้ ซึ่งเกียรติยศ เกียรติศักดิ์
 ของทหารรักษาพระองค์ แท้จริงแล้วการรักษา
 เกียรติยศ เกียรติศักดิ์ เหล่านี้มีได้หมายถึง การทำตัว
 ให้เรียบร้อยเป็นสง่า สมกับชั้นยศและตำแหน่งหน้าที่
 เท่านั้น แต่ย่อมหมายถึงการปฏิบัติหน้าที่ของทหาร
 ให้ถูกต้องสมบูรณ์

รวมทั้งการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นที่ศรัทธา
 เชื่อถือของประชาชนด้วย ดังนั้นทหารรักษาพระองค์
 ทุกคนไม่ว่าจะประพฤติหรือปฏิบัติภารกิจ จะต้อง
 ระมัดระวังกาย ใจให้มั่นคง เทียงตรงให้มีความสัตย์
 สุจริต และความสมัครสมานสามัคคี มุ่งมั่นที่จะปฏิบัติ
 หน้าที่ด้วยความเข้มแข็งอดทน อดกลั้น ถ้าทุกคนมุ่งใจ
 ปฏิบัติย่อมมีความเจริญที่จะเกิดขึ้น ทั้งแก่ตัวท่านและ
 หมู่คณะตลอดจนชาติบ้านเมือง เป็นเกียรติเป็นศักดิ์ศรี
 ของทหารรักษาพระองค์อย่างแท้จริงและยั่งยืน

ขออนุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย
 และสิ่งศักดิ์สิทธิ์กับทั้งอำนาจแห่งความ
 ศักดิ์โดยบริสุทธิจง ต่อชาติบ้านเมือง จง
 คลบบันดาลให้ทหารทุกคนประสบแต่
 ความสุขความเจริญ และความสวัสดิมีชัย
 ทุกเมื่อไป”

บทสรุปแนวคิดและการปรับใช้
 ความรักต่อคุณธรรมในสังคม
 รศ.ดร. โยษิต อินทวงศ์

รองศาสตราจารย์ ดร.โยษิต อินทวงศ์
 ภูมิวุฒิและสาขาวิชา

- Doctor of Education (Ed. D.)
 (Educational Administration : Adult Education)
 Mississippi State University U.S.A. (มหาวิทยาลัยมิสซิสซิปปี)
- ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศ.ม.)
 (การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง) มหาวิทยาลัยศรีปทุม
- การศึกษามัธยมศึกษา (ศ.ม.) (การสอนภาษาอังกฤษ)
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบางเขน
- ประกาศนียบัตรศึกษาศาสตร์ (ศ.บ.) กระทรวงศึกษาธิการ
- ประกาศนียบัตรศึกษาศาสตร์ (พ.ศ.) กระทรวงศึกษาธิการ
- หลักสูตรเตรียมอุดมศึกษานานาชาติ (มัธยมศึกษา ๒)

ประสบการณ์การทำงาน

- เลขานุการอธิการบดี (รศ. ดร. อภิรมย์ ณ นคร)
- ประธานสภาอาจารย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- หัวหน้าภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์
- กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ
- รองอธิการบดีฝ่ายวิเทศสัมพันธ์
- เลขานุการสภามหาวิทยาลัยรามคำแหง
- รองอธิการบดีประจำสำนักงานอธิการบดี
- รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย
- รองอธิการบดีฝ่ายนวัตกรรมการศึกษา

ตำแหน่งปัจจุบัน

- รองอธิการบดีฝ่ายนวัตกรรมการศึกษา
 - ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาศาสตร์ศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา (M. Ed. HRD.)
 - ประธานกรรมการบริหารโครงการ
 - หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาศาสตร์ศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา (M. Ed. HRD for CCO)
 - หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ (M. S. (IT))
 - หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาศาสตร์ศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา (Ph.D. HRD)
- e-Mail address: Khositl@ru.ac.th โทรศัพท์ 08-1814-5013

ความเป็นบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม

บัณฑิตรามคำแหงที่มหาวิทยาลัยมุ่งหวังให้มีความรู้คู่คุณธรรม หมายถึง บุคคลที่เรียนรู้สรรพวิทยาตามสาขาวิชาที่ตนศึกษาได้อย่างดีคือ รู้ดี เก่งวิชาการ และสามารถปรับใช้ความรู้ในการประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ มีความสำนึกนำ

38

ความเป็นบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม

มีคุณธรรมในการดำรงชีวิต เป็นคนดีศรีสังคม ไม่เป็นบุคคลที่ใช้ความรู้เพื่อความได้เปรียบหรือฉกฉวยโอกาสหาประโยชน์ตน โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมโดยรวม (นายรังสรรค์ แสงสุข อธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง)

39

บทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๕

ผู้คนกำเนิคถ้าย กลิ้งกัน
ใหญ่ย่อมแพศผิวพรรณ แหกบัง
ความรู้อาจเรียนทัน กันหมด
ยกแต่ชั่ววิตกระด้าง อ่อนแก่ฎาไหว

(จากหนังสือพิมพ์ ดุสิตสมิต
ฉบับวันที่ 20 กันยายน 2462)

ทรงพระราชนิพนธ์ ปี พ.ศ. ๒๔๔๐

โคลงโลกนิติ

ความรู้ยิ่งล้ำ สิ้นทรัพย์
คิดค่าควรเมื่อนับ ยิ่งไซ้
เพราะเหตุจกอยู่กับ กายอาด มานา
โจรจักเบียนบได้ เร่งรู้เรียนเอา

42

แม้มีความรู้ตั้ง สัพพัญญู
ฉิบมีกนขุ ห่อนขึ้น
หัวแหวนค่าเมืองทรู ตราโลก
ทองบร่องรับพื้น ห่อนแก้วมีศรี
(โคลงโลกนิติ)

41

โคลงโลกนิติ

ความรู้ยิ่งได้	ฉันทักดี
เป็นที่ชนทำนุ	นอบนัว
อย่าเกียจเกียจคหน้ารัก	เรียนต่อ
รู้ชอบไซ้ชอบทิว	เหนียวแท้แรงโรย

มนุษย์ - กาย - จิต -
วิญญาณ

Human being:

Body - Mind - Spirit

โคลงโลกนิติ

มหาสมุทรสุดลึกอัน	คมนา
สายดิ่งถึงทอศมา	หยั่งได้
เขาสูงอาจวัดวา	กำหนด
จิตมนุษย์นี้ไซ้	ยากแท้หยั่งถึง (โคลงโลกนิติ)

จิต หรือ ใจ : พุทธทาสภิกขุ

จิต มีหน้าที่ คิดนึกได้ สร้างเรื่องราวขึ้นมาได้ทุกอย่าง
เมื่อทำหน้าที่คิดก็เรียกว่า จิต
เมื่อทำหน้าที่รู้ เป็นความรู้หรือความรู้สึก ก็เรียกว่า มโน
เมื่อทำหน้าที่รู้แจ้ง ทางอายตนะ ตา หู จมูก ลิ้น กายใจ
จะเรียกว่า วิญญาณ ก็ได้
ศึกษาให้รู้จักตัวจิต ตัวมโน ตัววิญญาณจริง ๆ ครบๆ
ลงไปในเรื่องที่มีรู้สึกอยู่ในใจของเรา

จิต หรือ ใจ : พุทธทาสภิกขุ

เมื่อทำหน้าที่รู้แจ้ง ทางอายตนะ ตา หู จมูก
ลิ้น กายใจจะเรียกว่า วิญญาณ ก็ได้
ศึกษาให้รู้จักตัวจิต ตัวมโน ตัววิญญาณ
จริง ๆ ครบ ๆ ลงไปในสิ่งที่มีรู้สึกอยู่ในใจ
ของเรา

ความรู้ระดับวิญญาณ ๒ ประเภท

๑. จักขุวิญญาณ : ความรู้จากการเห็น การจำได้

๒. โสตวิญญาณ : ความรู้จากการได้ยิน

เสียงดัง เบา ไพเราะ

๓.พานวิญญาณ : ความรู้จากการได้กลิ่น
เหม็น หอม

๔.จิหวาวิญญาณ : ความรู้จากการรู้รส
หวาน มัน เค็ม

๕.กายวิญญาณ : ความรู้จากการสัมผัส
แข็ง นุ่ม กระด้าง

๖.มโนวิญญาณ : ความรู้จากการนึกคิด
ดี ชั่ว หยาบ

จิตตภาวนา (พุทธทาสภิกขุ)

จิตตภาวนาในส่วนปัญญาความรู้
- ต้องอบรมจิตให้รอบรู้ สิ่งทีควรจะ
รอบรู้ มีความต่างกันเป็น 3 ชั้น คือ

ระดับศีล อบรมจิตให้ถือศีลให้ได้

ระดับจิต อบรมจิตให้เป็นสมาธิให้มั่นคง
ให้มีสมรรถภาพ ถึงที่สุดให้จนได้

ระดับปัญญา อบรมจิตให้รู้สิ่งที่ควรจะรู้

จิตตภาวนา จะต้องมีส่วนศีล สมาธิและ
ปัญญา

ภาวนา แปลว่า เจริญขึ้น

ระดับที่ 1 จิตธรรมเป็นระดับสัตว์

มีความรู้อย่างสัตว์ สัตว์เครื่องจาน

มันจะรู้ตามธรรมชาติรู้เท่าที่

ธรรมชาติให้รู้ เรียกว่า

ระดับสัตว์ศาสตร์

ระดับที่ 2 รู้สูงขึ้นมากกว่าสัตว์เครื่องจาน

เป็นคนป่า คนไร่ ถือมีธางเทวดา

ไม่เข้าถึงธรรมะ เรียกว่า ระดับไสยศาสตร์

ไสยะ แปลว่า ดีกว่าก็ได้

แปลว่า หลับอยู่ก็ได้

ระดับไสยศาสตร์ เป็นเพียงแต่ดีกว่าสัตว์
เครื่องจานไม่ใช้มนุษย์สูงสุด - มันยังหลับอยู่

ระดับไสยศาสตร์ เกณฑ์ให้เชื่อ ไม่ให้
วิพากษ์วิจารณ์ อธิบายไม่ได้ เกณฑ์ให้ยึดถือ

ระดับที่ 3 พุทธศาสตร์ พระพุทธเจ้าตรัสรู้
 สัจธรรมของธรรมชาติ เรืองดับทุกขได้
 พุทธศาสตร์ คือ ศาสตร์ของผู้รู้ ผู้ตื่น
 ผู้เบิกบาน ไม่หลับอีกต่อไป
 พุทธ แปลว่า ตื่น ไม่หลับ

จิตภาวนา ระดับสุดท้ายจะต้องมาถึง
 พุทธศาสตร์ ก้าวล่วงสัตว์ศาสตร์ ก้าว
 ล่วงไสยศาสตร์มาเสียได้ มันเป็นเรื่อง
 ของจิต ที่จะต้องอบรม

เป็นมนุษย์หรือเป็นคน
 พุทธศาสตร์
 เป็นมนุษย์ เป็นได้ เพราะใจสูง
 เหมือนหนึ่งยูง มีดี ที่แววชน
 ถ้าใจต่ำ เป็นได้ แต่เพียงคน
 ย่อมเสียที่ ที่ตน ได้เกิดมา

ใจสะอาด ใจสว่าง ใจสงบ
 ถ้ามีครบ การเรียก มนุสสา
 เพราะทำถูก พุคถูก ทุกเวลา
 เปรมปรีดา กินวัน สุขสันต์จริง
 ใจสกปรก มีดมัว และร้อนร่า
 ใครมีเข้า การเรียก ว่าผีสิง

เพราะพูดผิด ทำผิด คิดประวิง
 แต่ในสิ่ง นำตัว กลัวอบาย
 กิดดูเถิด ถ้าใคร ไม่อยากตก
 จงรีบยก ใจตน รีบชวนชวาย
 ให้ใจสูง เสียได้ ก่อนตัวตาย
 ก็สมหมาย ที่เกิดมา อย่าเชื่อนอชยฯ

มนุษย์ แปลว่า ผู้มีใจสูง
 ใจมนุษย์จะสูงได้ เพราะมีสิ่งต่าง ๆ
 ต่อไปนี้บรรจุอยู่ภายใน คือ

1. ความรู้
2. ความสามารถ
3. คุณธรรม
4. อุดมคติ
5. อุดมการณ์
6. ความสงบสุข

ความรู้ (Knowledge)

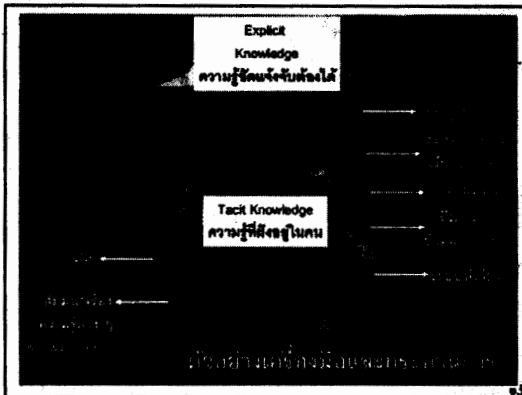
ความรู้ : เป็นสิ่งจะ คือสิ่งควรรู้
 มนุษย์แสวงหาสิ่งจะ
 สิ่งจะโลก - คือ วิชาความรู้ตาม
 ศาสตร์ , สรรพวิชาต่างๆ
 ศาสตร์ - ตามหลักความเชื่อของ
 แต่ละลัทธิศาสนา
 ทำให้เกิดความสงบสุข

61

ความรู้ 2 ประเภท คือ

1. ความรู้ที่ไม่เปิดเผย (Tacit Knowledge)
 เป็นความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลติดตัวเรียนรู้จากการ
 ทำงาน การสั่งสมประสบการณ์ต่างๆ
2. ความรู้ที่เปิดเผย (Explicit Knowledge)
 เป็นความรู้ที่เรียนรู้ได้ตามศาสตร์ต่างๆ
 จากหนังสือ ตำรา วิทยุ โทรทัศน์
 หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต

62

63

รูปแบบของความรู้

- เอกสาร (Document) – กฎ ระเบียบ (rule), วิธีปฏิบัติงาน (Practice), ระบบ (System)
- สื่อต่างๆ – VCD, DVD, เทป, อินเทอร์เน็ต
- ทักษะ (Skill)
- ประสบการณ์ (Experience)
- ความคิด (Mind of Individual)
- พรสวรรค์ (Talent)

ความรู้ที่ชัดเจน
(Explicit Knowledge)

ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน
(Tacit Knowledge)

64

แผนภูมิแสดง Knowledge assets 4 แบบ

1. Experiential Knowledge Assets
 เป็นการใช้ความรู้ที่ติดตัว (Tacit Knowledge) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ของบุคลากรในองค์กร
2. Conceptual Knowledge Assets
 เป็นการใช้ความรู้ที่แจ้งชัด (Explicit Knowledge) ผ่านรูปภาพ สัญลักษณ์ และภาษา

65

แผนภูมิแสดง Knowledge assets 4 แบบ

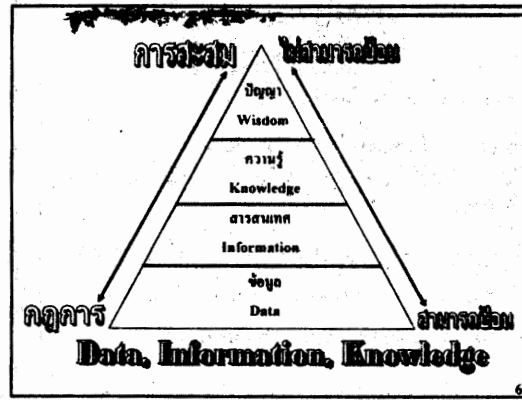
3. Routine Knowledge Assets
 เป็นการใช้ความรู้ที่ติดตัวซึ่งใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ปกติประจำวันในองค์กร
 4. Systemic Knowledge Assets
 ประกอบด้วยการจัดการระบบและรวบรวม Explicit Knowledge เป็นผลผลิตที่ใช้ Technologies etc.
- KM จะเน้นเรื่อง Managing systemic knowledge assets ตัวอย่างของ Intellectual Property right

66

Four categories of knowledge asset

Experiential knowledge assets (EKA) Tacit knowledge through co-experience • Skills and know-how of individuals • Care, love and trust • Energy, passion and tension	Conceptual knowledge assets (CKA) Explicit knowledge articulated through images, symbols and language • Product concepts • Design • Brand equity
Routine knowledge assets (RKA) Tacit knowledge routinized and embedded in actions and practices • Know-how in daily operations • Organizational routines • Organizational culture	Systemic knowledge assets (SKA) Systemized and packaged explicit knowledge • Documents, specifications, manuals • Database • Patents and licenses

(NONAKA et AL, 2000)

องค์ความรู้ (Learning Resources) ที่บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ กระทั่งเข้าถึงความก้าวหน้าทางความรู้

วิวัฒนาการของ Know how

อธิบายการประยุกต์และการปรับใช้ความรู้
 ประสิทธิภาพ ทักษะ ความชำนาญของบุคคล เพื่อการพัฒนาตนเอง การพัฒนางาน และการพัฒนาอาชีพที่ต้องเผชิญการเปลี่ยนแปลงในสังคมฐานความรู้ (Knowledge based society)

เสนอกรณีตัวอย่าง

วัฒนธรรม : ความรู้ที่ทำให้เกิดความสงบสุข

ซึ่งมนุษย์ประพฤติตามหลักความเชื่อ

ความเชื่อและศาสนา

ในพุทธธรรม เป็นความรู้ที่อยู่ในพระไตรปิฎก คือ

ธรรม ๘๔,๐๐๐ เรื่อง แบ่งเป็น

ธรรมที่เป็น โลกีย์ธรรม และ

โลกุตระธรรม

เป็นธรรมที่เป็นประโยชน์ในการดำรงอยู่ในสังคม ทำให้คนมีประสิทธิภาพ

เป็นคนดีและมีความสุข ประเทศชาติ

มั่นคง แข็งแรง อยู่กันอย่างเอื้ออาทรและ

สมัครสมานสามัคคี

โลกยธรรม

ตัวอย่างธรรมะเหล่านี้ ได้แก่

ศีลสัมปทา ฉันทะสัมปทา ชัคคสัมปทา
ทิวีสัมปทา อธิปไตย ๔ พรหมวิหาร ๔ กัลยาณมิตร ๗
สังกหัตถ์ ๔

อปริหานิยธรรม ๗ ขราวาสธรรม ๔ อธิฐาน ๔
สัมปยุตธรรม ๗ ทศพิธราชธรรม ๑๐ สุจวิค ๓
โยนิโสมนติการสัมปทา และอัปมาทสัมปทา

โลกุตรธรรม

ธรรมเพื่อประโยชน์สูงสุดของศาสนา คือ ความ
ว่างจากกิเลส สภาพว่างจากกิเลส เรียกว่า นิพพาน

ตัวอย่างธรรมะประเภทนี้ ได้แก่

อริยสัง อิททัปปัจจยคา สังโยชน์
วิปัสสนา ขณากุตญาณทัตตนะ วิมุติ วิสุทธิ

ทฤษฎีความรู้ของพุทธธรรม แบ่งความรู้เป็น ๔ ระดับ

๑. ความรู้ระดับวิญญาน ๖ ประเภท คือ
ความรู้จากการเห็น ได้ยิน ได้กลิ่น วัสดุ การ
สัมผัสและการนึกคิด ผ่านทาง

- ๑. จักขุวิญญาน ๒. โสตวิญญาน
- ๓. นานวิญญาน ๔. จิวหาวิญญาน
- ๕. กายวิญญาน ๖. มโนวิญญาน

๒. ความรู้ระดับสัญญา คือ

การรับรู้ของอายตนะ ๖ คือ

- ๑. รูปสัญญา รูปรูปร่าง คำ แสง ขาว เขียว เหลือง
- ๒. สัททสัญญา ได้ยินเสียง ดัง เบา แหลม
- ๓. คันธสัญญา รู้กลิ่น หอมเหม็น

๔. รตสัญญา วัสดุ หวาน มัน เค็ม

๕. โผฏทัฬหสัญญา รู้จากการสัมผัสทางกาย
เช่น อ่อน แข็ง

๖. รัมมสัญญา การรู้ทางใจ เช่น งาม น่าเกลียด
เที่ยง ทุจริต

๓. ความรู้ระดับทิวีสู่ ได้แก่ ความรู้ระดับ
ความคิด ความเห็น รวมทั้งทฤษฎี พุทธ
ธรรมแบ่งความรู้ระดับนี้ตามเกณฑ์ เช่น

ก. เกณฑ์ความดีความชั่ว แบ่งเป็น ๒ คือ

- ๑. มิงดาทิวีสู่ ความคิดผิด
- ๒. สัมมาทิวีสู่ ความคิดถูก

ข. เกณฑ์ความยั่งยืน แบ่งเป็น ๒ คือ

๑. เทียงยั่งยืน ความเห็นอศตทาหรือโลก ยั่งยืน
๒. ไม่เทียง ไม่ยั่งยืน ความเห็นว่าอศตทา และโลกจะสูญไป

ค. เกณฑ์ความตรงกับพุทธธรรม แบ่งเป็น ๓ คือ

๑. ความเห็นว่าการกระทำไม่มีผล
๒. ความเห็นว่าสิ่งทั้งหลายไม่มีเหตุปัจจัย
๓. ความเห็นว่าไม่มีการกระทำหรือภาวะใด เป็นหลักได้

๔. ความรู้ระดับญาณ

ญาณ คือ ความรู้ระดับปัญญา เกิดจากการทำสมาธิจนแน่วแน่ระดับหนึ่ง เมื่อเกิดความรู้ระดับนี้แล้วจะมองเห็นสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง เช่น เห็นว่าธรรมชาติของสิ่งมีชีวิต คือ ความไม่คงทน ความทุกข์และความไม่ไข่ตน (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา)

ความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการ คือ

ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ของมนุษย์ ผู้ได้ความรู้ระดับนี้ได้ชื่อว่า ดวงตาเห็นธรรม มีฐานะเป็นอริยบุคคลระดับโศดาบัน

ความสามารถ (Competencies , Abilities)

ทางกาย	- การกระทำ
ทางวาจา	- การพูด
ทางใจ	- การคิด

ความสามารถทางใจ

คือ สามารถในการคิดมีหลายแบบ

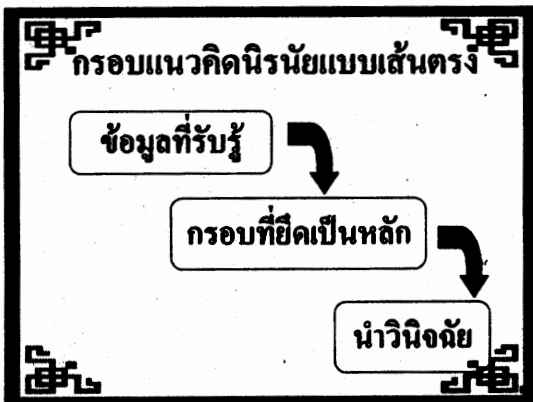
คิดค้น	คิดค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ที่ฝังอยู่ในจิตไว้สำนึกออกมา
คิดเหตุ	เมื่อเห็นผลแล้ว ค้นหาเหตุอันแท้จริง
คิดผล	เมื่อเห็นเหตุแล้วคิดคาดคะเนผลว่าจะไร จะเกิดขึ้น

คิดวิเคราะห์ (Analysis)
 คิดแยกแยะให้เห็นตัวประกอบ ต่าง ๆ
คิดสังเคราะห์ (Synthesis)
 ศึกษารวมตัวประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยกัน
 เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ เรียกว่า คิดสร้างสรรค์

คิดนิรนัย (Deductive Thinking)
 คำนวณเอาหลักใหญ่ไปตัดสินกรณีย่อย
 ใช้กรอบหรือความรู้ที่ได้รับการพิสูจน์
 มาแล้วซึ่งอาจไม่เหมาะสมกับบริบทที่
 เผชิญอยู่

กรอบความคิด ความเชื่อ ทฤษฎี
 ทำให้รูปแบบการใช้เหตุผลของเราเป็น
 ลักษณะการใช้เหตุผลแบบนิรนัย
 (Deductive Thinking) เป็นส่วนมาก

- ประหยัดเวลาในการพิจารณาวินิจฉัย
- มีโอกาสคิดผิด ถ้าข้ออ้างที่เชื่อว่าถูกต้อง
 ทั้งหมดที่ไม่ถูกต้อง
- ขาดการนำปัจจัยอื่นๆ มาร่วมคิดด้วย
- ทำให้เกิดมุมมองวินิจฉัยเรื่องต่างๆ อย่าง
 แคบ และเกิดปัญหาตามมาได้

คิดอุปนัย (Inductive Thinking)
 คิดหาความจริงหลักที่อยู่เบื้องหลังสิ่งต่าง ๆ
 เปิดโอกาสให้มีการสังเกต การตั้งสมมติฐาน
 และการเรียนรู้จากประสบการณ์มากกว่า
 การใช้เหตุผลแบบนิรนัย

กระบวนการคิดเชิงอุปนัยจะมี
ลักษณะเป็นวงกลมเวียนวน
(spiral process) เป็นส่วนสำคัญของ
ความคิดเชิงบูรณาการ (Integration)

การคิดเชิงบูรณาการ
(Integrative Thinking)
เป็นการคิดในลักษณะของการขยาย
ขอบเขตการคิด - ขยายมุมมอง 5 ด้าน

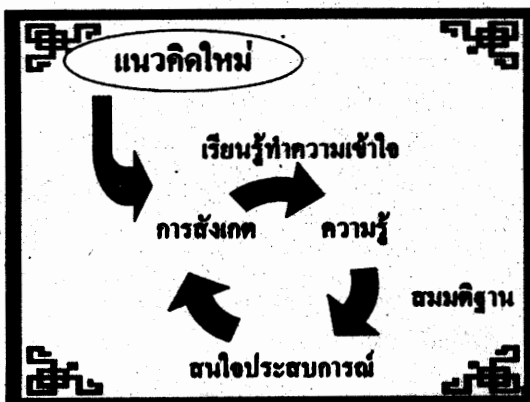
1. มององค์รวม (Holistic View)
2. มองสหวิทยาการ (Multidisciplinary)

3. มองอย่างอุปนัย (Inductive Thinking)
4. มองประธานชั่วคราวข้าม (สร้างคุณลักษณะ)
5. มองทุกฝ่ายชนะ (Win-Win approach- choices- compromises)

อุปนัย - เปิดโอกาสให้มีการสังเกต
ตั้งสมมติฐานและการเรียนรู้จาก
ประสบการณ์มากกว่าการใช้
เหตุผลแบบนิรนัย

อุปนัยในลักษณะวงกลมเวียนวน
(Spiral Process)

- สังเกต ตั้งสมมติฐาน
- การพิสูจน์สมมติฐาน

คิดเปรียบเทียบ
(Comparative Thinking)

ก็นำเอาของ 2 สิ่งขึ้นไปมาเปรียบเทียบ
เพื่อหาความแตกต่าง และตัดสินใจ

คุณธรรม (Morality) คือ คุณภาพจิตฝ่ายดี

คุณธรรมเกิดขึ้นได้ด้วยมีปัญหา รู้ สัจธรรม

ปัญหา - คุณธรรม - ศีลธรรม

- ความรักสากล - ความสงสารเห็นใจ
- ความไม่อิงฉาภิรมยา - ความยุติธรรม
- ความซื่อสัตย์สุจริต

อุดมคติ - ค่านิยม (Ideal) - (Values)

มีอุดมคติในชีวิต รู้จักแยกแยะว่า

อะไรคือสาระของชีวิตและสาระ

ของชีวิต

อุดมการณ์ (Ideology)

คนมีอุดมการณ์ รู้จักแยกแยะว่าอะไร คือ สาระของสังคม และ สาระของสังคม สร้างสังคมอุดมคติ

ความสงบสุข (Peace)

มนุษย์อยู่อย่างมีความสุขได้ด้วย

- รู้จักอยู่กับธรรมชาติ
- รู้จักอยู่กับสังคม
- รู้จักอยู่กับผู้อื่น
- รู้จักอยู่กับงาน
- รู้จักอยู่กับตนเอง

หลักการและแนวคิดของไทย

พระธรรมปิฎก (๒๕๓๘) ได้นำเสนอแนวคิดในการจัดการศึกษาและการสอนตามหลักพุทธธรรม ซึ่งครอบคลุมในเรื่องการพัฒนาปัญญา และการคิดไว้จำนวนมาก และได้มีนักการศึกษาไทยนำแนวคิดเหล่านี้มาประยุกต์ใช้เป็นรูปแบบกระบวนการ และเทคนิคในการสอน ทำให้ประเทศไทยมีการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้มากขึ้น

หลักการ และแนวคิด ตามหลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษาและการสอนที่พระธรรมปิฎกได้เผยแผ่ที่สำคัญ ๆ มีดังนี้

แนวคิดพื้นฐาน

1. ความสุขของมนุษย์เกิดจากการรู้จักดำเนินชีวิตให้ถูกต้องทั้งต่อตัวเองและผู้อื่น

2. การรู้จักดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง คือ การรู้จักคิดเป็น พุคเป็น และทำเป็น
3. การคิดเป็นหรือการคิดอย่างถูกต้อง เป็นศูนย์กลางที่บริหารการดำเนินชีวิตทั้งหมด ทำหน้าที่ชี้แนะและควบคุมการกระทำ การคิดจะเริ่มเข้ามามีบทบาทเมื่อมนุษย์ได้รับ ข้อมูลจากสิ่งแวดล้อมซึ่งมีอยู่มาก

หากคิดเป็นหรือคิดดีก็จะเกิดการเลือกรับเป็น หรือเลือกรับแต่สิ่งที่ดี ๆ เมื่อรับมาแล้วก็จะเกิดการคิดตีความเชื่อมโยงและตอบสนองออกมาเป็น การกระทำ ในขั้นตอนนี้จะมีสิ่งปรุงแต่งความคิด เข้ามา ได้แก่ อารมณ์ชอบ ชัง คดีและอคติต่าง ๆ ซึ่ง มีผลต่อการคิดตีความเชื่อมโยงและการกระทำ ถ้าคิดเป็นคิดโดยรู้ถึงสิ่งปรุงแต่งต่าง ๆ นั้นก็จะ สามารถบริหารการกระทำอย่างเหมาะสมได้

4. กระบวนการคิดเป็น เป็นสิ่งที่พัฒนาได้ ฝึกฝนได้โดยกระบวนการที่เรียกว่า การศึกษา หรือศึกษา การพัฒนานั้น เรียกว่า การพัฒนาสัมมาทิฐิ ผลที่ได้คือ มรรคหรือการกระทำที่ดีงาม

5. แก่นแท้ของการศึกษา คือการพัฒนาปัญญาของ ตนเองให้เกิดมีสัมมาทิฐิคือการมีความรู้ ความเข้าใจ ความคิดเห็น ค่านิยมที่ถูกต้อง คึงาม เกื้อกูลแก่ชีวิต และครอบครัว
6. สัมมาทิฐิ ทำให้เกิดการพูดและการกระทำที่ ถูกต้องดีงาม สามารถดับทุกข์และแก้ปัญหาได้

7. ปัจจัยที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ ได้มี 2 ประการ คือ
 - 7.1 ปัจจัยภายนอก หรือเรียกว่า ปรโตโฆสะ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ครู พ่อแม่ เพื่อน สื่อมวลชน ฯลฯ
 - 7.2 ปัจจัยภายใน หรือเรียกว่า โยนิโสมนสิการ ได้แก่ การคิดเป็น

8. การศึกษาทั้งหลายที่จัดกัน มาตั้งแต่อดีตถึง ปัจจุบัน ทำกันอย่างเป็นทางการ เป็นระบบระเบียบ ถือว่า เป็นปรโตโฆสะก่อน ในเบื้องต้น
9. มุคคส่วนใหญ่ในโลกจะสามารถพัฒนา ตนเองให้ใช้โยนิโสมนสิการอย่างเต็มใจไม่ได้ จำเป็นต้องอาศัยปรโตโฆสะก่อนในเบื้องต้น

10. โยนิโสมนสิการ เรียนได้ว่า คือการคิดเป็น
เป็นความสามารถที่บุคคลรู้จักมอง
รู้จักพิจารณา สิ่งทั้งหลายตามสภาวะโดยวิธี
คิดหาเหตุปัจจัย สืบกันจากต้นเหตุตลอดทาง
จนถึงผลสุดท้ายที่เกิด

109

แยกแยะเรื่องออกให้เห็นตามสภาวะที่เป็นจริง
คิดตามความสัมพันธ์ที่สืบทอดจากเหตุ
โดยไม่เอาความรู้สึกอุปทานของตนเองเข้าไป
จับหรือเคลือบคลุม บุคคลนั้นจะสามารถ
แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ด้วยวิธีการแห่ง
ปัญญา

110

11. โยนิโสมนสิการ เป็นองค์ประกอบภายในมี ความ
เกี่ยวข้องกับการฝึกใช้ความคิดให้รู้จักคิดอย่างถูก
วิธี คิดอย่างมีระเบียบ คิดอย่างวิเคราะห์ ไม่
มองเห็นสิ่งต่าง ๆ อย่างตื้น ๆ ผิวเผิน เป็นขั้นตอน
สำคัญของการสร้างปัญญา ทำใจให้บริสุทธิ์และ
เป็นอิสระ ทำให้ทุกคนช่วยตนเองได้ นำไปสู่ความ
เป็นอิสระไร้ทุกข์ พร้อมด้วยสันติสุขเป็นจุดหมาย
สูงสุดของพระพุทธศาสนา

111

12. โยนิโสมนสิการ ไม่ใช่ตัวปัญญา แต่เป็น
ปัจจัยให้เกิดปัญญา มีเป้าหมายสูงสุดคือ
การดับทุกข์

13. โยนิโสมนสิการ มีองค์ประกอบ 4 ส่วน
คือ

13.1 อูบายมนสิการ คือ การคิด
อย่างเข้าถึงความจริง

13.2 ปถมนสิการ คือ การคิด
อย่างมีลำดับขั้นตอนไม่สับสน

112

13.3 การณมนสิการ คือ การคิด
อย่างมีเหตุผล

13.4 อูปาทกมนสิการ คือการคิด
อย่างมีเป้าหมาย

14. ในการดำเนินชีวิต สติเป็นองค์ธรรมที่จำเป็นต้อง
ใช้ในการทำงานทุกอย่าง โยนิโสมนสิการเป็นสิ่ง
หล่อเลี้ยงที่ยังไม่เกิดให้ได้เกิด ช่วยให้สติที่เกิดขึ้น
แล้วเกิดต่อเนื่องต่อไป

113

15. กลไกการทำงานของโยนิโสมนสิการ
ในกระบวนการคิด เมื่อบุคคลรับรู้สิ่งใด
ความคิดก็จะพุ่งเข้าสู่ความชอบหรือ
ไม่ชอบทันที นั่นคือสิ่งปรุงแต่ง
เนื่องจากบุคคลมีประสบการณ์มาก่อน
เรียกสิ่งปรุงแต่งนั้นว่าอวิชชา

114

ในตอนเองที่โยนิโสมนสิการจะเข้าไปสกัด
กันความคิดนั้นแล้วเป็นตัวนำเอากระบวนการ
คิดวิธีที่พิจารณาตามสภาวะตามเหตุ
ปัจจัย เป็นลำดับไม่สับสน มีเหตุผลและ
เกิดผลได้ (ตามองค์ประกอบทั้งสี่ข้อในข้อ
13) ทำให้คนเป็นนายไม่ใช่ทาสของความคิด
เอาความคิดมาใช้แก้ปัญหาได้

115

16. คนปกติสามารถใช้โยนิโสมนสิการง่าย ๆ ได้
โดยการพยายามควบคุมกระแสความคิดให้อยู่
ในแนวทางที่ติงามตามทางที่เคยได้รับการ
อบรมสั่งสอนจากกัลยาณมิตรมาก่อนแล้ว และ
เมื่อพิจารณาเห็นความจริง และรู้คำแนะนำสั่ง
สอนนั้นถูกต้องติงาม มีประโยชน์ ก็ยิ่งมั่นใจ
และเกิด

114

ศรัทธาขึ้นเองเกิดเป็นการประสานกัน
ระหว่างปัจจัยภายนอกกับปัจจัยภายใน
กลายเป็นความหมายของตนเป็นที่พึ่งแห่ง
คนได้ คั้งนั้นในการสอนเพื่อสร้างศรัทธา
จะต้องพยายามให้นักเรียนได้รับรู้ผลและ
เกิดความตระหนักในผลของการกระทำ
ความดี ต้องเร้าให้เกิดการเสริมแรงภายใน

117

17. กล่าวโดยสรุปกลไกการทำงานของ
โยนิโสมนสิการ และความสัมพันธ์ระหว่าง
ปรโตโฆสะกับโยนิโสมนสิการ มีดังนี้

17.1 โยนิโสมนสิการจะทำงาน 2 ขั้นตอน
คือ รับรู้อารมณ์หรือประสบการณ์จาก
ภายนอก

การรับรู้ด้วยโยนิโสมนสิการจะเป็นการรับรู้
อย่างถูกต้อง

118

มีการคิดค้นพิจารณาอารมณ์หรือเรื่องราวที่
เก็บเข้ามาเป็นการพิจารณาข้อมูลด้วยสติซึ่ง
จะเอาไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและ
ทำกิจกรรมต่าง ๆ ต่อไป

17.2 กัลยาณมิตร (ปรโตโฆสะที่ดี) และ
โยนิโสมนสิการเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่าง
บุคคลกับโลกหรือสภาพแวดล้อมภายนอก

119

โดยกัลยาณมิตรเชื่อมโยงให้บุคคลติดต่อกับโลก
ทางสังคมอย่างถูกต้องและโยนิโสมนสิการ
เชื่อมต่อบุคคลกับโลกทางจิตใจของตนเอง
อย่างถูกต้อง

18. วิธีคิดตามหลักโยนิโสมนสิการมี 10 วิธีคือ

18.1 วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยเป็น
วิธีคิด เพื่อให้รู้สภาวะที่เป็นจริง

120

18.2 วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ เป็นวิธีคิดเพื่อกำหนดแยกปรากฏการณ์ต่าง ๆ ออกเป็นสิ่งที่ป็นรูปธรรมและสิ่งที่เป็นนามธรรม

121

18.3 วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ เป็นวิธีคิดเพื่อให้รู้เท่าทัน คือรู้ว่าสิ่งต่าง ๆ นั้นเกิดขึ้นเองและจะดับไปเอง เรียกว่า รู้ নিজ จัง และรู้ว่าสิ่งต่าง ๆ นั้นเกิดขึ้นมาเองไม่มีใครบังคับหรือกำหนดขึ้น เรียกว่า รู้ นัตตา

122

18.4 วิธีคิดแบบอริยสังข์ เป็นวิธีคิดแบบแก้ปัญหโดยเริ่มจากตัวปัญหาหรือทุกข์ ทำความเข้าใจให้ชัดเจน สืบค้นสาเหตุ เตรียมแก้ไขวางแผนกำจัดสาเหตุของปัญญามีวิธีการปฏิบัติ 4 ขั้นตอน

123

1. ทุกข์ - การกำหนดให้รู้สภาพปัญหา
2. สมุทัย-การกำหนดเหตุแห่งทุกข์เพื่อกำจัด
3. นิโรธ- การดับทุกข์อย่างมีจุดหมาย ต้องมีการกำหนดว่าจุดมุ่งหมายที่ต้องการคืออะไร
4. มรรค-การกำหนดวิธีการในรายละเอียดและปฏิบัติเพื่อกำจัดปัญหา

124

18.5 วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ เป็นวิธีคิดให้มีความสัมพันธ์กันระหว่างหลักการและความมุ่งหมาย สามารถตอบคำถามได้ว่าที่ทำหรือจะทำอย่างนั้น อย่างนี้เพื่ออะไร ทำให้การกระทำ มีขอบเขต ไม่เลยเถิด

125

18.6 วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก เป็นการคิดบนพื้นฐานความตระหนักที่ว่าทุกสิ่งในโลกนี้มีทั้งส่วนดีและส่วนด้อย ดังนั้นเมื่อต้องคิดตัดสินใจเลือกเอาของสิ่งใดเพียงอย่างเดียว จะต้องยอมรับส่วนดีของสิ่งที่ไม่ได้เลือกไว้ และไม่มองข้ามโทษหรือข้อบกพร่อง จุดอ่อนจุดเสียของสิ่งที่เลือกไว้

126

การคิดและมองตามความจริงนี้ ทำให้ไม่ประมาท อาจนำเอาส่วนดี ของสิ่งที่ไม่ได้เลือกนั้นมาใช้ ประโยชน์ได้และสามารถหลีกเลี่ยง หรือมีโอกาส แก้ไขส่วนเสียบกพร่อง ที่ติดมากับสิ่งที่เลือกไว้

127

18.7 วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้ - คุณค่าเทียม เป็นวิธีคิดที่สามารถแยกแยะได้ว่า คุณค่าแท้คืออะไร คุณค่าเทียมคืออะไร คุณค่าแท้ คือ คุณค่าของสิ่งมีชีวิตมีประโยชน์แก่ร่างกาย โดยตรง อาศัยปัญญาดิราดา เป็นคุณค่าสนองปัญญา คุณค่าเทียม คือ คุณค่าพอกเสริมถึงจำเป็นโดยตรง อาศัยตัณหาดิราดาเป็นคุณค่าสนองตัณหา

128

วิธีคิดนี้ใช้เพื่อมุ่งให้เกิดความเข้าใจและเลือกสรร คุณค่าแท้ที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิต เพื่อพ้นจาก การเป็นทาสของวัตถุ เป็นการเกี่ยวข้องกับค้ำย ปัญหา มีขอบเขตเหมาะสม

18.8 วิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม เป็นการคิดถึง แต่สิ่งที่ดีมีคุณ เมื่อได้รับประสบการณ์ใดแทนที่ จะคิดถึงสิ่งที่ไม่ดีงาม เป็นวิธีคิดที่สกัดกั้น ขัดเกลาค้นหา

129

18.9 วิธีคิดแบบเป็นอยู่กับปัจจุบัน เป็นวิธีคิดให้ตระหนักถึงสิ่งที่เป็นอยู่ ในขณะที่ปัจจุบัน กำหนดเอาที่ความ เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ประจำวัน เชื่อมโยงต่อกันมาถึงสิ่งที่กำลังรับรู้กิจการ ตามหน้าที่หรือการปฏิบัติ โดยมีจุดหมาย ไม่เพื่อฝืนกับอารมณ์ชอบหรือชัง

130

18.10 วิธีคิดแบบวิภาษวาท เป็นการคิดแบบมองให้เห็นความจริง โดยแยกแยะออกให้เห็นแต่ละแง่ แต่ละด้านจนครบทุกด้าน ไม่พิจารณาสิ่งใด ๆ เพียงด้านหรือ แ่งมุมเดียว

131

คนต้องเรียนรู้อะไร

1. เรียนรู้ให้อ่านออกเขียนได้
2. เรียนรู้ให้มีอาชีพ
3. รู้จักดำรงตนให้สมฐานะ ความเป็นมนุษย์

132

คนต้องเรียนรู้อะไร

4. การมีคุณธรรมกำกับความรู้
5. ต้องสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้
6. ต้องมีความรู้ที่จะประยุกต์ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
(สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี)

133

การเรียนรู้ก่อเกิดปัญญา

สุดมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการฟัง
จินตมยปัญญา ปัญญาเกิดจากการคิด
ภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการภาวนา
คือการทำให้มีให้เป็นขึ้น

134

รูปแบบการเรียนรู้ (Learning Model)

1. Reflective Learning
การเรียนรู้ในการคิดแก้ปัญหา
2. Adaptive Learning
การเรียนรู้เพื่อปรับตัว
3. Generative Learning
การเรียนรู้เพื่อผลิตผลงาน

135

การเรียนรู้ตามหัวข้อกำหนดของ องค์กร UNESCO

1. Learning to know how to learn.
: Continuing Education, Lifelong Education.
2. Learning how to do.
3. Learning how to be (Human Beings).
4. Learning how to live together in the society.

136

องค์กรแห่งการเรียนรู้ : LO. Learning Organization : Peter M. Senge

1. Personal Mastery: บุคคลผู้ใฝ่เรียนรู้
2. Mental Model:
กรอบความคิดใหม่แห่งภูมิปัญญา
3. System Thinking:
การคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ
4. Team Learning: การเรียนรู้เป็นทีม
5. Shared Vision: วิสัยทัศน์ร่วม

137

มนุษย์

ชีวิตต้องเทียมด้วยควายสองตัว

พุทธทาสภิกขุ

21 เมษายน 2513

สามารถดับทุกข์ที่เกิดอยู่ได้ และ
ป้องกันความทุกข์ที่ยังไม่เกิดได้

138

ควายตัวคั่น เป็น ตัวรู้ (ความรู้) ฉลาด
ควายตัวปลาย เป็น ตัวแรง ใจแข็งแรงมาก

มีความสว่างไสวทางวิญญาณ
(Spiritual Enlightenment)

เป็นควายตัวรู้ ตัวที่หนึ่ง คือ ตัวรู้

เทคโนโลยี - มีแค่รีวแรง เป็นควายตัวที่สอง
ไม่มีความสว่างไสวทางวิญญาณ เป็นทาสของ
เทคโนโลยีนั้น

139

โลก มนุษย์ยึดหลักพระธรรม หรือ ศาสนา
รู้ความพอ

“อติโลภ หิ ปาปโก - โลกเกินก็ตาม

ตาม คือ ทุกข์ระส่ำระสายไปทั้งโลก

140

ศาสนาคริสต์นิกาย กั๋ว ฉ่าแสวงหา
หรือมีไว้เกินจำเป็นเป็นบาป (sinful)

เพราะคนที่แสวงหาหรือโง่เกิน
นั้น มันต้องทำให้คนอื่นเดือดร้อนมาก
แล้ว ตัวเองก็มีความทุกข์เกินกว่าที่ควร
จะเป็น

141

ลักษณะของบุคคล 4 จำพวก

พุทธศาสนิกชน

พวกที่ 1 อุกนคติปัญญา คือ เฉียบแหลม ฉลาดมาก

พอพูดขึ้นมาก็เข้าใจหมด รู้แจ้งทันที

โดยไม่ต้องอธิบาย พูดคำเดียวรู้เรื่อง

142

ลักษณะของบุคคล 4 จำพวก

พุทธศาสนิกชน

พวกที่ 2 วิปจิตปัญญา

พวกนี้ ต้องการคำอธิบาย

ต้องการให้อธิบาย จึงจะรู้เรื่อง

143

ลักษณะของบุคคล 4 จำพวก

พุทธศาสนิกชน

พวกที่ 3 เนยยะ เป็นพวกที่พอจะนำไปได้ แต่ก็
ต้องลากดูกันมาก มีปัญญาที่บอบ แต่พอจะฝึกฝนกัน
ได้ พอจะทำได้ ด้วยความยากลำบากต้องได้พบ
บิดามารดา ครูบาอาจารย์ที่ฉลาดและอดทนยิ่ง

(ครูบาอาจารย์ มีคุณสมบัติที่สำคัญ คือ ปัญญา
กับเมตตา)

144

ลักษณะของบุคคล 4 จำพวก

พุทธศาสนิกฯ

พวกที่ 4 ปทปรมะ พวกเหลือที่ใครจะนำไปได้ใน
บัดนี้ หมายความว่า มีความดั่งอย่างอื่น ทั้งใจ ทั้ง
คือ

คนพวกพวกปทปรมะนี้ต้องการเหตุปัจจัย
ที่มากกว่าใคร ๆ

ความรัก 3 แบบ

กรีกโบราณมีแนวคิดเรื่อง ความรัก ซึ่ง
ศาสนาคริสต์สอนต่อเนื่องมา

1. Eros - ความรักแบบผู้สาวหรือ กามราคะ
2. Philos - ความรักฉันเพื่อน
3. Agape - ความรักจากพระเจ้าเป็นเจ้า
ความรักแบบพี่น้อง

ความรัก 3 แบบ

love	- โลกะ	- อุก
------	--------	-------

- จิตใจพุ่งไปด้วยราคะ คัดหา
(be lustful)
Sexual drive หรือ lust - desire แรงกระตุ้น
ทางเพศ

โคลงโลกนิติ

ให้ท่านท่านจักให้ ตอบสนอง
หมท่านท่านจักปอง นอบไหว
รักท่านท่านควรครอง ความรักเรามา
สามสิ่งนี้เว้นไว้ แต่ผู้ทรชน
(โคลงโลกนิติ)

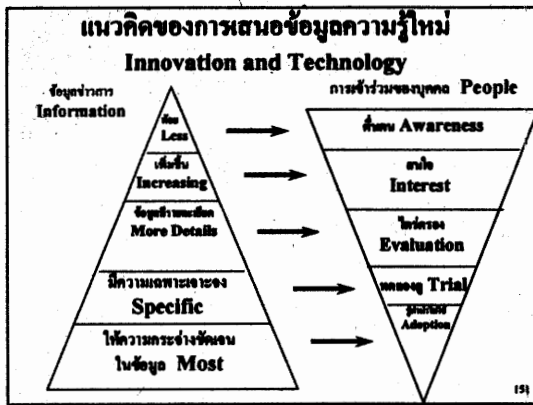
มนุษย์กับการเรียนรู้

รู้น้อยกว่ามากรู้ เริงใจ
กลดกบเกิดอยู่ใน สระช้อย
ไปเห็นทะเลไกล กลางสมุทร
ชมว่าน้ำบ่อน้อย มากถ้าอีกเหนือ ๆ
โคลงโลกนิติ

**แนวทางการแสวงหาความรู้
กาล โรเจอร์ (Carl Rogers)**

1. ต้องทำให้เขาตื่นตน (Awareness)
2. ต้องทำให้เขาสนใจ (Interest)
3. ต้องยอมให้มีการไตร่ตรอง (Evaluate)
4. ต้องให้มีทดลองดู (Trial)
5. ให้มีการรู้ทำและนำไปใช้ (Adoption)

ไตรสิกขา: หลักการสำคัญของการพัฒนามนุษย์

การฝึกฝนและพัฒนามนุษย์นั้นทางพุทธศาสนาจัดวางเป็นหลักเรียกว่า ไตรสิกขา คือ สติ สมาธิ ปัญญา ซึ่งถือว่าเป็นระบบการศึกษาที่ทำให้บุคคลพัฒนาอย่างมีบูรณาการ และให้มนุษย์เป็นองค์รวมที่พัฒนาอย่างมีคุณภาพ (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตฺโต)

154

ปฏิบัติมรรคมีองค์ 8

1. สติ : สติศึกษา

เป็นเรื่องราวของการฝึกฝนในด้านพฤติกรรม โดยเฉพาะพฤติกรรมเคຍชิน เครื่องมือที่ใช้ในการ ฝึกคือวินัย วินัย เป็นจุดเริ่มต้นในกระบวนการศึกษาและการพัฒนามนุษย์

155

ปฏิบัติมรรคมีองค์ 8

1. สติ : สติศึกษา ได้แก่

- สัมมาวาจา วาจาชอบ
- สัมมากัมมันตะ การงานชอบ
- สัมมาอาชีวะ อาชีพชอบ

156

ปฏิบัติมรรคมีองค์ 8

2. สมาธิ : จิตศึกษา

เป็นเรื่องของการฝึกในด้านจิต หรือระดับจิตใจ ได้แก่ การพัฒนาคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิต ทั้งในด้านคุณธรรม เช่น ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในด้านความสามารถของจิต

157

ปฏิบัติมรรคมีองค์ 8

2. สมาธิ : จิตศึกษา ได้แก่

- สัมมาวายามะ เพียรพยายามชอบ
- สัมมาสติ ระลึกชอบ
- สัมมาสมาธิ ตั้งใจชอบ

158

ปฏิบัติมรรคมีองค์ 8

3. ปัญญา : ปัญญาศึกษา

เป็นเรื่องของการฝึกหรือพัฒนาในด้านการ
รู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อ ความเห็น
ความรู้ ความเข้าใจ ความยังรู้เหตุผล
การรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรอง ตรวจสอบ
กิจการต่าง ๆ สร้างสรรค์

137

ปฏิบัติมรรคมีองค์ 8

3. ปัญญา : ปัญญาศึกษา ได้แก่

- สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ
- สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ

138

มรรคมีองค์ 8

ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่

1. สัมมาทิฐิ : ความเห็นชอบ
2. สัมมาสังกัปปะ : ความดำริชอบ
3. สัมมาวาจา : วาจาชอบ
4. สัมมากัมมันตะ : การงานชอบ

139

มรรคมีองค์ 8

ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่

4. สัมมาอาชีวะ : เลี้ยงชีพชอบ
5. สัมมาวายามะ : เพียรพยายามชอบ
6. สัมมาสติ : ระลึกชอบ
7. สัมมาสมาธิ : ตั้งใจชอบ

140

ปัญญาคืออะไร

ปัญญา แปลได้ว่า “ ความรู้ ”
ควรแยกความรู้ เป็น 2 ระดับ

1. ความรู้ระดับสติระดับรับฟัง หรือเล่าเรียน
อ่านหรือรับการถ่ายทอดจากแหล่งต่าง ๆ
รู้มาก เรียก พหุชุต

141

ปัญญาคืออะไร

2. ความเข้าใจสภาวะ: รู้คิด รู้เลือก วินิจฉัย และ
รู้จักจัดการให้ถูกต้อง รู้แล้วปล่อยวางได้ โลก
โกรธ หลง เบาบางลง ยึดมั่น ถือมั่น ทิฐิมานะ
ลดน้อยลง ความรู้อย่างนี้ เรียกว่า ปัญญา
ไม่ต้องมีปริญญาก็มีปัญญาได้
(เสถียรพงษ์ วรรณปก ราชบัณฑิต)

142

ความต้องการของมนุษย์
ของเดวิด แมคเคลแลนด์ (David McClelland)

1. ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ
(Need for Achievement)
2. ความต้องการให้มีความพึงพอใจ
(Need for Affiliation)
3. ความต้องการมีอำนาจ
(Need for Power)

Test of Educated man
ศึกษา (น.ม.ศ.)

พระองค์เจ้าวัชรวิทย์ (น.ม.ศ.)
ได้ให้ลักษณะสำคัญของปัญญาชนศึกษา
(Educated man) สรุปได้ 6 ประการดังนี้

1. มีความชำนาญในการใช้ภาษา
(Correct use of language) หมายถึง
สามารถใช้ภาษาแทนความคิดเพื่อ
ติดต่อ สื่อสารกับผู้อื่นได้อย่าง
เหมาะสม

2. มีความประพฤติดีงาม (Good manner)
หมายถึง การมีท่วงที กิริยามารยาทงดงาม รู้จัก
อ่อนน้อมต่อคนต่อบุคคล ในเวลาและโอกาส
อันควร และรวมถึงการมีคุณธรรมประจำใจ
ด้วย

3. มีรสนิยมดี (Good taste)
หมายถึง ต้องเป็นผู้รู้ว่าอะไรเหมาะสม
อะไรควร และรู้ค่าของสิ่งมีค่า
ก่อนที่จะตัดสินความดีงามของอะไร
ต้องศึกษาให้รู้จริงถึงคุณค่าที่มีอยู่จริง
อยู่ในสิ่งนั้นเสียก่อน

4. มีวิจารณ์ญาณ (Reflection)
หมายถึง รู้จักใคร่ครวญ ใคร่ครวญหา
เหตุผล ให้ถ่องแท้ก่อนจะตัดสินใจกระทำ
หรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง
ลงไป

5. ใฝ่รู้ ใฝ่รู้ทำให้เกิด “ ความงอก ” (Growth) ซึ่งหมายถึง ความงอกงามทางปัญญา ซึ่งได้มาจากการแสวงหาความรู้ อยู่ เป็นนิมิต อยู่เสมอว่า ความรู้เป็นสิ่งประเทืองปัญญา และเป็นความงอกงามที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา โดยไม่มีเพศ วย หรือฐานะมาเป็นตัวฉุดกัน

6. สามารถนำความคิดมาปฏิบัติได้ (Power to translate thought to conscience action) ผู้ที่สามารถนำความคิดของตนมาสู่การปฏิบัติได้ ก็คือผู้ที่สามารถ “แปลงความคิดเป็นการกระทำ” เพราะเป็นผู้มีความคิดแน่ชัดเป็นของตนเอง เป็นความคิดที่ประกอบด้วยความเข้าใจอย่างอ่องแท้ ไม่ใช่เป็นความคิดที่ไปคัดลอกหรือเลียนแบบมาโดยการพิจารณาหรือขาดความเข้าใจอย่างถูกต้อง

**ความฉลาด Quotient
วุฒิภาวะ (Maturity)**

- 1. Intelligence Quotient-IQ
ความฉลาดทางด้านสติปัญญา
- 2. Creativity Quotient-CQ
ความฉลาดทางการคิดสร้างสรรค์

3. Emotional Quotient-EQ

- ความฉลาดทางการจัดการกับอารมณ์
มีวุฒิภาวะทางอารมณ์
- ความดี - สามารถควบคุมอารมณ์
 - ความเก่ง - รู้จักตนเอง
 - ความสุข - อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข
ภาคภูมิใจในตนเอง

- 4. Advancement Quotient-AQ.
ความปรารถนาที่จะก้าวหน้าอย่างมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน
- 5. Organization Intelligence Quotient-OQ
ความฉลาดในการจัดการองค์กร สามารถนำแนวคิดด้านการจัดการองค์กรเข้ามาบูรณาการร่วมด้วย คนที่มี OQ จะสามารถจัดการให้การทำงานเป็นทีมประสบความสำเร็จได้อย่างดี

6. Adversity Quotient-AQ

- ความฉลาดรู้สู้ปัญหาและ
ความยากลำบาก
- หลัก QCC- Quit-Camping-Climbing

ตรวจสอบ A.Q. ว่าเป็นนักสู้คนไหน

หนังสือชื่อ Adversity Quotient (A.Q.)

ผู้เขียน ดร. ทอด อี สติลล์

คนที่จะประสบความสำเร็จเท่านั้นที่จะมองว่า “ ความยากลำบากไม่ใช่อุปสรรคเสมอไป ต้องเปลี่ยนอุปสรรคเป็นความท้าทาย เปลี่ยนความท้าทายให้เป็นโอกาส และโอกาสนี้เองที่จะเป็นหนทางสู่ความสำเร็จในที่สุด”

ดร. ทอดบอกว่า มนุษย์เกิดมาพร้อม มีพลังขับเคลื่อนไปข้างหน้า ปีนป่ายให้สูงขึ้น ซึ่งหากเปรียบเทียบมนุษย์เป็นนักไต่เขา ก็อาจแบ่งได้เป็น 3 พวก คือ

1. The Quitter พวกจี้แพ้ ยอมแพ้ ตั้งแต่อยู่ที่ตีนเขา ไม่กล้าปีนป่ายขึ้นไป

2. The Camper พวกตั้งค่าย ปีนเขาไปได้สักหน่อยก็เหนื่อย หมกความพยายาม ขอดังหลักปักฐานแค่เพียงน้อย

3. The Climber พวกช่างปีน ยิ่งสูงยิ่งได้รสชาติของชีวิต กระชุ่มและพัฒนาค้นเองตลอดเวลา

สำรวจตนเองว่าเป็นพวกใด

	พวกจี้แพ้ (Quitter)	พวกตั้งค่าย (Camper)	พวกช่างปีน (Climber)
วิถีชีวิต	ไม่ชวนขวาย ชีวิตเรียบง่าย น่าเบื่อหน่าย	กระตือรือร้นบ้าง ชีวิตขึ้นลงบ้าง แต่ขอลุ้นบ้าง ในที่สุด	กระตือรือร้น อย่างมาก ชีวิตท้าทาย มีรสชาติ พบ ความสำเร็จ

	พวกจี้แพ้ (Quitter)	พวกตั้งค่าย (Camper)	พวกช่างปีน (Climber)
การงาน	ไม่มีความ ทะเยอทะยาน ไม่ กระตือรือร้น ขี้เกียจ	มีความคิด สร้างสรรค์ พลังใจ ผลงาน อยู่ในระดับ ปานกลาง นานวันก็เบื่อ	ค้นไปห้วง พลัง มี วิสัยทัศน์ เรียนรู้และ พัฒนาค้นเอง ตลอดเวลา

	พวกจี้แพ้ (Quitter)	พวกตั้งค่าย (Camper)	พวกช่างปีน (Climber)
มนุษย์ สัมพันธ์	โดดเดี่ยว เสียความ	กลัวๆ กล้าๆ	ค้นค่ากับ ความสัมพันธ์
ปฏิบัติเกี่ยวกับ การ เปลี่ยนแปลง	ลังเลและรอ ความหวัง จุกๆ ซ้ำๆ	มีข้อจำกัดใน การ เปลี่ยนแปลง ใหญ่ๆ	ท้าทายกับการ เปลี่ยนแปลง ปรับตัวได้กับทุก สถานการณ์

	พวกขี้แพ้ (Quitter)	พวกกึ่งค่าย (Camper)	พวกช่างปีน (Climber)
ภาษา สนทนา	มักปฏิเสธปิด กั้นตนเอง	ประนีประนอม ไม่รีรัง	มีความ เป็นไปได้อยู่ เสมอ
การฟื้นคืน อุปสรรค	พ่ายแพ้อย่าง ง่ายคาย	มีข้อจำกัด	ชนะและ ประสบ ความสำเร็จ

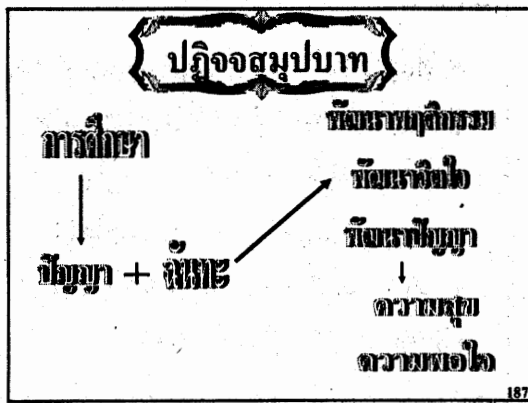
	พวกขี้แพ้ (Quitter)	พวกกึ่งค่าย (Camper)	พวกช่างปีน (Climber)
ความ มุ่งมั่นใน ชีวิต	ปัจจัย 4	ความมั่นคง ปลอดภัย การยอมรับ	เป็นประโยชน์ ต่อผู้อื่น สังคม ประเทศชาติ และประชาคม โลก

7. Health Quotient-HQ
ความฉลาดรักษาสุขภาพของตน
**Sound mind in sound body a health
 body in itself, why is not a healthy
 intellect?**

8. Leadership Quotient-LQ
มีภาวะความเป็นผู้นำ
Leadership Characteristics
9. Morality Quotient-MQ
มีคุณธรรมจริยธรรม ความโปร่งใส
ยุติธรรม ซื่อสัตย์สุจริต (Integrity)
10. Globalization Quotient-GQ
มีความฉลาดรู้เท่าทันโลก
Global and Local Integration

การพัฒนาคน = การพัฒนาคน + การพัฒนาโดยตนเอง
(self development = of self + by self)
การพัฒนาคน (self development)
หมายถึง การนำเอาศักยภาพของคนที่มืออยู่
มาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น เจริญออก
งามขึ้นในทุกๆ ด้าน โดยการกระทำของ
ตนเอง

การพัฒนาตนเอง
จะต้องกระทำทั้ง 3 ด้านพร้อมๆกัน คือ
(1) พัฒนาพฤติกรรม
(2) พัฒนาจิตใจ
(3) พัฒนาปัญญา
การพัฒนาที่ต้องอาศัยและเสริมซึ่งกันและ
กันนี้ เรียกว่า “ ปฏิจสงมบาท ”
(ทุทธทาสภิกขุ)

การพัฒนาตนเอง

พระราชวรมุนี (2527) กล่าวถึง
การพัฒนาตนเองตามแนวพุทธศาสตร์
ว่า การพัฒนาตน เป็นการพัฒนา
คุณสมบัติที่อยู่ภายในตัวบุคคล นั่นคือ
การพัฒนาจิตใจ

188

ความหมายของการพัฒนาตนเอง

คือ การทำให้ชีวิตเจริญงอกงามขึ้นไปจนถึง
จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของชีวิต คือ อธิปไตย
หรือภาวะไร้ปัญหา ไร้ทุกข์ ความเต็มอิมของ
ชีวิตที่ไม่มีความบกพร่อง ไม่มีความขาด
แคลน เป็นชีวิตที่มีความเต็มในตัวของตัวเอง

189

นอกจากนั้นยังได้แสดงหลักการพัฒนา
ตนเองและชีวิต โดยแบ่งออกเป็นหลัก 3
ประการ ดังนี้

1. ทมะ คือ การฝึกตนให้รู้จักข่มใจและการ
ฝึกฝนปรับปรุงตนเองให้ทำในสิ่งที่ดีขึ้น
2. ศึกษา คือ การศึกษาเป็นการมุ่งจิตสู่
เป้าหมายและมองอะไรๆ เป็นการเรียนรู้

190

3. กาวนา คือ การพัฒนาแบ่งออกเป็น

3.1 กายกาวนา คือ การพัฒนากาย
เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม
ภายนอกด้วยสัมผัสที่ 5 ให้รู้จักเลือกรับแต่
สิ่งที่ดี

3.2 สัตถกาวนา คือ การพัฒนาเกี่ยวกับ
ความสัมพันธ์ทางกาย วาจา การมีชีวิตอยู่
ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น

191

3.3 จิตกาวนา คือ การพัฒนาจิตใจ พัฒนา
สุขภาพจิต

3.4 ปัญญาภาวนา คือ การพัฒนาปัญญาให้มี
ความรู้ ความเข้าใจในสิ่งทั้งหลายตามความเป็น
จริง รู้เท่าทันสภาวะของโลกและชีวิต และ
สิ่งสำคัญทางพุทธศาสนา คือว่า มนุษย์เป็นสัตว์
ที่ฝึกได้หรือว่านับถือศักยภาพในตัวมนุษย์ที่
พัฒนาขึ้นได้ เมื่อพัฒนาได้ก็นับความสำคัญของการ
ฝึกฝนพัฒนาตน

192

หลักการพัฒนาตนเอง

1. โยนิโสมนสิการสัมปทา คือ ให้อัจฉริยภาพพิจารณาสิ่งทั้งหลายทั้งปวงด้วยตนเอง ทำให้เกิดปัญญาที่เข้าถึงความจริงได้ ประโยชน์และทำการสำรวจสนองความใฝ่รู้และใฝ่สร้างสรรคโดยสมบูรณ์

180

2. สัตตสัมปทา คือ เป็นผู้รักษาศีล ทำให้มีวินัย มีชีวิตที่เป็นระเบียบ ซึ่งเอื้อต่อการที่จะดำเนินการพัฒนาต่อไป

3. ฉันทะสัมปทา คือ มีแรงจูงใจที่ถูกต้อง ได้แก่ ความใฝ่รู้ใฝ่สร้างสรรคเพื่อต้องการเข้าถึงความจริง

181

4. อตตสัมปทา คือ ทำตนให้อิงความพร้อมแห่งศักยภาพของความเป็นมนุษย์ โดยมีจิตสำนึกที่จะฝึกฝนและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

5. ทิฐิสัมปทา คือ มีความเชื่อถือในหลักการแห่งเหตุผล ทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น

182

6. อัปปมาทสัมปทา คือ ตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาท ต้องมีความกระตือรือร้น มีสติ ไม่เฉื่อยชา ไม่ปล่อยปละละเลย รู้จักคุณค่าของเวลา จึงต้องทำงานและพัฒนาชีวิตแข่งขันกับเวลาอยู่เสมอ

7. กถยาณมิตร คือ คบคนดีจะช่วยชีวิตมีความสุข การคบคนดี เป็นวิธีการพัฒนาตนเองได้วิธีหนึ่ง

183

การพัฒนาตนเองในด้านคุณลักษณะ ส่วนบุคคลที่จำเป็น 5 ประการ

1. ความรู้สึกว่าคุณมีเป้าหมายในชีวิต บุคคลจะต้องพัฒนาตนเองให้มีเป้าหมายในชีวิต มีอนาคต มีความมุ่งหวัง โดยเชื่อว่าตนเองสามารถพัฒนาได้

187

2. ความรู้สึกกล้าที่จะปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น บุคคลจะต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้สึกกล้าและมีปณิธานอันแน่วแน่ที่จะมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

188

3. ความรู้สึกเปิดเผยและถ่อมตน บุคคลจะต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะส่วนบุคคลที่จำเป็น ให้มีความรู้สึกจริงใจ เปิดเผยและรู้จักถ่อมตัว

4. ความรู้สึกศรัทธาและมั่นคง บุคคลจะต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะส่วนบุคคลที่จำเป็น ให้มีความเชื่อ ความศรัทธาในตนเองอย่างมั่นคง

5. ความมีเสน่ห์ในตนเอง บุคคลจะต้องพัฒนาตนเองให้มีเสน่ห์ตามวิธีการของ เดล คาร์เนกี (Dale Carnegie, 1937)

5.1 แสดงตนให้เป็นบุคคลที่ร่าเริงแจ่มใส

5.2 แสดงตนให้ชอบบุคคลอื่นที่เราติดต่อด้วย

5.3 แสดงความสนใจร่วมในสิ่งที่เขาสนใจ

5.4 แสดงความชื่นชมและยกย่องเขาตามโอกาสอันควร

5.5 แสดงความรู้สึกคล้ายตามเขาตามความเหมาะสม

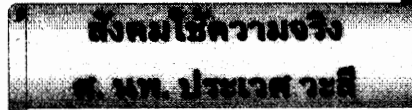

สติ : พัฒนาการตนเอง

ฝึกพัฒนาตนเองให้มีสติ คือ ความรู้จักตนเอง มองตนเอง ออก บอกคนได้ ใจคนเป็น เห็นคนชัดเจนมีสติ รู้ตน ดำรงตนอย่าง มี จันติ คือ มีความอดทน อดกลั้น มีใสร้อย จะ คือ มีความสงบเสงี่ยมเจียมตนอยู่ทุกเมื่อ

พุทธภาษิตเตือนตนเอง

ฟังชนะคนโกรธ	ด้วยความไม่โกรธตอบ
ชนะความแฉว	ด้วยความดี
ชนะความตระหนี่	ด้วยการให้
ชนะคนพูดพ้ออยู่	ด้วยคำพูดจริง

สังคมใช้ความจริง คนพบ ประมวล ขาวสี

เครื่องมือแก้ปัญหา คือ ระบบความรู้ ซึ่งประกอบด้วย KCL

1. การสร้างความรู้ (Knowledge) ด้วยการวิจัยให้รู้ความจริง

2. การสื่อสาร (Communication)
 ให้ความจริงโดยทั่วถึงไม่ใช่สื่อสาร
 ความเท็จกันเต็มไปหมด

3. มีการเรียนรู้ (Learning)
 ที่มีฐานอยู่ในความจริงและเข้าใจ
 ความจริงที่ลึกกว่าที่ปรากฏ

(Group Discussion)

จงวิเคราะห์ปัญหาความบกพร่องทางจริยธรรม
 และคุณธรรม ของบุคคลในสังคม

อภิปรายและเสนอแนะในการประยุกต์หลัก
 จริยธรรมและคุณธรรม เพื่อปรับใช้ในการดำรงชีวิต
 ในสังคมอย่างสันติสุข

เสนอกรณีตัวอย่าง ปรากฏการณ์ทางสังคม การอยู่
 ร่วมกันในสังคมอย่างมีหลักคุณธรรมและจริยธรรม
 ตามหลักความเชื่อ ความศรัทธาของแต่ละบุคคล

โคลงโลกนิติ

โทษท่านผู้อื่นเพียง เมล็ดงา
 ปองติฉินนินทา หอนเว้น
 โทษตนเท่าภูเขา หนักยิ่ง
 ป้องปิดคิดซ่อนเร้น เรื่องร้ายหายสูญ

โคลงโลกนิติ

ก้านบัวบอกกลิ่น ชลธาร
 มารยาทส่อต้นคาน ชาติเชื้อ
 โฉดฉลาดเพราะคำขาน ควรทราบ
 ห่อมหมึกเหี่ยวแห้งเรือ บอกร้ายแสดงดิน

โคลงโลกนิติ

พวกพ้องผิดเท่าช้าง ง่าเงา
 พวกอื่นโทษเท่าหา หากรู้
 โทษตนเท่าภูเขา คิดปิดไว้แสร
 โทษท่านเท่าก้อยสู้ ส่งให้เห็นสูง

โคลงโลกนิติ

อ่อนหวานมานมิตรด้น เหลือหลาย
 หยาบบ่มีเกลอกราย เกลื่อนใกล้
 ดูกดวงศศิฉาย คาวดาษ ประดับนา
 สุริยส่องคาราไร เมื่อร้อนแรงแสง

หลักคุณธรรมจริยธรรมในการพัฒนาตนเอง:

ความรู้คู่คุณธรรม

ความหมาย
 จริยธรรม มาจากคำว่า จริย+ธรรม
 จริยะ หมายถึง ความประพฤติ หรือ
 กิริยาที่ควรประพฤติ
 ธรรม หมายถึง คุณความดี
 หลักคำสอนของศาสนา
 หลักปฏิบัติ

211

หลักคุณธรรมจริยธรรมในการพัฒนาตนเอง:

ความรู้คู่คุณธรรม

จริยธรรม (Ethical) หมายความว่า หลัก
 หรือแนวทางของการประพฤติ เป็นค่านิยมใน
 ระดับต่าง ๆ ซึ่งสังคมและบุคคลต้องยึดมั่น ถือ
 มั่น และจริยธรรมนี้ย่อมจะนำสันติสุขให้แก่
 บุคคลและสังคมได้ ตามควรแก่กรณี เพราะ
 จริยธรรมเป็นเครื่องควบคุมอันตรกิริยา
 ระหว่างมนุษย์ และสังคมหรือสิ่งแวดล้อม

212

หลักคุณธรรมจริยธรรมในการพัฒนาตนเอง:

ความรู้คู่คุณธรรม

จริยธรรม อาจหมายถึง ความประพฤติ
 การกระทำและความคิดที่ถูกค้อง
 เหมาะสม การทำหน้าที่ของตนเองอย่าง
 สมบูรณ์ เว้นในสิ่งที่ไม่ควรเว้น กระทำในสิ่ง
 ที่ควรกระทำด้วยความฉลาดรอบคอบ
 รู้เหตุรู้ผลถูกต้องตามกาลเทศะและบุคคล

213

หลักคุณธรรมจริยธรรมในการพัฒนาตนเอง:

ความรู้คู่คุณธรรม

คุณธรรม (Morality) เป็นลักษณะที่
 ดีงามของบุคคล ซึ่งจะยอมรับและเห็น
 คุณค่าคุณธรรมเป็นพื้นฐานการ
 แสดงออกของการกระทำที่เป็น
 ประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่น ๆ
 คุณธรรมยังเป็นบ่อเกิดของจริยธรรม

214

คุณธรรมจริยธรรมตามหลัก
 พระพุทธศาสนาที่ผู้มีคุณธรรม
 จริยธรรมควรยึดถือปฏิบัติในการ
 ดำรงชีวิต ฟังมีดังนี้

215

1. เมตตาและกรุณา ความรักใคร่
 ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข
 ความเจริญ และความสงสารคิดช่วย
 ให้พ้นทุกข์
2. สัมมาอาชีพะ การหาเลี้ยงชีพ
 ในทางสุจริต

216

3. การตั้งวร ความตำรวมระวัง รู้จัก
 ยับยั้ง ควบคุม ในทางกามารมณ์
 ไม่ให้หลงไหลในรูป เสียง กลิ่นรส
 และสัมผัส

4. ตั้งจะ ความสัตย์ ความซื่อตรง

217

5. สติสัมปชัญญะ ระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ ผึก
 คนให้เป็นรู้จักคิด รู้จักตัวเสมอว่า สิ่งใดควร
 กระทำและไม่ควรกระทำ ระวังมิให้เป็นคนมัวเมา
 ประมาท

มนุษย์ที่สมบูรณ์ควรมีจิตใจประเสริฐไม่
 เบียดเบียนผู้อื่น ต้องประกอบด้วยอัปปริสธรรม 7
 สังคหวัตถุ 4 และพรหมวิหาร 4 เป็นเบื้องต้น

218

หลักจริยธรรม

พระราชวรมุณี

แนวทางปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึง
 จริยธรรมในการดำรงชีวิตที่
 รับผิดชอบต่อสังคม

219

หลักจริยธรรม

พระราชวรมุณี

1. ต้องเป็นผู้มีศีล รัฐใดประเทศใดประชาชน
 ในรัฐเป็นคนมีศีล มีธรรม รัฐนั้นประเทศนั้นจะ
 มีความเป็นระเบียบดีงาม ทุกคนมีวินัยให้กับ
 ตัวเอง สังคมรัฐก็มีความสุข หากไร้ศีลธรรม
 ระเบียบวินัยแล้ว สังคมรัฐนั้นจะประสบกับ
 ปัญหาต่างๆประการ

220

หลักจริยธรรม

พระราชวรมุณี

2. ต้องได้รับการศึกษา ประชากรจะต้องได้รับ
 การศึกษาทั้งคฤหัสถ์และกษัตริย์พร้อมควร
 ศึกษาคฤหัสถ์เพื่อแก้ปัญหาปากท้อง ส่วน
 การศึกษากษัตริย์ เพื่อแก้ปัญหาทางจิตใจ
 ไม่ให้ตกต่ำ และคอยประคับประคองชีวิตให้
 ดำเนินตามครรลองคลองธรรม

221

หลักจริยธรรม

พระราชวรมุณี

3. รู้จักคบคนดี ได้แก่กัลยาณมิตร หมายถึง ผู้รู้
 ผู้เป็นบัณฑิตมาเป็นสมาชิกในสังคมรัฐ
 ยกย่องคนดีมีศีลธรรม ยอมรับฟังคำสั่งสอน
 ของท่านผู้รู้เหล่านั้น เพราะบัณฑิตจะ
 แนะนำดีพาไปดี เป็นตัวอย่างที่ดี

222

หลักจริยธรรม

พระราชวรานูณี

4. เป็นคนที่พูดกันง่าย ไม่คือร์น กระด้าง รู้จักรับฟังเหตุผล และพร้อมที่จะแก้ไขปรับปรุงตนเอง

223

หลักจริยธรรม

พระราชวรานูณี

5. ขวนขวาย ช่วยเหลือในกิจการของชนส่วนรวม ไม่นิ่งดูภายในด้านสาธารณประโยชน์ รักษาสมบัติส่วนรวมไว้ให้อยู่ในลักษณะที่เรียบร้อย

224

หลักจริยธรรม

พระราชวรานูณี

6. เป็นผู้ใฝ่รู้ธรรม ประชาชนในสังคมรัฐนั้นต้องรู้จักสนใจ ในการศึกษาธรรมะ ความรู้ในทางศาสนา เพราะหลักคำสอนของศาสนาเป็นทางเสด็จทางวิญญานของมนุษย์ทั่วไปที่จะเอามาเป็นเครื่องคอยบังคับจิตใจให้ใคร่ครองไปในเรื่องที่ถูกที่ควร

225

หลักจริยธรรม

พระราชวรานูณี

7. มีความซื่อสัตย์ซื่อตรง ประชาชนในสังคมรัฐใดมีแต่คนซื่อสัตย์ซื่อตรง สังคมนั้นจะไม่ลำบาก ระบบเศรษฐกิจจะดี ทุกคนจะไม่ยากจน เหมือนพระพุทธองค์ที่ว่า "ไม่มีความยากจนในหมู่นักซื่อสัตย์"

226

หลักจริยธรรม

พระราชวรานูณี

8. ต้องมีความสันโดษ ประชาชนในชาติจะต้องเป็นคนรู้จักกับความพอใจในสิ่งที่มีคนได้ ไม่เกิดความละโมภในวัตถุอันเป็นเหตุให้ต้องทำทุจริตในลักษณะต่าง ๆ ความสันโดษนั้นเป็นทรัพย์ที่ประเสริฐ

227

หลักจริยธรรม

พระราชวรานูณี

- เหมือนพระพุทธองค์ ที่ตรัสว่า "ความสันโดษ เป็นทรัพย์อย่างยิ่ง" คือความพอใจทำให้ มีความสุข และความสันโดษนั้นเองคือทรัพย์อันล้ำค่าของมนุษย์

228

หลักจริยธรรม

พระราชวรานูณี

9. มีสติมั่นคง คือ จะต้องรอบคอบ
ไม่เป็นคนผลีผลาม ไม่เดินต่อ
ถ่มหลงในสิ่งชั่วร้ายทั้งหลาย

หลักจริยธรรม

พระราชวรานูณี

10. มีปัญญาเหนืออารมณ์ ประชาชนในรัฐ
จะต้องเป็นคนมีเหตุผลเหนืออารมณ์
พิจารณาจนถึงเรื่องสิ่งที่ควรไม่ควร ดีชั่ว
บาปคุณ เป็นต้น

ระบอบประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
อันมีรัฐธรรมนูญ
เป็นอัครธรรมนูญ
เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม

คุณธรรม 4 ประการ

“...คุณธรรมซึ่งเป็นที่ตั้งของความ
รัก ความสามัคคี ที่ทำให้คนไทยเรา
สามารถร่วมมือร่วมใจกันรักษาและ
พัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรือง
สืบต่อกันไปได้ตลอดรอดฝั่ง”

ประการแรก คือ การที่ทุกคนคิด ชูช ทำด้วย
ความเมตตา มุ่งดี มุ่งเจริญต่อกัน

ประการที่สอง คือ การที่แต่ละคนต่างช่วยเหลือ
เกื้อกูลกัน ประสานงาน ประสานประโยชน์กัน
ให้งานที่ทำสำเร็จผล ทั้งแก่ตน แก่ผู้อื่น และกับ
ประเทศชาติ

ประการที่สาม คือ การที่ทุกคนประพฤติปฏิบัติ
ตนอยู่ในความสุจริตในกฏกติกา และในระเบียบ
แบบแผนโดยเท่าเทียมเสมอกัน

ประการที่สี่ คือ การที่ต่างคนต่าง
พยายามทำความคิด ความเห็นของตนให้
ถูกต้อง เทียงตรง และมั่นคงอยู่ในเหตุใน
ผล หากความคิดในจิตใจ และการ
ประพฤติปฏิบัติที่ตรงรอยเดียวกันในทางที่
ดี ที่เจริญนี้ยังมีพร้อมมูลอยู่ในกาย ใจ
ของคนไทย ก็มั่นใจได้ว่าประเทศไทย
จะดำรงมั่นคงอยู่ตลอดไปได้”

พระราชดำรัสตอบแก่พระบรมวงศานุวงศ์และพลกนิกร

ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล

๗ สิบแปดผู้ฯ พระที่นั่งอนันตสมาคม

วันศุกร์ที่ 9 มิถุนายน 2549

235

"ประเทศของเรา ไม่ใช่ประเทศของฝรั่งคน สองคน เป็นประเทศของทุกคนต้องเข้าหากัน ไม่เบียดเบียนกันแก้ปัญหาเพราะว่าอันตรายมีอยู่ เวลาคนแรกก็ความบ้าเลือด ปฏิบัติการรุนแรงต่อกันด้วยความดีมั่ว ลงท้ายไม่ว่าคิดกันพระอะไรแล้วจะแก้ปัญหาอะไร เพียงแต่ว่าจะต้องเอาชนะ แล้วใครจะชนะ มีแต่แพ้ คือ ค้างคนค้างแพ ที่แพ้ที่สุดก็คือประเทศชาติ ประชาชนที่แพ้จะเป็นประชาชนทั้งประเทศ ไม่ใช่ประชาชนเฉพาะในกรุงเทพฯ ถ้าสมมติว่ากรุงเทพมหานครเสียหายประเทศก็เสียหายไปทั้งหมด แล้วจะมีประโยชน์อะไร ที่จะทนงตัวว่าพระเวลาอยู่บนกองตึงปึกหักพัง"

236

พระบรมราชาบาทพระราชนานแก่ผู้ว่าราชการจังหวัด
(8 ตุลาคม 2546 ณ วังไกลกังวล หัวหิน ประจวบคีรีขันธ์)

"ทำอะไรจึงจะปราบทุจริตได้ ถ้ามี
ทุจริตแล้วบ้านเมืองพัง ที่เมืองไทยพังมา
เพราะว่ามีทุจริต.....เพราะว่าผู้ว่าฯ ซื่อโอ
ต้องเป็นคนที่สุดจริต ทุจริตไม่ได้"

237

ถ้าทุจริตแม้แต่นิดเดียวก็ขอแข่งให้มีอันเป็น
พูดอย่างนี้หายบคาย แต่ว่าขอให้มีอันเป็น ถ้า
ไม่ทุจริต ถ้าทุจริต และมีความตั้งใจในธรรม
ขอให้ต่ออายุได้ถึง 100 ปี ถ้าอายุมากแล้ว ก็
แข็งแรง แล้วทุจริต ประเทศไทยจะรอดพ้น
อันตรายอย่างมาก เพราะว่ามีผู้ที่ทำด้วยความ
ตั้งใจ...."

238

หลัก 10 ประการตามรอยพระยุคลบาท

ดร. ตูมธ ดันดิเวชกุล
เลขาธิการมูลนิธิวิจัยพัฒนา

หลัก 1 คือ ทำงานอย่างผู้รู้จริงและมี
ผลงานเป็นที่ประจักษ์

"รู้จักสามัคคี"

หลัก 2 คือ ความอดทน มุ่งมั่น ยึดธรรมะและ
ความถูกต้อง

หลัก 3 คือ ความอ่อนน้อมถ่อมตน เรียบง่าย และ
ประหยัด

หลัก 4 คือ มุ่งประโยชน์คนส่วนใหญ่เป็นหลัก

หลัก 5 คือ รับฟังความเห็นของผู้อื่น เคารพ
ความคิดที่แตกต่าง

240

หลัก 6 คือ มีความตั้งใจจริงและ
ขยันหมั่นเพียร

หลัก 7 คือ มีความสุจริตและความกตัญญู

หลัก 8 คือ พึ่งตนเองส่งเสริมคนดีและคนเก่ง

หลัก 9 คือ รักประชาชน

“คนที่รับราชการถือว่ารับงานของราชะมาทำต่อ
สิ่งแรกที่ต้องทำคือต้องรักประชาชน ทำงานเพื่อ
ประชาชน”

241

หลัก 10 คือ การเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน

“พระเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่ารู้ไหม

บ้านเมืองอยู่รอดทุกวันนี้ เพราะอะไร

เพราะคนไทยเรายังให้กันอยู่”

242

“จริยธรรมของการบริหารภาครัฐ”

พล. อ. เปรม ติณสูลานนท์
ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ

จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อ
ประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎ ศีลธรรม

- คุณความดีที่พึงยึดเป็นข้อประพฤติ
ปฏิบัติ

243

จริยธรรมตามหลักนิติรัฐ (Rule of Law)

ปฏิบัติตามหลักกฎหมายหรือหลักนิติ
ธรรม

จริยธรรมตามมาตรฐานจริยธรรม –

มาตรฐานจริยธรรม มีจุดอ่อน คือ ขาด
บทบังคับกับการลงโทษ เมื่อมีการละเมิด

244

1. Accountability - ความน่าเชื่อถือและมีกฎเกณฑ์
ที่ชัดเจน

2. Transparency - ความโปร่งใส

3. Participation - การมีส่วนร่วม

4. Predictability - ความสามารถในการคาดการณ์
ได้

5. ความสอดคล้องของ 4 หลักการข้างต้น

245

พล. อ. เปรม ติณ

ผู้นำต้องมี 7 มาตรฐานจริยธรรม

การใช้จริยธรรมและคุณธรรมใน
การบริหารงานภาครัฐและภาคเอกชน
ผู้บริหารจะต้องสำนึกที่จะทำสิ่งที่ดีไป
ใช้และขจัดสิ่งที่ไม่ดีให้หมดไป คือ

246

1. ความซื่อสัตย์
2. กฎหมาย
3. ความเป็นธรรม
4. ประสิทธิภาพ
5. ความโปร่งใส
6. ความมั่นคงของรัฐ
7. ค่านิยม

**พระราชกฤษฎีกา
ว่าด้วยหลักเกณฑ์
และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
พ.ศ. 2546**

มาตรา 6 การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
ได้แก่ การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย
ดังต่อไปนี้

1. เกิดประโยชน์สุขของประชาชน
2. เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ
3. มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิง
ภารกิจของรัฐ
4. ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น

5. มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการ
ให้ทันต่อสถานการณ์

6. ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวก
และได้รับการตอบสนองความ
ต้องการ
7. มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการ
อย่างสม่ำเสมอ

**การตามรอยพระยุคลบาทโดย
ทศพิธราชธรรม**

พุทธทาสภิกขุ

หลักทศพิธราชธรรม 10

ทศพิธราชธรรม กล่าวไว้เป็นหลัก 10
ประการ เป็นสิ่งที่จะนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรือง
ความสงบสุข สันติภาพ ความเป็นผู้เป็นอิสระ
เหนือความทุกข์เหนือปัญหาทุกอย่างทุกประการ

ข้อที่ 1 “ทานัง”...ทาน การให้ในที่นี้
หมายถึง ให้วัตถุภายนอกเป็นสิ่งของ
อะไรต่าง ๆ โดยต้องมีผู้รับโดยตรง มัน
จึงเป็นการให้ที่เรียกว่า “ทานัง” คือ
ทาน ให้แล้วมันก็มีผลเป็นความผูกพัน
เป็นการสร้างสรรค์ ความสงบสุข

ข้อที่ 2 “สี่ลัง”...สี่ลัง ภาวะปกติ
สี่ละ แปลว่า ปกติ ภาวะปกติ ไม่มี
อะไรรบกวนวายุ รวมทั้งการปฏิบัติ
เพื่อให้เกิดภาวะเช่นนั้นด้วย นี้
เรียกว่า สี่ลัง สี่ละ

233

ข้อที่ 3 “ประจอก้าง” คือ บริจาค คือเป็นการ
ให้ แต่เป็นการให้ในภายในทางจิตใจ ไม่ต้องมี
ผู้รับก็ได้ มันต่างจากทานัง : ทานัง ให้ต้องมีผู้รับ
ประจอก้าง ให้โดยไม่ต้องมีผู้รับ บริจาคสิ่งที่ไม่
ควรมีอยู่ในตน อะไรที่ไม่ควรมีอยู่ในตน...บริจาค
ออกไป ๆ นี้เรียกว่าสละสิ่งที่ไม่ต้องมีผู้รับ ไม่จำ
กับคำว่า “ทาน” มักจะอธิบายไปจำกัดกับคำว่าทาน
นั้นไม่สำเร็จประโยชน์ “ทาน” ให้ซึ่งใช้วัตถุ
ภายนอก มีผู้รับ “บริจาค” ให้ซึ่งสิ่งที่ไม่ควรมีอยู่
ภายในตัวไม่ต้องมีผู้รับ

234

ข้อที่ 4 “อาชระวัง” ความซื่อตรง ความ
เปิดเผย ไม่เกิดโทษ เกิดภัย ไม่เกิดอันตรายใด ๆ
เป็นที่ไว้วางใจได้ ซื่อตรงตั้งแต่ตนเอง คือ ความเป็น
มนุษย์ของตนเอง และซื่อตรงต่อผู้อื่นซึ่ง
เกี่ยวข้อง โดยสรุปมันก็เป็นซื่อตรงต่อหน้าที่ ที่
จะต้องทำอีกนั่นแหละ ทำหน้าที่ให้ถูกต้อง ให้
ซื่อตรง ให้เพียงพอ ให้เหมาะสม แก่ความเป็น
มนุษย์ นี้เรียกว่า ความซื่อตรง

235

ข้อที่ 5 “มันทะวัง” มันทะ แปลว่า
ความอ่อนโยน ความอ่อนโยนภายนอก คือ
อ่อนโยนต่อบุคคลซึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องกับ
เป็นการสร้างสรรค์ซึ่งความรัก ความสามัคคี
นี่ก็เป็นความอ่อนโยนภายนอก และความ
อ่อนโยนภายใน คือ ความอ่อนโยนของจิตใจ
คือ

236

จิตที่อบรมไว้ดีแล้ว มีความเหมาะสม
ถูกต้องอ่อนโยน พร้อมทั้งจะใช้ทำหน้าที่ใด ๆ
ก็ได้เหมือนขี้ผึ้งที่อ่อนคืดแล้ว จะปั้นเป็น
อะไรก็ได้ จิตใจที่อ่อนโยนแล้ว เหมาะสมที่
จะปฏิบัติธรรมะอันสูงขึ้นไปได้ทุกอย่างทุก
ประการ จนสำเร็จประโยชน์

237

ข้อที่ 6 “ตะบึง”...ตะปะ ตะปะ ปกติ
หมายถึง วิริยะ...ความพากเพียร ความ
บากบั่น ความก้าวหน้า ไม่ถอยหลัง ความ
ไม่หยุดอยู่กับที่ มีคุณสมบัติเผาผลาญกิเลส
และความชั่วโดยประการทั้งปวง ในที่นี้จะ
ระบุไปยังสิ่งที่เรียกว่าอิทธิบาททั้ง 4
ประการ ก็ได้ เป็นตะปะเผาผลาญกิเลส

238

ข้อที่ 7 “อภโกธัง” ไมโกรธ ตัวหนังสือ
แปลว่า ไม่กำเริบ **ไม่มีความกำเริบใน
ภายใน** คือ กุศลอยู่ในใจ **ไม่มีความกำเริบ
ภายนอก** คือ ประทุษร้ายบุคคลอื่น ไม่
กำเริบทั้งภายในไม่กำเริบทั้งภายนอก
เรียกว่า “อภโกธัง” ทุกคนก็จะรู้จักได้ง่าย
ไม่ต้องอธิบาย

ข้อที่ 8 “อะวิหิงสา” อวิหิงสา...ไม่เบียด
เบียน ไม่มีการกระทำอันเบียดเบียนอันกระเทบ
กระทั่งตนเองหรือผู้อื่น **เบียดเบียนผู้อื่นนั้น
รู้จักกันดี** แต่ที่เบียดเบียนตนเองนี่บางทีก็ไม่
ค่อยจะรู้จัก คือฉันเป็นการทำตนเองให้ลำบาก
เปล่า ๆ ก็เป็นการเบียดเบียนตนเอง เป็นสิ่งที่ไม่
จำเป็นจะต้องทำ ไม่จำเป็นจะต้องทำตนเอง

ให้ลำบาก เหมือนที่ทำกันเกินกว่าเหตุ ทำ
แต่พอดีก็ไม่ต้องมีความลำบาก ถึงจะมี
ความลำบากก็ไม่ใช่ว่าเป็นความลำบาก
ที่ว่าเหลือที่จะทนทานหรือจะกระทำได้

ข้อที่ 9 “ขันติ” ขันติ...อดทน รอได้
คอยได้ คำนี้บางทีก็แปลว่าความสมควร
มันก็มีความหมายเดียวกันแหละ เพราะเรา
อดทนได้ คอยได้ ก็สมควรแก่ความเป็นผู้ที่
ทำอะไรได้สำเร็จ ถ้าไม่อดทน รอไม่ได้ คอย
ไม่ได้ ก็เป็นบ้าตลอดเวลา ยิ่งเป็นผู้ใหญ่
เท่าไรจะต้องอดทนเท่านั้น

ข้อสุดท้ายที่ 10 “อวิโรธนะ” อวิโรธนะ
แปลว่า ความไม่มีอะไรพิรุช ไม่มีอะไรวิรุช
หรือพิรุช คือไม่ผิดไปจากแนวแห่งความ
ถูกต้อง

คำว่า พิรุช หมายความว่า ผิดไปจากแนว
แห่งความถูกต้อง ที่จะนำมาซึ่งความผิ
พลาด คือ อันตราย หรือทุกข์โทนด้วย
ประการทั้งปวง

“อวิโรธนะ” แปลว่า **ไม่มีอะไรที่พิรุช**
คือ ผิดไปจากทางที่ควรจะเป็น คำว่า ไม่มี
อะไรพิรุชนี อาจจะขยายใจความออกไปได้
ถึงตัวเป็นต้นมีคตะ คือความถูกต้อง 10
ประการ ได้แก่ อริยมรรค มีองค์ 8
ประการ คือ...ถูกต้องในความคิดเห็น,
ถูกต้องในความปรารถนา,

 ถูกต้องในการพูดวาจา, ถูกต้องในการ
ทำงาน, ถูกต้องในการดำรงชีพ, ถูกต้องใน
การพาก-เพียร, ถูกต้องในการมีสติควบคุม
ตัว, ถูกต้องในความมีสมาธิคือจิตอันมั่นคง
และในที่สุดก็มีความถูกต้องในเรื่องของ
ความรู้ขั้นสุดท้าย และก็ถูกต้องในผล คือ
ความหลุดพ้นจากความทุกข์อย่างถูกต้อง

นี่...คำว่า “ไม่มีพริฐ” คือ มีความถูก
ต้องครบถ้วนสมบูรณ์ทุกอย่างทุก
ประการ ซึ่งเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง
สมกับที่อยู่เป็นข้อรังท้าย ข้อสำคัญ
ที่สุดมักจะอยู่รังท้ายอย่างนี้

แล้ว “อวิโรธนะ” ความไม่มีอะไรพริฐ
นี้เป็นเรื่องปัญญา อย่าได้เข้าใจว่า ทำไมใน
ทศพิธราชธรรมทั้ง 10 นี้ ไม่มีคำว่า
ปัญญา มีข้อปัญญา ปัญญาอย่างยิ่งที่ข้อ
สุดท้ายคือว่า “อวิโรธนะ” ความไม่มีอะไร
พริฐ

เป็นอันว่าหลักสำคัญทั้งหมดมีอยู่ใน
ทศพิธราชธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่
เรียกว่า ไตรสิกขา คือ สติ สมาธิ ปัญญา
เป็นตัวพรหมจรรย์ในพระพุทธศาสนา
ดังนั้น ทศพิธราชธรรมจึงประกอบอยู่
ด้วย ไตรสิกขาอย่างครบถ้วนสมบูรณ์

ในหมวดศีล มีคำว่า ทานัง สีลัง อวิ
หิงสัง ในหมวด สมาธิ ก็มี คำว่า ปริจจาคัง
อาชระวัง มัททะวัง ตะปัง อักโกธัง ชันติ
ในหมวดปัญญา ก็มีคำว่า อะวิโรธนะ...
ความไม่มีอะไรพริฐ

ขยายไปเป็นความถูกต้อง 10
ประการ แม้ว่าจะดูเป็น บุญกุศล 3
คือ ทาน ศีล ภavana ก็ครบ แม้จะดู
เป็น กุศลกรรมบถทางกาย ทางวาจา
ทางใจ ก็มีอยู่ครบ

● โลกธรรม 8 ●

มีลาภ เต็มลาภ
มียศ เต็มยศ
มีสรรเสริญ มีนิทานา
มีสุข มีทุกข์

271

ความปรารถนาสูงสุดของมนุษย์

อายุ อื่นยาวนาน
วรรณะ มั่งมีจิตใจเบิกบาน
ศุข สุขกาย สุขใจ
พละ มีพลัง 4 ประการคือ
- ปัญญาพลัง - วิริยะพลัง
- อนุวัชระพลัง - สังคหพลัง

ปัญญาพลัง - ความรอบรู้ รู้คิด รู้ทำ รู้คน
รู้คน รู้งาน

วิริยะพลัง - มีความเพียรพยายามมิหยุด
หย่อน มีอดั้งชากริวิริยะ คือ ไม่ยอมแพ้ง่าย ๆ
เมื่อเผชิญอุปสรรคต้องปลุกใจตนเอง และ
ปลุกกระดมผู้อื่นให้ทำงานต่อไป

อนุวัชระพลัง - มีกำลังแห่งการงาน
ที่ไม่มีโทษหรือข้อเสียหาย ต้องมี
ความซื่อสัตย์ สุจริต (Integrity)

274

สังคหพลัง - กำลังแห่งการสงเคราะห์กัน หลัก
คุณธรรมสังคหวัตถุ 4 คือ

ทาน - การให้ปัน มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน
ปิยะวาจา - การพูดด้วยคำไพเราะอ่อนหวาน
อัคคจริยา - การทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น
สมานัตตตา - การวางตัวสม่ำเสมอ ไม่ทอดทิ้ง

275

ผู้ร่วมงาน มีพรหมวิหาร 4 คือ

เมตตา - ความรัก ความหวังดีปรารถนาให้
ผู้อื่นเป็นสุข

กรุณา - ความสงสารเห็นใจ ปรารถนาให้ผู้อื่น
พ้นทุกข์

276

มุทิตา - ความรู้สึกพลอยชื่นชม เมื่อ
ผู้อื่นได้ดี มีสุข

อุเบกขา- ความรู้สึกวางเฉยเป็นกลาง
ไม่ลำเอียงเข้าข้างคนใดคนหนึ่ง

277

คุณธรรมคริสเตียน

จากพระบัญญัติ 10 ประการในพระคริสต-
ธรรมคัมภีร์ เน้นหลักใหญ่ 2 ข้อ

ข้อ 1 จงรักพระองค์ผู้เป็นพระเจ้าของเจ้าด้วย
สุดใจสุดจิตของเจ้า

ข้อ 2 จงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง

278

พระบัญญัติ 10 ประการ

- ข้อ 1 อย่ามีพระเจ้าอื่นใดนอกเหนือจากเรา
- ข้อ 2 อย่าทำรูปเคารพสำหรับคน
- ข้อ 3 อย่าออกพระนามของพระเจ้าอย่างไม่
สมควร
- ข้อ 4 จงระลึกถึงวันสะบาโต
- ข้อ 5 จงให้เกียรติแก่บิดา มารดาของเจ้า

279

พระบัญญัติ 10 ประการ

- ข้อ 6 อย่าฆ่าคน
- ข้อ 7 อย่าล่วงประเวณีหว่าเมียเขา
- ข้อ 8 อย่าฉกทรัพย์
- ข้อ 9 อย่าเป็นพยานเท็จใส่ร้ายเพื่อนบ้าน
- ข้อ 10 อย่าโลภกรรมเรือนของเพื่อนบ้าน

280

ศาสนาอิสลามสอนอะไร

ศาสนาอิสลาม นับถืออัลเลาะห์
เป็นพระเจ้า มีนบีมุฮัมมัดเป็นผู้เผยแพร่
หลักการศาสนาเป็นศาสดา องค์สุดท้าย

ผู้นับถือศาสนาอิสลาม เรียกว่า
มุสลิม หรือ อิสลามิกชน

281

มุสลิมจะต้องปฏิบัติศาสนกิจ ตามนุซอฎุอ์ติ 5 ประการ

1. การกล่าวปฏิญาณตน
2. การนมาซ 5 เวลา
(เช้า บ่าย เย็น ค่ำ และกลางคืน)
3. การบริจาคทรัพย์ตามศาสนบัญญัติ
4. การถือศีลอดในเดือนรอมดอน
5. การประกอบพิธีฮัจญ์

282

หัวใจเศรษฐี
อ อ กะ สะ

อ - อุดหนุนสัมปทา - ขยันทำงานหาเงิน
(อุดหนุนแปลว่า ดูก่อน ขึ้น ต้นตัว)

อา - อารักขสัมปทา - รักษาดี - รักษาทรัพย์สินสมบัติ

หัวใจเศรษฐี
อ อ กะ สะ

กะ - กัลยาณมิตรตา - มีเพื่อนดีมากมาย

“อันเพื่อนดีมีหนึ่งถึงจะน้อย
ดีกว่าร้อยเพื่อนคิดริษยา
แม้เกลียดหิบบหนึ่งน้อยด้วยราคา
ยังดีกว่าน้ำเค็มเค็มทะเล”

หัวใจเศรษฐี
อ อ กะ สะ

สะ - สมชีวิตา - ใช้จ่ายเหมาะสม

“ถ้าอยากรวย อยู่อย่างคนรวย จะไม่รวย
ถ้ากลัวจน อยู่อย่างคนจน จะไม่จน”

มองแต่แง่ดีเถิด พุทธทาสภิกขุ

เขามีส่วนเลวบ้าง	ช่างหัวเขา
จงเลือกเอาส่วนที่ดี	เขามีอยู่
เป็นประโยชน์โลกบ้าง	ยังนำดู
ส่วนที่ชั่ว อย่าไปรู้	ของเขาเลย

มองแต่แง่ดีเถิด พุทธทาสภิกขุ

จะหากคน มีดี	โดยส่วนเดียว
อย่ามัวเที่ยว ค้นหา	สหายเอ๋ย
เหมือนเที่ยวหาหนวดเต่า	ตายเปล่าเลย
ฝึกให้เคย มองแต่ดี	มีคุณจริง

**“ของงมีความเพียรที่บริสุทธิ์
ปัญญาที่เฉียบแหลม
กำลังกายที่สมบูรณ์”**

"ความกตัญญูรู้คุณ"

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงยกย่องว่า "ผิดกับคนอื่นที่เมื่อกลายเป็นคนสำคัญ แล้วมักจะลืมตัว และดูหมิ่นผู้มีพระคุณซึ่งเป็นคนต่ำต้อย"

"different from many others who, after having become and important personality, might treat with contempt someone of lower status who, in fact, should be the object of gratitude."

เมื่อความรุ่มรวยเหมือนสูงเทียมเมฆ	แต่คุณธรรมต้นตอขุดหย่อน
อาจแตกสลายเป็นธุลีสารพัน	ด้วยฉันทน์ไร้ขอในโลก
แม้คุณธรรมสูงเหมือนถึงเทียมเมฆ	แต่ความรู้ต้นตอขุดหย่อน
ย่อมเป็นเหยื่อทรชนจนดูรา	ด้วยปัญญาอ่อนค้อยป่าหน่อฮ่อ
หากความรู้สูงแต่คุณธรรมฉิบ	แสนประเสริฐอุปการกิจวินัย
จะพัฒนาประชากรบุรีฟ้าชาติไทย	คือ สึกให้ความรู้คุณธรรม"

ศาสตราจารย์คำไพ สุจริตกุล

ที่มา: คำไพ สุจริตกุล, 2534. "ความรู้ดี-คุณธรรม" ใน ความรู้คุณธรรม วัฒนธรรมและจิตวิทยา. กรุงเทพฯ: อมรินทร์. ธรรมประเพณี ๒๐๐๗, ๒๐๐๘. กรุงเทพฯ: อมรินทร์. ๒๕๓๕. กรุงเทพฯ: อมรินทร์. ๒๕๓๕. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

(จริยธรรมและจรรยาบรรณ)

จงวิเคราะห์สถานการณ์การประกอบอาชีพที่ขาดคุณธรรมและจริยธรรมใน **วิชาชีพ** ต่าง ๆ

อภิปราย และนำเสนอ **จรรยาบรรณวิชาชีพ (Professional Ethics)**

เลือกวิชาชีพ เพียง ๑ วิชาชีพ **เสนอเหตุผล** ประกอบการอภิปรายและมอที่กิดขึ้นจากความไม่มีคุณธรรมและจริยธรรมในการประกอบอาชีพ

เสนอกรณีตัวอย่าง

โคลงโลกนิติ

ไม้ล้มควรข้ามได้	โดยหมาย
คนล้มจักข้ามกราย	ห่อนได้
ทำชอบชอบห่อนหาย	ชอบกลับสนองนา
ทำผิดผิดจักให้	โทษแท้ถึงตน

คติธรรม คติไทย

๑. ถึงเป็นครู วิชา ปัญญา มาก
ไม่รู้จัก ใจปาก ให้ขัดขาน
เหมือนตำผึ้ง นิ่งซื่อ อือร่าคาญ
วิชาอายุ มากเปล่า ไม่เข้าที่

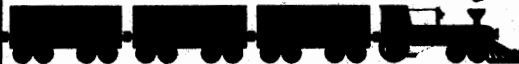
คติธรรม คติไทย

๒. สารพัด ที่จะรู้ เป็นครูเขา
ตัวของเรา แล้วทำไม ไม่ตั้งตน
ปล่อยให้ยุ่ง ยุ่งนัง ไม่ตั้งวร
ควรมั่นม่อน แก่ยุ่ง ยุ่งทั้งปวง

คติธรรม คติไทย

๓. ปากเป็นอก เหมือนเสมณต์ ใ้คนเชื่อ
 ฉลาดเหลือ วาจา ปรีชาฉาน
 จะกล้าด้วย ร้อยคำ ไม่ร่าคาญ
 เป็นรากฐาน เกิดคน พันล้านศู

คติธรรม คติไทย

(ฉบับ)

หนึ่ง เมื่อมีราชกิจใด ปรีภากันไป
 ป่วยสพ่น่ายชุมชน
 สอง ย่อมพร้อมเสิกพร้อมประจุม พร้อมพรักพรรคคุม
 ประกอบ ณ กิจควรทำ
 สาม นั้นชื่อมันในสัน มาจเวิศ่า
 ประตุคิวิหคคคแปลง

คติธรรม คติไทย

สี่ ใครเป็นใหญ่ได้มอง โอวาทศาน์แสดง
 ก้อมและน้อมบูชา
 ห้า นั้นอันบุตรภริยา แห่งใครไปปรา
 รกประทุษข่มเหง

คติธรรม คติไทย

หก ที่เจศิยคนทรง มีย่าฮ่าง
 ก็น่าศรวงบวงพดี
 เจ็ด พระอรหันต์อันมี ในรัฐวังจี
 ก็คุ้มก็ครองป้องกัน

อิทธิบาท ๔

๑ ฉันทะ - มีใจรัก
 ๒ วิริยะ - พากเพียรทำ
 ๓ จิตตะ - เอาใจฝักใฝ่
 ๔ วิมังสา - ไร่ปัญญาสอบสวน

ทวารวชิรธรรม ๔

๑ สัจจะ - ความจริง
 ๒ ทมะ - ฝึกคน
 ๓ จันทิ - อดทน
 ๔ อาคะ - เสียสละ

พรหมวิหาร ๔

- ๑ เมตตา = ความรัก
- ๒ กรุณา = ความสงสาร
- ๓ มุทิตา = ความเมตตาปรารถนาดี
- ๔ อุเบกขา = ความมีใจเป็นกลาง

สังคหัตถ์ ๔

- ๑ ทาน = ให้ปัน
- ๒ ปิยะวาจา = พูดอย่างรักกัน
- ๓ อัคคองวียา = ทำประโยชน์แก่เขา
- ๔ สมานัตตตา = เอาตัวเข้าสมาน

อธิษฐาน ๔

- ๑ ปิยัญญา = ใช้ปัญญา
- ๒ สัจจะ = รักษาสัจจะ
- ๓ อากะ = เคารพในอากะ
- ๔ อุปสมะ = รู้จักสงบใจ

สุจิต ๓

- ๑ กายสุจิต: ความสุจริตทางกาย ทำสิ่งที่ดีงามถูกต้องด้วยกาย
- ๒ วาสุจิต: ความสุจริตทางวาจา พูดสิ่งที่ดีงามถูกต้องด้วยวาจา
- ๓ มโนสุจิต: ความสุจริตทางใจ ทำสิ่งที่ดีงามถูกต้องด้วยใจ

กรณี "น้ำพุ"

นายวงศ์เมือง นันทขว้าง อายุ 18 ปี
(เสียชีวิต 28 พ.ค. 2517)
บุตรชายของ สุวรรณิ สุขนธา
“เลี้ยงดูอย่างไรถึงได้ปล่อยให้ติดเชื้อโรอิน”
ท่านจะเสนอแนะวิธีแก้ปัญหานี้ได้อย่างไร

พระสมเด็จ

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
พระพุทธรูป

อวิชชา

“อวิชชา” ที่แปลว่าไม่รู้มีได้
หมายความว่าไม่รู้อะไรเลย เหมือน
อย่างก้อนดิน แต่หมายถึงรูอะไรๆ
เหมือนกัน แต่รู้ผิดจากความจริง
หรือรูไม่จริง ก็เท่ากับไม่รู้

397

ความวางตนที่คล้ายกับสมาธิ

ขาดการระงับใหญ่ เช่น บุตรธิดาขาดความ
การระงับและความเรื่อพิงในมารดาบิดา ถือว่าสมาธินี้
ต้องเป็นอิสระในการทำตามความคิดของตนเอง
มารดาบิดามีความเห็นของคนได้ บุตรธิดาก็มีได้
เหมือนกัน บางทีก็ถ่มเห็นว่ามารดาบิดามีความ
คิดเห็นไม่ทันสมาธิเป็นอวิชชาอย่างหนึ่งที่ตั้ง
ระมัดระวังให้มาก

398

การแสดงออกในทางที่ผิด

เช่นการทำอะไรที่เป็นข่าวขึ้นในทางที่
ผิดต่างๆ บางทีก็ทำเฉพาะคนผู้เดียว บางทีก็
ชักชวนกันทำเป็นหมู่เป็นคณะ เช่น ชักชวน
กันยกพวกไปตีกันทำร้ายกัน ทั้งที่รู้ว่าเป็น
การกระทำที่ผิด แต่ก็ทำ

399

การแสดงออกในทางที่ผิด

ด้วยต้องการจะแสดงว่าเก่งกล้าสามารถ
จัดเป็นอวิชชาอีกอย่างหนึ่ง เพราะเป็นความเห็น
และการกระทำที่ผิด แม้ว่าใครที่ทำอย่างนั้นจะ
แย่งแต่เมื่อความสำคัญผิดชอบที่แท้ที่เรียกว่า
สามัญสำนึกเกิดขึ้นเมื่อใด จะมีความสำคัญผิดขึ้น
ได้เอง

400

ความไม่รู้จักตนเอง

คือ ความไม่รู้จักตนเองโดยฐานะ
ต่างๆ เกี่ยวแก่ความรู้ความสามารถและ
ตำแหน่งหน้าที่อันควรแก่ตน เป็นต้น เป็น
เหตุให้ชวนชววยจะได้ฐานะที่สูงกว่าที่ตน
ควรจะได้ หรือน้อยเกินไปเมื่อไม่ได้ฐานะที่
คิดเอาเองว่าตนควรจะได้

401

ความต้องการสมภาพในทางที่ผิด

สมภาพ คือ ความเสมอภาคกัน
ต้องการให้ทุกคนเสมอกันไปหมด
ไม่มีผู้ใหญ่ผู้น้อยในฐานะต่างๆ ข้อนี้
เป็นอวิชชาอย่างหนึ่ง เป็นเครื่องทำลาย
ตนเอง

402

ความริษยาในความทำดีและในผลดีของผู้อื่น

เมื่อเห็นผู้อื่นทำความดี หรือเห็นเขาได้รับผลดีที่เกิดจากความดี ก็เกิดความริษยา ผู้คิดเขียนหรือทำการขัดขวางตัดรอนเป็นอริชชาอย่างหนึ่ง

313

ความเมาต่าง ๆ

อันความเมาทั้งที่เป็นความเมาเห่า และเมาเพราะเหตุ ต่าง ๆ มีความยกย่องเป็นคັນ เป็นอริชชาทุกชนิด เพราะเมื่อเมาแล้วก็ทำให้ขาดปัญญาที่จะรู้สิ่งอื่นสิ่งทั้งหลาย เมาเห่าเรียกว่าเป็นเมาทางกาย สร้างเมาอาจจะเร็วกว่าเมาใจ

314

ความเมาต่าง ๆ

เมาใจคือเมาในรูป เสียง กลิ่น รส จะไม่รู้เหตุผลตามที่เป็นจริง ไม่มีใครจะพูดชักเตือน ในขณะที่เมาได้ จะพูดกันให้เกิดความเข้าใจได้ ก็ต่อเมื่อสร้างเมาแล้ว

315

ความหลง

คือ ความขาดปัญญาในลักษณะต่าง ๆ จนถึงความถือเอาความผิดด้วยความเข้าใจผิด และความงุนงง ไม่พบทางออกเหมือนอย่างคนหลงทาง คนเราผลอสติ ผลอปัญญาเมื่อใด ความหลงก็เกิดขึ้นเมื่อนั้น

316

ความหลง

คนที่ถูกหลอกดวงได้เพราะไปเชื่อในคำหลอกดวง เรียกว่าเป็นคนหลงอย่างหนึ่ง คือ หลงเชื่อสิ่งที่หลอกดวง มิใช่มีแต่คนภายนอก แต่เป็นความคิดเห็น หรือใจของตนเองก็มี จึงไม่ควรด่วนเชื่อใคร หรือแม้ใจตนเองทันที

317

อัปปริสธรรม ๗

คนสมบูรณ์แบบ หรือมนุษย์โดยสมบูรณ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสมาชิกที่ดีมีคุณค่าอย่างแท้จริงของมนุษยชาติ มีธรรมหรือคุณสมบัติ ๗ ประการคือ

318

ตัปปริสธรรม ๗

- ๑. รัมมัญญา - รู้หลักและรู้จักเหตุ
- ๒. อกคัญญา - รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล
- ๓. อกคัญญา - รู้จักตน
- ๔. มัคคัญญา - รู้จักประมาณ

- ๕. กาดัญญา - รู้จักกาล
- ๖. ปริสัจญญา - รู้จักชุมชน
- ๗. ปุคคัญญา - รู้จักบุคคล

ธรรม ๗ ซื่อนี้ เรียกว่า ตัปปริสธรรม
 แปลว่า ธรรมของตัปปริสชน คือคนดี หรือคนที่
 แท้ ซึ่งมีคุณสมบัติของความเป็นคนที่สมบูรณ์

กัลยาณมิตร ๗

- ๑. บีโย - นำรัก
- ๒. ครุ - นำเคารพ
- ๓. ภาวนีย - นำเจริญใจ
- ๔. วัคคา - รู้จักพูดให้สมควร

กัลยาณมิตร ๗ (ต่อ)

- ๕. วอนักขโม - อดทนต่อด้อยค่า
- ๖. คัมภีริญจะ - กระฉับ กักตุน - แดงเรื่องดำลึกได้
- ๗. โน จัฎฐาน นีโยชะเย - ไม่ชักนำในอสุภาน

ทศพิธราชธรรม ๑๐

- ๑. ทาน - ให้ปันช่วยประชา
- ๒. สีล - รักษาความสุจริต
- ๓. ปริจจาคะ - ปาเพัญกิจด้วยเสียสละ

ทศพิธราชธรรม ๑๐

- ๔. อาชชวะ - ปฏิบัติการโดยซื่อตรง
- ๕. มัททวะ - ทรงความอ่อนโยนเข้าถึงธรรม
- ๖. ทปะ - พันมัวเมาด้วยมหากิเลส
- ๗. อักโกธะ - อือเหตุผลไมโกรธา

ทศพิธราชธรรม ๑๐

- ๑ อวิหิงสา - มือหิงสาไม่ร่วมเย็น
- ๒ ชันติ - ชานะเชษฐด้วยขันติ
- ๓ อวิโรธนะ - มิปฏิบัติกลาจากธรรม

225

พระบรมราชาวาท

ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

8 พฤศจิกายน 2532

226

“การเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งที่น่าวิตก คือ ทุกวันนี้ความคิดอ่านและความประพฤติหลาย ๆ อย่างที่แต่ก่อนถือว่าเป็นความชั่ว ความผิด ได้กลายเป็นสิ่งที่คนในสังคมยอมรับและพากันประพฤติปฏิบัติโดยไม่รู้ผิดละชั่วละเทือนจนทำให้เกิดปัญหาและทำให้วิถีชีวิตของแต่ละคนมีคมลงไป”

227

คำสอนโบราณ

ผู้มีศีลจะเสียซึ่งอำนาจ
นักปราชญ์จะตกต่ำด้วย
กระเบื้องจะเทืองพุ่งลอย
น้ำค่าน้อยจะลอยจมลง

228

ปรัชญา มหัทธนะ คานธี “บาป 7 อย่างต่อสังคม”

The Seven Social Sins
Politics without principles.
Pleasure without conscience.
Wealth without work.
Knowledge without character.
Commerce without morality.
Science without humanity.
Worship without sacrifice.

229

อ. เรืองสุไร กุฑลาภัย
แปลไว้ในหนังสือ โลกทั้งมองที่น้องกัน (2523)

เล่นการเมืองโดยไม่มีหลักการ
หาความดีราญโดยไม่ยั้งคิด
ร่ำรวยเป็นอกนิษฐโดยไม่ทำงาน

230

๑. เรื่องอุไร ดุตุลาชัย
แปลไว้ในหนังสือ โลกทั้งของพี่น้องกัน (2523)

มีความรู้หาขาดแต่ความประพฤติไม่ดี
หาขาดโดยไม่มีหลักคิดหลักธรรม
วิทยาศาสตร์เลิศล้ำแต่ไม่มีธรรมแห่งมนุษย์
บูชาสูงสุดแต่ไม่มีความเสียสละ

331

ความเป็นบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม

นายรังสรรค์ แสงสุข อธิการบดี
มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้กล่าวปัจฉิม
นิเทศในวันพระราชทานปริญญาบัตร
ของมหาวิทยาลัย

332

ความเป็นบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม

“ประการแรก คนที่ได้ชื่อว่าเป็นบัณฑิตนั้น จะต้องรู้
ว่า สิ่งใดพึงกระทำ สิ่งใดพึงคว่นเสีย หากท่านไม่รู้
ข้อนี้ ไม่รู้สิ่งใด ไม่รู้ว่าสิ่งใดพึงคว่นจะเป็นบัณฑิต
ไป ได้อย่างไร จำไว้ว่า ท่านจะต้องรู้ตนเองอยู่เสมอ
จะต้องดำเนินตนเองเสมอว่าสิ่งใดพึงกระทำ สิ่งใดพึง
คว่น เสียมันประการหนึ่ง

333

ความเป็นบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม

ประการที่สอง เมื่อพวกท่านทั้งหลายไปอยู่ใน
สังคมที่หากหลายผู้คนจำนวนมากจะต้องรู้จัก
แบ่งแยก ต้องรู้จักประเภทของคน จะต้องรู้ว่าคน
ในสังคมนั้นมีหลายกลุ่มหลายหมู่ หลายเหล่า
บางศาสนา เขาสอนกันไว้แบ่งคนออกเป็น
4 ประเภท

334

ประเภทของคนในสังคม

1. พวกไม่รู้ไม่ชี้
พวกนี้เป็นเศษขยะของสังคม ไม่ยอมรับรู้อะไร
ที่ดี ไม่ยอมรับอะไรทั้งดีทั้งปวง ไม่รู้ร้อน
รู้หนาว ไม่รู้และไม่ชี้ที่พวกที่หนึ่ง

ไม่รู้ไม่ชี้

335

ประเภทของคนในสังคม

2. ไม่รู้แค่นี้
พวกนี้เกิดโง่ฉลาด พวกนี้ทำความยุ่งยากให้กับบ้าน
กับเมือง ตนเอง ไม่รู้แค่นี้ พวกง่าย ๆ ว่าตนเองไม่รู้
แค่นี้นำสังคม ไม่รู้เรื่องเครื่องยนต์ แต่ไปแก้
เครื่องยนต์ ให้เขาจนเสียเหนื่อยเป็นเสียมากไปอย่างนี้
เป็นคั้น เป็นอุทาหรณ์ง่าย ๆ อย่างนี้เป็นคั้น

ไม่รู้แค่นี้

336

ประเภทของคนในสังคม

3. เป็นพวกที่รู้แต่ไม่ชี้

พวกนี้เห็นแก่ตัว พวกนี้เรียนจบไปมุ่งแต่ว่า
เงินเดือนได้เท่าใด จะทำอะไร ทำอย่างไรแล้วจะ
ได้เท่าไร พวกนี้ใช้ไม่ได้ สังคมจะอยู่กับได้
อย่างไร อยู่ด้วยความมักได้ อยู่กันด้วยความเห็น
แก่ตัว เช่นนี้ใช้ไม่ได้ จึงเกิดโศกนาฏกรรม
รู้แต่ไม่ชี้

207

ประเภทของคนในสังคม

4. พวกที่รู้แล้วชี้

บัณฑิตท่านจงทำดังนี้เมื่อท่านรู้ เมื่อท่าน
เข้าใจสิ่งนี้ท่านควร จะชี้มาสังคมจงนำทาง จง
นำแสงสว่างให้กับเขาเหมือนกับเปลวเทียนให้
แสง รามคำแหงให้ทาง
รู้แล้วชี้

208

พระบาลีกาถามสูตร พุทธทาสภิกขุ

เสรีภาพในการนับถือพระพุทธศาสนานั้น คือ
หลักพระบาลีกาถามสูตร ที่ควรใช้ไว้ว่าเป็นการ
ประทานเสรีภาพสูงสุด เป็นประชาธิปไตยสูงสุด
และที่เคยพูดเรื่องนี้มาหลายครั้งหลายหนแล้ว โดย
ใจความก็มีว่า พวกชาวคาถามะได้ขูดถามพระองค์
ว่า มีคนผ่านมาสอนฉัทธิหลาย ๆ ฉัทธิต่าง ๆ กัน
จนไม่รู้ว่าจะรับถืออย่างไรแล้ว จะทำอย่างไรดี

209

พระพุทธองค์ได้ตรัสเรื่อง
เรียกว่ากาถามสูตรมี 10 หัวข้อด้วย กัน

ใน 10 หัวข้อนั้น 3 หัวข้อแรก
เกี่ยวกับการไต่ถาม ได้ฟัง หรือ
การศึกษาก็ได้

ข้อที่ 1 ว่า มา อนุสุตเวณ แปลว่า

อย่ารับถือเอาด้วยเหตุว่า

ฟังบอกกันตามกันมา

ข้อที่ 2 ว่า มา ปรมุปราย แปลว่า

อย่ารับถือเอาด้วยเหตุว่า

ทำตามสืบ ๆ กันมา

อย่างปรัมปรา

ข้อที่ 3 ว่า มา อธิกราย แปลว่า
อย่ารับถือเอาเพราะเหตุว่า
เป็นสิ่งที่กำลังเล่าถือกันอยู่
อย่างกระฉ่อน

ข้อที่ 4 เกี่ยวกับตำราหรือปิฎก ครัธ
ว่า มาปฏิสมฺปทานเนน แปลว่า อย่ารับ
ถือเอาด้วยเหตุว่ามีที่อ้างในปิฎก.
สำหรับพระพุทธศาสนาก็คือ บันทึกรคำ
สอนที่เขียนไว้ในใบลานเอามารวมกันไว้
เป็นชุด ๆ เรียกว่า ปิฎก.

ในพระพุทธศาสนาตอนแรก ๆ ยัง
ไม่ทันจะทำได้เช่นนั้น เป็นแต่จำกันไว้
ท่องด้วยปากเป็นเวลาหลายร้อยปี แล้ว
จัดปิฎกทีหลัง “ธรรมวินัย” ได้ฟัง
อย่างไรก็จำกันไว้ให้ดีนี้มีเพียงข้อเดียว
เกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่า ปิฎก หรือตำรา.

ที่นี้อีก 4 ข้อ เกี่ยวกับการคำนวณ หรือการใช้
เหตุผลในการคำนวณ
ข้อที่ 5 ครัธว่า มา ตกฺกเหตุ แปลว่า อย่ารับ
ถือเอาด้วยการใคร่ครวญตามวิธีที่เรียกว่าตักกะ,
ซึ่งปัจจุบันนี้เรียกว่า Logic. แม้ว่าคำสอนของผู้ใด
ถูกต้องตามวิธีของ Logic ก็อย่าเพิ่งถือเอา เพราะ
ตักกะก็ยังผิดได้ในเมื่อเหตุผลมันผิด หรือวิธีใช้
เหตุผลมันผิด.

ข้อที่ 6 ครัธว่า มา นยเหตุ แปลว่า อย่ารับถือเอา
โดยเหตุว่า มันสมเหตุผลทางนัยะ. สิ่งที่เรียกนัยะใน
ครั้งพุทธกาลก็คือ สิ่งที่เรียกกันในบัดนี้ว่า Philosophy
อย่างของฝรั่ง แต่เดี๋ยวนีเรามาเรียกกันในภาษาไทยว่า
ปรัชญา ซึ่งเป็นการเรียกผิดชื่อ เพราะ ปรัชญาไม่ใช่
Philosophy ซึ่งเป็นทรรคนะหนึ่ง ๆ ยังไม่ใช่ปรัชญา;
แต่เมื่อเรียกกันแล้วก็เรียกกันไป ขอแค่อย่าเอาวิธีคิด
นึกอย่าง Philosophy มาใช้เป็นเครื่องมือถือเอาหลัก
ธรรมะสำหรับปฏิบัติก็แล้วกัน

ข้อที่ 7 ครัธว่า มา อากาการปริวิตกฺเกน
แปลว่า อย่ารับถือเอาด้วยการตรึกตามอาการ
คือ ตามความคุ้นเคยด้วยการคิดตามสบายใจ
ที่เรียกกันสมัยนี้ว่า Common sense. มีคน
หลายพวกสมัยนี้นิยมใช้ Common sense
แต่ในพุทธศาสนาใช้ไม่ได้ พระพุทธเจ้าครัธ
ห้ามไว้ โดยข้อนี้.

ข้อที่ 8 ตรีธว่า มา ทิฏฐินิขุณานกฺขนฺติ
ยา แปลว่า อย่ารับถือเอา เพราะว่ามันทนได้
ต่อการเพ่งด้วยทิฏฐิของตนเอง. ตัวเอง
มีทิฏฐิอย่างไร ถ้าเขามาสอนด้วยคำสอน
ชนิดที่เข้ากันได้กับทิฏฐิของตัวเองก็อย่าง
เพิ่มถือเอา เพราะวาทิฏฐิของตัวเองมันก็คิด
ได้.

อีก 2 ข้อ เกี่ยวกับบุคคลผู้พูดหรือผู้
แสดงธรรมนั้น ๆ
ข้อที่ 9 ตรีธว่า มา ภพฺพรูปตฺย แปลว่า
อย่ารับถือเอาเพราะเหตุว่าผู้พูดมีลักษณะน่า
เชื่อ. ข้อนี้หมายความว่าผู้พูดมีคำพูดมี
ลักษณะท่าทางที่น่าเชื่อ.

ข้อที่ 10 หรือข้อสุดท้ายตรีธ
ว่า มา สมโณ โน ครฺหฺติ แปลว่า
อย่ารับถือเอา เพราะสมณะผู้พูด
นั้นเป็นครูของเรา.

หลักราชการ

บทพระราชนิพนธ์ใน
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

หลักราชการ 10 ประการ

1. ความสามารถ
2. ความเพียร
3. ความไหวพริบ
4. ความรู้เท่าถึงการ
5. ความซื่อตรงต่อหน้าที่

หลักราชการ 10 ประการ

6. ความซื่อตรงต่อคนทั่วไป
7. ความรู้จักนิตยคน
8. ความรู้จักผ่อนผัน
9. ความมีหลักฐาน
10. ความจงรักภักดี

๑. ความสามารถ

หมายความว่า อาจจะทำกรงานให้เป็น
ผลสำเร็จได้คิ่ยกว่าผู้ที่มีโอกาสเท่าๆ กัน
ความสามารถเป็นลักษณะอันหนึ่งแห่ง
ผู้บังคับบัญชาคน

๒. ความเพียร

หมายความว่า ถ้าหาญไม่ย่อท้อ
ต่อความยากแะบากนั้นเพื่อจะข้าม
ความขัดข้องให้จงได้ โดยใช้ความ
อุตสาหวิริยภาพมิได้ลดหย่อน

“ ความเพียรเป็นเครื่องพาดนข้ามพ้น
ความทุกข์ ความเพียรเราได้ใช้แล้ว
เราจึงได้มีวิชาความรู้ได้ถึงปานนี้
ถ้าเราไม่ได้มีความเพียรมาแล้ว
เรายังคงเป็นคนโง่อยู่อย่างเดิมหรือ? ”

๓. ความไหวพริบ

หมายความว่า รู้จักสังเกตเห็นโดยไม่
ต้องมีใครเตือนว่า เมื่อมีเหตุเช่นนั้นๆ
จะต้องปฏิบัติการอย่างนั้นๆ เพื่อให้บัง
เกิดผลดีที่สุดแกกิจการทั่วไปและรีบทำการ
อันเห็นควรนั้นโดยฉับพลันทันทั่วทั้งที่

๔. ความรู้เท่าถึงการ

หมายความว่า รู้จักปฏิบัติกิจการ
ให้เหมาะสมด้วยประการทั้งปวง
“ รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ” เป็นคำคติเตือน
ว่าเป็นความบกพร่อง

๕. ความซื่อตรงต่อหน้าที่

คือ ตั้งใจกระทำการซึ่งได้รับมอบให้เป็น
หน้าที่ของคนนั้นโดยซื่อสัตย์สุจริต ใช้ความ
อุตสาหวิริยภาพเต็มศติกำลังของคนความ
มุ่งหมายให้กิจการนั้นๆ บรรลุถึงซึ่งความสำเร็จ
โดยอาการอันงดงามที่สุดที่ทั้งมีหนทางจัดไปได้

๖. ความซื่อตรงต่อคนทั่วไป

“ ป้าพึ่งเสื่อ เรือพึ่งพาย นายพึ่งบ่าว เจ้าพึ่งข้า”
ความประพฤติซื่อตรงที่มีต่อคนทั่วไป รักษาตน
ให้เป็นคนควร เขาทั้งหลายจะเชื่อถือได้โดยรักษา
วาจาสัตย์พูดอะไรเป็นนั่นไม่เหินหัน
เปลี่ยนแปลงคำพูดไปเพื่อความสะดวกเฉพาะ
ครั้งหนึ่งคราวหนึ่ง

361

ไม่คิดเอาเปรียบใครโดยอาการอันเขาจะ
ขันแข่งไม่ได้ไม่ยกตนข่มท่าน ไม่หาดี
ใส่ตัวหาชั่วใส่เขา เมื่อผู้ใดมีไมตรีต่อก็
ตอบแทนด้วยไมตรีโดยสม่ำเสมอ ไม่ใช่
ความรักใคร่ไมตรีซึ่งผู้อื่นมีต่อเรานั้น
เพื่อเป็นเครื่องประหารเราเองหรือใครๆ
ทั้งสิ้น

362

๗. ความรู้จักนิตยคน

ข้อนี้เป็นของสำคัญสำหรับผู้ที่ทำหน้าที่
จะต้องปฏิบัติกิจการติดต่อกับผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นผู้
ใหญ่หรือผู้น้อย

ต้องศึกษาและสังเกตให้รู้นิสัย - ความคิด
ความเห็น ชอบชังอะไร ประพฤติให้ต้องตาม
อริยาสัยได้

363

๘. ความรู้จักผ่อนผัน

ข้อนี้เป็นข้อสำคัญอันหนึ่ง ซึ่งปฏิบัติ
ได้เหมาะได้ยากกว่าที่คาดหมาย
เพราะฉะนั้นจึงผู้ที่ปฏิบัติได้จริงๆ ได้
น้อย มักจะเข้าใจผิดทั้ง 2 พวก

364

พวกที่ 1 พวกเถรตรง อ้างตนว่าเป็น
คนเคร่งในทางรักษาระเบียบแบบแผน
ไม่ผ่อนผันเสียเลย อาจเสียการงานได้

พวกที่ 2 ซึ่งเห็นว่าความผ่อนผันเป็น
ของสำคัญยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด เหมือนคนซื้อ
ลา ถูกคนเขาหัวเราะเยาะได้

365

๙. ความมีหลักฐาน

หมายถึง 3 ประการ คือ

1. มีบ้านเป็นสำนักมั่นคง
2. มีครอบครัวอันมั่นคง
3. ตั้งตนไว้ในที่ชอบ

366

๑๐. ความจงรักภักดี

แปลว่า “ ความยอมสละตนเพื่อประโยชน์แห่งท่าน” คือ ถึงแม้ว่าคนจะต้องได้รับความเดือดร้อนรำคาญทรมานกระทำลำบากหรือจนถึงต้องสิ้นชีวิตเป็นที่สุดก็ยอมได้ทั้งนี้ขึ้นที่มุ่งประโยชน์อันแท้จริง ให้มีแก่ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

๒๑๗

สุภาษิตพระร่วง

● ปางสมเด็จพระร่วงเจ้า เป็นแม่บทสุโขทัย
 มดักเหินในอนาคต จึงมาพจนประภาศ
 เป็นอนุศาสนกตา สอนคณาบรรณ
 ทั่วราชอาณาจักร เวียนฮ้างหงุดหงาย
 อย่างเคื่อนกลาดกลาฮ้อย เมื่อน้อยให้เรียนวิชา
 ให้หาดีมีเอใหญ่ อย่าใฝ่เอาทรัพย์ท่าน

๒๑๘

อย่าวิระร่าแค้นความ	ประพฤติกามเบรพรอบ
เอนท่าชอบเฉียดผิด	อย่าประกอบกิจเป็นพาด
อย่าอวดความแก่เพื่อน	เข้าชื่อนอย่าฉิมพรา
หน้าสิกอย่างอนใจ	ไปเรียนท่านอย่ามันทน
การเรือนคนเร่งคิด	อย่ามันจิกผู้ใหญ่
อย่าใฝ่สูงให้พ้นศักดิ์	ที่รักอย่าดูถูก
ปลูกไมตรีอย่ารู้ร้าง	สร้างกุศลอย่ารู้โรย

อย่าโดยคำกนพรอด	เข้าเวือทอกทางตน
เป็นคนอย่าทำใหญ่	จักคนไพร่อย่าให้ฟูม
คบขุนนางอย่าโท	โทษคนผิดรำพึง
อย่าคึงถึงโทษท่าน	หว่านพืชจักเอาผล
เมื่อคนจักกินแรง	อย่าขัดคนผู้ใหญ่
อย่าใฝ่ตนให้เกิน	เดินทางอย่าเดินปัดยว
น้ำเขียวอย่าขวางเรือ	ที่คุ้มเมื่อจประหัยค

จงระวังระมัดพิงไฟ	คนเป็นโทษอย่าคบทาส
อย่าประมาทท่านผู้ดี	มีสินอย่าอวดมั่ง
ผู้เฒ่าสั่งจงจำความ	ที่จวากหนามอย่าหนีมือ
ทำร้ายเวือไว้กับดูคน	คนรักอย่าวางใจ
ที่มีภัยถึงพริก	ปดิกคนไปโดยด่วน
ได้ส่วนอย่ามันมาก	อย่ามีปากกว่าคน
รักคนกว่ารักทรัพย์	อย่าใฝ่รับของขี้ขุย

เห็นกรมศาอย่าปอง	อย่าฝากท่านอย่ารับ
ที่ทับจงมีไฟ	ที่ไปจงมีเพื่อน
ทางแถวเหมือนอย่าใดลคลา	ครูบาสอนอย่าโกรธ
โทษคนผิดจึงรู้	ผู้เสียสินอย่าหนีศักดิ์
รักคืออย่าความเคียด	อย่าบียศเสียดแก่มิตร
ที่มิช่วยเคื่อนคอบ	ที่ขอรับชอกชอ
อย่าขอของรักมิตร	ชอบจิกมักจางจาก

พบศัตรูปากปราศัย	ความในอย่าใจเขา
อย่ามีวเมมาเนืองนิจ	คิดครองครึกทุกเมื่อ
พึงมันเมื่อค่อญาติ	รู้ที่ฉลาดที่หาญ
คนพาลอย่าพาลผิด	อย่าผูกมิตรไมตรี
เมื่อพาที่พึงคอบ	จงบนนอบผู้ใหญ่
ช้างไถ่แผ่นดินซึ่งหลบ	ดูวามขบอย่าขบคอบ
อย่ากอบจิกวิษยา	เจรจาตามคดี

อย่าปลูกฝึกกลางคลอง	อย่าปองเวียงอาวรรพ
พด้นดิบหาขวยม้วย	อย่าชดเชียงด้วยแถมมิคิด
จงพลเชียงด้มตุกรีนคกมิเสียดูกเมียอย่าวางใจ	
ภายในอย่านำออก	ภายนอกอย่านำเข้า
อาสาเจ้าจนคนตาย	อาชานายจงพอแรง
ของแพงอย่ามักกิน	อย่าอินค้ำคนโถก
โอบอ้อมเอาใจคน	อย่าชดเหตุแคไถ่

ท่านให้อย่าหมายโทษ	คนโหดให้เฮินดู
ขอครุขอต่อหน้า	ขอขานเมื่อแล้วกิจ
ขอมิตรเมื่อดับหลัง	ถูกเมียซึ่งอย่าสรรเสริญ
เมียวสะเทินจะอดดู	อย่าจักรูจักริมิตร
ผิดอย่าเอาเอาแต่ชอบ	นอบคนค่อผู้เฒ่า
เข้าออกอย่าวางใจ	ระวังระไวหน้าหลัง
เมียวผู้จักรจะคอยโทษ	อย่ากริ้วโกรธเนืองนิจ

ผิวคิปปิดไปร้าง	ช้างคนไวอาวูร
เครื่องสรรพยุทธอย่าวางจิต	คิดทุกขินสงสาร
อย่าทำการที่ผิด	คิดชวนชวาชที่ชอบ
ได้คอบอย่าเสียค่า	คมจำอย่าร่วมรัก
พรรคพวกพึงทำนุก	ปลูกเอาแรงทั่วคน
ชดเชียงไถ่คนกระทำ	พาลูกหลานมากิน
ระปือระบิลอย่าฟังคำ	การจะทำอย่าคว่นได้

อย่าใช้คนบังบด	ทดแทนคุณท่านเมื่อยาก
ฝากของรักจงพอใจ	เม้าท้าวไทอย่าทรนง
ภักดีจงอย่าเกียจ	เงินคืบคอบอันคืบคอบ
นอบนบใจใตตุกรีน	อย่าทุคนด้วยปาก
อย่าตลกคนด้วยศา	อย่าพนิดด้วยชู
อย่ามีสินครุเคือนค่า	อย่าวิกล้าวคำคด
คนทรยศอย่าเชื่อ	อย่าแค้นเมื่อความผิด

อย่าผูกมิตรคนจร	ท่านสอนอย่าสอคอบ
ความชอบจำใส่ใจ	ระวังระไวที่ไปมา
เมตตาคอบค่อมิตร	คิดแล้วจึงเจรจา
อย่านิทานผู้อื่น	อย่าคั่นยกขอมตน
คนจนอย่าดูถูก	ปลูกไมตรีทั่วชน
ตระกูลตนจงค้ำับ	อย่าจับดินแก่คน
ท่านรักตนจงรักคอบ	ท่านนอบตนจงนอบแทน

ความแค้นให้ประหัต	เม่ากษัตริย์เพ็ดถึง
อย่าดูถูกว่าน้อย	ทิ้งห้อยอย่างเงงไฟ
อย่าปองภัยต่อท้าว	อย่ามักท้าวพดด้วง
อย่าเข้าแบกงาช้าง	อย่าออกถ้างขุนนาง
ปางมีชอบท่านช่วย	ปางบ้วยท่านจึงชัง
มิจะบังบังจงดับ	มิจะจับจับจงมัน
มิจะคั่นคั่นจงตาย	มิจะหมายหมายจงแก่

มิจะแก้แก้งกระอ่าง	อย่ารักห่างกว่าจิต
คิดข้างหน้าอย่าเบา	อย่าถือเอาคั้นกว่าลึก
เมื่อเข้าตีกระวังคน	เป็นคนเรียนความรู้
จงอิงผู้ผู้มีศักดิ์	อย่ามักง่ายมิดี
อย่าพิงให้แก่กา	อย่าตีปลดทหน้าใจ
ใจอย่าเบาจงหนัก	อย่าตีดูนักหั้นเท่า

ข้ากว่าร้ายขอเอา	อย่ารักถากว่านธ
อย่ารักถกกว่าน้ำ	อย่ารักถักกว่าเรือน
อย่ารักเคือนกว่าพระวัน	ตบสิ่งสรรพโอวาท
ผู้เป็นปราชญ์พึงตดับ	ควรศรัทธองปฏิบัติ
โดยอรรธอันต้องถ้วน	แลดงเดทเหตุเลือกถ้วน
เลิศอ้างทางธรรม	แลนธา

คำสอนเรื่องนางวิบัติ

สีกนอกจะใหญ่	สีกในจะยุ่ง
คนเฉวจะเค่น	คนดั่งจะดับ
คนชื่อจะชวย	คนรวยจะเป็นคนดี
ธรรมจะกรรแสง	ฟ้าจะแดงเป็นสายเลือด

บทสวดมนต์ “เบญจเศวต”
บทเรียนที่ คุณย่าทองนวด อินทวงศ์ สอนหลาน

ไหว้กราบบูชา	วันละสองเวลา
อย่างน้อยควรทำ	กราบครั้งห้าหน
เป็นกิจประจำ	ทำจนแม่นยำ
นำให้สุขศรี	หนึ่งกราบพระพุทธร
ด้วยจิตบริสุทธิ์	ระลึกถึงความดี

บทสวดมนต์ “เบญจเศวต”
บทเรียนที่ คุณย่าทองนวด อินทวงศ์ สอนหลาน

แล้วกราบพระธรรม	ระลึกคุณที่มี
ด้วยจิตเปรมปรีดี	นับถือจริงใจ
แล้วกราบพระสงฆ์	สาวกพุทธองค์
ด้วยจิตเลื่อมใส	เห็นคุณของท่าน
ศิขอบเพียงไร	น้อมมาภายใน

บทสวดมนต์ “เบญจเการพ”
บทเรียนที่ คุณย่าทองนวล อินทวงศ์ สอนหลาน

เคืองใจของตน	ชนกชนนี
ผู้บุรพการี	รวมทั้งสองคน
กราบพนทึ่สี่	ด้วยจิตนตมด
ครีครองเห็นผล	ที่ท่นอุปการ
แล้วประมวตควมดี	ที่บรรดามิ

บทสวดมนต์ “เบญจเการพ”
บทเรียนที่ คุณย่าทองนวล อินทวงศ์ สอนหลาน

ในครูอาจารย์	ผู้ใหญ่นะกะษัตรีช
ทรงคุณมโหฬาร	น้อมจิตกราบกราน
เป็นที่ครบห้า	ถ้าคับแต่ัน
ตั้งอธิษฐานบากัน	ด้วยใจแกดัวก้า
กิตกะนึ่งกิจการ	ตามวันเวลา

บทสวดมนต์ “เบญจเการพ”
บทเรียนที่ คุณย่าทองนวล อินทวงศ์ สอนหลาน

หาช่องแสวงหา	ผลประโยชน์ประจำวัน
กับคิดริกา	พรหษ์ดินนา
ด้วยวิธีป้องกัน	อย่าให้อัจมก
แต่รู้แบ่งปัน	เลิกการพนัน
คบหาคนดี	ตั้งจิตต

บทสวดมนต์ “เบญจเการพ”
บทเรียนที่ คุณย่าทองนวล อินทวงศ์ สอนหลาน

เป็นคนอารี	รู้ชานไมตรี
กับคนโกธโกด	คิดเชือเรื่องกรรม
กิจการที่ท่า	ด้วยกายปากใจ
ทำดีได้ดี	ไม่เลือกใครใคร
ทำชั่วครั้งไท	ผลชั่วตามสนอง

บทสวดมนต์ “เบญจเการพ”
บทเรียนที่ คุณย่าทองนวล อินทวงศ์ สอนหลาน

คิดได้ทำได้	ตามข้อกล่าวไว้
พร้อมด้วยครีครอง	จักมีเกษมสุข
ไกลทุกข์หม่นหมอง	เป็นคนควรดอง
ทำตดอดด้วคย	เทอญฯ

พหตศาสนสภาศิต
อัปก็อุจิต จีวิตมาหุริรา
ปราชญ์กถ่าว่าจีวิตนีน้อยนัก
จีวิตนีน้อยนัก แต่จีวิตนีสักญัก
เป็นหัวเดียวหัวค้อเป็นทางแยก
จะไปสูงไปต่ำ จะไปดีไปร้าย
เลือกได้ในจีวิตนีนั่น

ฟังสำนึกข้อนีให้จงดี
 แฉ่วจงเลือกเถิด
 เลือกให้ดีเถิด
 ผู้มีสติระวังไม่ทำความไม่ดีทั้งหลาย
 ทั้งกายวาจาใจได้ยิ่งกว่าผู้อื่น

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช
 สกลมหาสังฆปริณายก

เพลงคน

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง ครู เกษม มลิณฑินดา
 ผู้ประพันธ์ทำนอง ครู สุรพล โทณะวณิก
 ผู้ขับร้อง ครู สุเทพ วงศ์กำแหง
 ศิลปินแห่งชาติ

บันทึกแผ่นเสียงในปี พ.ศ. 2489

ดวงดาววิบวาวเคยเด่นพรายังหล่น
 เมฆลอยเบื่องบนยังตกลงสู่ดิน
 หมู่มวลนกคามีปีก
 หลีกปีนของพรานโผบิน
 ไม่วายร่วงดินลงตาย

ทะเลลึกมีมวลหมู่ปลามากอยู่
 ทั่วบึงหนองคูมวลหมู่ปลามากมาย
 ก็ยังมีวายโดนเบ็ด
 เด็ดชีวิตมันถึงตาย
 ละม้ายคล้ายชีวิตคน

มีคิ้ว เคนคี่ เทียงโค ร่ำรวยหรือเซียวใจอับจน
 ไม่มีวันหันความตาย สุดที่หมายเคียวกัน
 เป็นคนทั้งที่ควรให้มีประโยชน์
 ชาติไทยของเราควรรุ่งโรจน์ท่าทัน
 อย่ามัวระเริงความสุข ส่วนตัวเห็นเป็นสำคัญ
 ชีวิตคนมัน.....นิค.....เคียว

กมลดี

ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดี และคนไม่ดี
ไม่มีใครจะทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด
การทำให้บ้านเมืองมีความปกติสุขเรียบร้อย
จึงมีไร้อการทำให้ทุกคนเป็นคนดี
หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดี ให้คนดีปกครองบ้านเมือง
และควบคุมคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจ
ไม่ให้อภัยความผิดก่อนรู้มาใช่

พระบรมราโชวาทในพิธีเปิดงานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติ
ค่ายลูกเสือวชิราวุธ จังหวัดชลบุรี 11 ธันวาคม 2512 ๓๗

ความดี

การทำดีนั้นทำยากและเห็นผลช้า แต่ก็จำเป็นต้องทำ
เพราะหาไม่ความชั่วซึ่งทำได้ง่าย จะเข้ามาแทนที่
และจะพอกพูนขึ้นอย่างรวดเร็วโดยไม่ทันรู้สึกตัว
แต่ละคนจึงต้องตั้งใจและเพียรพยายามให้สุดกำลัง
ในการสร้างเสริมและสะสมความดี

พระบรมราโชวาทพระราชทาน แก่ผู้สำเร็จการศึกษา
ที่โรงเรียนนายร้อยตำรวจ สวนอัมพร 14 สิงหาคม 2525 ๓๘

คุณธรรมของคน

ประการแรก คือ ความซื่อสัตย์
ประการที่สอง คือ การรู้จักแบ่งปันใจตนเอง ให้ประพฤติกฎีปฏิบัติในความซื่อสัตย์กับ
ประการที่สาม คือ การอดทน อดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประมาทด้วยความซื่อสัตย์สุจริต
ประการที่สี่ คือ การรู้จักเอื้ออาทรช่วยเหลือ ความซื่อสัตย์
และรู้จักเคารพประนีประนอมด้วยของจน แต่ประนีประนอมด้วยธรรม
คุณธรรมที่ประการนี้
ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝังและบำรุงให้เจริญงอกงาม
จะช่วยให้ประเทศชาติมีสันติความสงบ ความร่มเย็น
และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้ทันแก่สัทธิวิวัฒนาการ

พระบรมราโชวาท ในพิธีรับพระราชทาน
สมเด็จพระราชทาน พหุวิชาข้าราชการ 5 เมษายน 2535 ๓๙

ความเพียร

การสร้างสรรคตนเอง การสร้างบ้านเมืองที่ดี
มิใช่ชั่วสร้างในวันเดียว ต้องใช้ความ
ต้องใช้ความเพียร ต้องใช้ความอดทน เสียสละ
แต่สำคัญที่สุดคือ ความอดทน คือไม่ย่อท้อ ไม่ย่อท้อในสิ่งที่ตั้ง
สิ่งที่ตั้งงามนั้นทำมันนานปี บางทีเหมือนว่าไม่ได้ผล ไม่ได้ดัง คืออดทน
ทำดีนี้ แต่ขอรับรองว่าการทำดีที่ควรต้องมีความอดทน
เวลาข้างหน้าจะเห็นผลแน่นอนในความอดทนของคนเอง

พระบรมราโชวาท พระราชทานแก่ผู้บังคับบัญชา และข้าราชการในโอกาสเข้ารับหน้าที่ 27 ตุลาคม 2516 ๔๐

ความพอดี

ในการสร้างตัว สร้างฐานะนั้น จะต้องถือหลักพอเป็นค่อยไป
ด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง และความพอเหมาะพอดี
ไม่ทำเกินฐานะและกำลัง หรือทำด้วยความเร่งรีบ
เมื่อมีพื้นฐานแน่นหนารองรับพร้อมแล้ว
จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญก้าวหน้าในระดับสูงขึ้น
ตามคืบกันไปเป็นลำดับพอที่เกื้อหนุนจึงจะแน่นอน
มีหลักเกณฑ์ เป็นประ โยชน์แท้และยั่งยืน

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น วันที่ 18 ธันวาคม 254๐ ๔๑

ความรู้คน

เด็ก ๆ ทำอะไรต้องทำให้รู้ตัว
การรู้ตัวอยู่เสมอจะทำให้เป็นคนมีระเบียบและคนที่มี
ระเบียบคิดแล้ว จะสามารถเล่าเรียนและทำการงาน
ต่าง ๆ ได้โดยถูกต้องรวดเร็ว
จะเป็นคนที่จะสร้างความดีและความเจริญให้แก่
ตนเองและส่วนรวมในอนาคตได้อย่างแน่นอน

พระบรมราโชวาท พระราชทานแก่เด็กนักเรียนในพิธี วันเด็ก ประจำปี 2521 ๔๒

คนเราจะต้อนรับและจะต้อนรับ

คนเราจะต้อนรับไม่ได้ คนเราจะต้อนรับและจะต้อนรับ
หมายความว่าต่อไปและเดี๋ยวนี้ด้วย เมื่อวันถึงของใครมา
จะต้อนรับเขาไว้ที่ในการให้มัน ให้ได้โดยพยายามที่จะ
สร้างความสามัคคีให้ทุกคนและในชาติ ทำให้ทุกคน
และชาติประชาชนทั้งหลายมีความไว้วางใจซึ่งกันและกันได้
ช่วยที่ทนได้ก็ช่วย ช่วยจิตใจที่อ่อนแอโดยแท้

พระบรมราชาธิราช พระราชทานแก่คณะสมาชิกองค์การส่วนราชการ วันที่ 25 ตุลาคม 2514

๑๑

อ่อนโยน แต่ไม่อ่อนแอ

ในวงสังคมนั้นแล้ว

ท่านจะต้องรักษามารยาทอันดีงามสำหรับสุภาพชน
รู้จักดำรงภาวะไว้ไม่แข็งกระด้าง
มีความอ่อนโยนแต่ไม่อ่อนแอ
พร้อมจะเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม

พระบรมราชาธิราช พระราชทานแก่คณะสมาชิกองค์การส่วนราชการ วันที่ 25 ตุลาคม 2514

๑๒

พูดจริง ทำจริง

ผู้ที่กำหนดมั่นว่าจะพูดอย่างไร ทำอย่างนั้น จึงได้รับ
ความเคารพ หรือทั้งความศรัทธาเชื่อถือและความยกย่อง
สรรเสริญจากคนทุกฝ่าย การพูดแล้วทำ คือ พูดจริง ทำจริง
จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมเกียรติคุณของบุคคลให้
เด่นชัด และสร้างเสริมความดี ความเจริญ ให้มีเกิดขึ้นแก่

บุคคลและส่วนรวม

พระบรมราชาธิราช พระราชทานแก่คณะสมาชิกองค์การส่วนราชการ วันที่ 20 ตุลาคม 2514

๑๓

หนังสือเป็นจอมอิน

หนังสือเป็นการสะสมความรู้และทุกสิ่งทุกอย่าง
ที่มนุษย์ได้สร้างมา ทำมา คิดมา แต่โบราณกาลจนทุกวันนี้
หนังสือจึงเป็นสิ่งสำคัญ เป็นคณาจารย์ ขนาคความรู้และเป็น
จอมอิน เป็นสิ่งที่จะทำให้มนุษย์ก้าวหน้าได้โดยแท้

พระบรมราชาธิราช พระราชทานแก่คณะสมาชิกองค์การส่วนราชการ ในโอกาสที่
ตั้งมูลนิธิของมูลนิธิพระบาท วันที่ 25 พฤศจิกายน 2514

๑๔

ความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นพื้นฐานของความดีทุกอย่าง
เด็ก ๆ จึงต้องฝึกฝนอบรมให้มีความซื่อสัตย์ในตนเอง
เพื่อจักได้เติบโตขึ้นเป็นคนดีมีประโยชน์
และมีชีวิตที่สะอาด ที่เจริญมั่นคง

พระบรมราชาธิราช พระราชทานแก่คณะสมาชิกองค์การส่วนราชการ วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๑๔

๑๕

การเอาชนะใจคน

ในการดำเนินชีวิตของเรา เราต้องชนะใจใครบางคนบ้าง ๆ ที่เราสู้ก็สู้ใจจริงว่า
ชั่ววันเดือน เราต้องชนะใจในความดีและความประพฤติของผู้อื่นผู้ใดว่า
ชั่วด้วยธรรมดา เราต้องชนะใจคนอื่นที่ละละทำสิ่งที่ไม่ดีว่าเป็นความดี
เป็นความถูกต้อง และมีความดี ย้ำว่าเราต้องชนะใจนี้ให้ได้จึงจะ ใจดีของ
ความดีซึ่งมีมากมาย ซึ่งช่วยกันดูส่วนรวมไว้มีให้คนอื่นออกไป และจะข้าม
ให้ที่คนอื่นชนะใจคนอื่นบ้าง

พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

๑๖

ความสามัคคี

“...เมืองไทยนี้อยู่ได้ด้วยความสามัคคี
ด้วยความเข้มแข็ง ด้วยความเสียสละ อาศัยความเห็นอกเห็น
ใจซึ่งกันและกัน และดำรงรักษาความเห็นอกเห็นใจนี้แล้ว
ประเทศชาติของเราจะเป็นที่อาศัยที่อุดมสมบูรณ์
และน่าสบายต่อไปชั่วกาลนาน...”

พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๔๖๖
ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๖ ๔๑๑

“...คราวใดที่ชาวไทยมีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่ง
ใจเดียวกัน ร่วมแรงร่วมใจกันเพื่อประเทศชาติ
แล้ว ชาติก็ไต่รอดพ้นจากภัยพิบัติสู่ความสุข
ความเจริญ แต่คราวใดที่ขาดความสามัคคีกลม
เกลียวกัน ก็ต้องประสบเคราะห์กรรมกันทั้ง
ชาติ จึงเป็นหน้าที่ของเราทั้งหลายที่จะต้อง
ร่วมใจกันปฏิบัติหน้าที่ ให้ดีที่สุด...”

พระบรมราชโองการ ในพิธีสวนสนามพระราชพิธีมหาพราหมณ์
๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๓ ๔๑๒

“...สามัคคี คือ การเห็นแก่บ้านเมืองและช่วยกันทุก
วิถีทางเพื่อที่จะสร้างบ้านเมืองให้เข้มแข็ง
ด้วยการเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน
ทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตอย่างตรงไปตรงมา
นึกถึงประโยชน์ส่วนรวม
เพราะประโยชน์ส่วนรวมนั้น
คือ ความมั่นคงของบ้านเมือง...”

พระราชดำรัส พระราชทานในพิธีประดับยศนายพล
ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ๑๕ มกราคม ๒๕๑๖ ๔๑๓

แก้ปัญหาช่วยปัญหา

ปัญหาทุกอย่างไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ มีทางแก้ไขได้ ถ้ารู้จักคิดแก้ไข ปฏิบัติให้ถูก
การคิดได้มีขึ้น มีทั้งการคิดได้ด้วยลูกคิด หรือด้วยสมอง
เพราะโลกเราในปัจจุบันจะวิวัฒนาการไปมากเพียงใดก็ตาม
สิ่งใดในโลกหรือในชีวิตประจำวัน สามารถคิดแก้ไขปัญหานั้นได้โดยสะดวก
การจะคิดวิธีแก้ปัญหานั้น จึงต้องให้คิดปัญหา คือคิดด้วยสติปัญญา
เพื่อหาวิธีแก้ปัญหานั้นให้ถูกต้อง และคิดสิ่งต่างๆ มิให้เกิดขึ้น
ช่วยให้การแก้ปัญหานั้นราบรื่นขึ้น เป็นไปอย่างเรียบร้อย
ทั้งที่แก้กันคนเดียวหรือช่วยกัน เป็นกระบวนการได้กระฉับกระชวย
พระบรมราชโองการ ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๑ สิงหาคม ๒๕๓๖ ๔๑๔

สมบัติของผู้ดี

ผู้ริเริ่มเรื่อง เจ้าพระยาพระคลัง (หน) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้จัดพิมพ์ ศาสตราจารย์พิเศษ น.ส. ป๋อง มาลากุล ๒๕๐๐
ผู้ตรวจทาน นายสุชีพ ปุญญานุภาพ

ภาค ๑

ผู้ดีย่อมรักษาความเรียบร้อย

กายจรรยา

- (๑) ย่อมไม่ใช้กิริยาข้ามกราชบุคคล
- (๒) ย่อมไม่อาวธเอนในที่ต่ำสูง
- (๓) ย่อมไม่ล่วงเกินลูกคหังผู้อื่นซึ่งไม่ใช่ชอกกัน
ฐานที่อื่น
- (๔) ย่อมไม่เสียดสีกระทบกระทั่งกายบุคคล
- (๕) ย่อมไม่ถูกนั่งเดินเห็นให้ทรวคพรวดโคนผู้คน
หรือถึงของแตกเสียหาย

415

- (๖) ย่อมไม่ส่งของให้ผู้อื่นด้วยกิริยาอันเสือกโศกโศกโยน
- (๗) ย่อมไม่ผ่านหน้าหรือบังตาผู้อื่น เมื่อเขาอุณังโคอยู่ เว้น
แต่เป็นที่เฉพาะไป
- (๘) ย่อมไม่เอิกอิ่งเมื่อเวลาผู้อื่นทำกิจ
- (๙) ย่อมไม่เอืออิ่งในเวลาประชุมตลับควับฟัง
- (๑๐) ย่อมไม่แสดงกิริยาหึงหัง หรือชุกจาอีกที่กนในบ้านแขก

416

วัจจจรรยา

๑. ย่อมไม่ตอศสวนวาทาหรือแย่งชิงชุก
๒. ย่อมไม่ชุกด้วยเสียงอันดังเหลือเกิน
๓. ย่อมไม่ใช้เสียงทวาด หรือชุกจากระโงก
กระซาก
๔. ย่อมไม่ใช้วาจาอันหักหาญตึงตัน
๕. ย่อมไม่ใช้ถ้อยคำอันหยาบคาย

417

มโนจรรยา

๑. ย่อมไม่ปล่อยให้ใจให้ฟุ้งซ่านกำเริบหยิ่งโง่โต
๒. ย่อมไม่บันคาคาโทษให้เสียกิริยา

418

ภาค ๒

ผู้ดี ย่อมไม่ทำอุจาดลามก

กายจรรยา

๑. ย่อมใช้เสื้อผ้าเครื่องแต่งตัวอันสะอาด และแต่งโดย
เรียบร้อยเสมอ
๒. ย่อมไม่แต่งตัวโนที่แข็ง
๓. ย่อมไม่ฉิมครักฉ้วงและแกะกร่างกายในที่ชุมชน
๔. ย่อมไม่กระทำการที่ควรจะทำในที่ลับในที่แจ้ง
๕. ย่อมไม่ทวารเรอให้ปรากฏในที่ชุมชน
๖. ย่อมไม่จามด้วยเสียงอันดังและโดยไม่ป้องกัน

๔๑๙

- ๗. ห้ามไม่ให้ยืมจากตัวหนังสืออันดี หรือให้ไปประเบียด ให้เป็นที่รังเกียจ
- ๘. ห้ามไม่ให้ลูกคนและทะเลาะเบาะแว้งในการบวช
- ๙. ห้ามไม่ให้ลูกค้ำหรือหมิ่นสิ่งที่มีอยู่ในพระบวรโลกด้วยมือคน
- ๑๐. ห้ามไม่ให้ช่างเข้ามามีของบวรโลกทำหน้าผู้อื่น ซึ่งควรขอโทษและขอให้ช่างได้
- ๑๑. ห้ามไม่ให้ละอาบระล้างอาของผู้อื่นมาใช้ในการบวช เช่น ช่างนำและผ้าเช็ดมือ
- ๑๒. ห้ามไม่ให้เอาเครื่องใช้ของคน เช่น ช้อนช้อมไปล้างซักสิ่งบวรโลกซึ่งเป็นของกลาง
- ๑๓. ห้ามระวังไม่ให้ลูกหากรหน้าผู้อื่นให้โลกวิชัยหรือเงิน

- ### วชิจริยา
- ๑. ห้ามไม่กล่าวถึงสิ่งโสโครกพึงรังเกียจในท่ามกลางประชุมชน
 - ๒. ห้ามไม่กล่าวถึงสิ่งควรปิดบังในท่ามกลางประชุมชน
 - ๓. ห้ามพึงใจที่จะรักษาความสะอาด

ภาค ๓

ผู้ดี ย่อมมีสัมมาคารวะ

- ### กายจริยา
- ๑. ย่อมนั่งด้วยกิริยาสุภาพเฉพาะหน้าผู้ใหญ่
 - ๒. ย่อมไม่ขึ้นหน้าท่านผู้ใหญ่
 - ๓. ย่อมไม่หันหลังให้ผู้ใหญ่
 - ๔. ย่อมแหวกที่หรือให้ที่นั่งอันสมควรแก่ผู้ใหญ่หรือผู้ใหญ่
 - ๕. ย่อมไม่พิศหรือคาบหูรี คาบถ้อง และสูบให้ควันไปรมผู้อื่น
 - ๖. ย่อมเปิดหมวกเมื่อเข้าหาสถาบันผู้อื่น

- ๑๗. ย่อมเปิดหมวกในที่เคารพ เช่น โบสถ์ วิหาร ไม่ว่าศาสนาใด
- ๑๘. ผู้น้อยย่อมเคารพผู้ใหญ่ก่อน
- ๑๙. ผู้ชายย่อมเคารพผู้หญิงก่อน
- ๑๑๐. ผู้เถา่อมเป็นผู้เคารพก่อน
- ๑๑๑. ผู้เห็นก่อนโคยมักยอมเคารพก่อน
- ๑๑๒. แม้ผู้ใดเคารพคนก่อน ย่อมต้องคบเขาทุกคน ไม่เคยเสีย.

- ### วจีจริยา
- ๑. ย่อมไม่พูดจาถือเสียงหลอกลวงผู้ใหญ่
 - ๒. ย่อมไม่กล่าวร้ายถึงญาติมิตรที่รักใคร่นับถือของผู้ที่แก่ผู้ฟัง
 - ๑๑. ย่อมไม่กล่าววาจาดีเกินสิ่งเคารพหรือที่เคารพของผู้อื่นแก่ผู้เขา
 - ๔. เมื่อจะพูดว่าถ่วงเกินแก่ผู้ใด ย่อมต้องขออนุญาตตัวมาก่อน
 - ๕. เมื่อคนทำพลาดผิดสิ่งใด แก่บุคคลใด ควรออกวาจาขอโทษเสมอ
 - ๖. เมื่อผู้ใดได้แสดงคุณต่อคนอย่างไร ควรออกวาจาขอบคุณเสมอ

มโนจริยา

๑. ย่อมเคารพอำนาจบิณฑามารดาและอาจารย์
๒. ย่อมนับถือนอบน้อมต่อผู้ใหญ่
๓. ย่อมมีความอ่อนหวานแก่ผู้น้อย.

๔๗

ภาค ๔

ผู้ดี ย่อมมีกิริยาเป็นที่รัก

กายจริยา

๑. ย่อมไม่ทำให้เสียเวลาบิณฑ คือ ไม่ไปใช้กิริยาอันเมื่อเจาบังกับพื้น และไม่ไปนั่งกับพื้นเมื่อเวลาเขยขึ้นดินกัน
๒. ย่อมไม่ไปนั่งนานเกินสมควร ในบ้านของผู้อื่น
๓. ย่อมไม่ทำกิริยาอันเรงเมื่อเขยมีทุกข์
๔. ย่อมไม่ทำกิริยาโศกเศร้าที่ชวนแห่งในที่ประชุมอันเรง
๕. เมื่อไปสู่ที่ประชุมอันเรง ย่อมช่วยสนุกชื่นบานให้สมเรื่อง
๖. เมื่อเป็นเพื่อนเที่ยว ย่อมต้องกลมเกลียวและร่วมสำราญร่วมสนุก

๔๘

๗. เมื่อคนเป็นเจ้าของบ้าน ย่อมต้องต้อนรับและเชื้อเชิญแขก ไม่เพิกเฉย
๘. ย่อมไม่ทำกิริยาอันกบิ่นต่อแขก
๙. ย่อมไม่ให้แขกต้องคอยนานเมื่อเขยมาหา
๑๐. ย่อมไม่ให้ออกนาฬิกาในเวลาที่ยังนั่งอยู่
๑๑. ย่อมไม่ใช้กิริยาอันขู่ขู่บีบหรือกระชับกระชากับผู้ใด ในเวลาเฉพาะเมื่อคนอยู่ต่อหน้าผู้หนึ่ง
๑๒. ย่อมไม่ใช้กิริยาอันโกรธเคือง หรือดูคั่นผู้คนว่าไพร่ต่อหน้าแขก
๑๓. ย่อมไม่ให้ออกดูบุคคลโดยเพ่งพิศเหลือเกิน
๑๔. ย่อมต้องรับส่งแขกเมื่อไปมา ในระยะอันสมควร

๔๙

วจีจริยา

๑. ย่อมไม่เที่ยวติเตียนสิ่งของเขา ตั้ง ตั้งแต่ ไว้ในบ้านที่คนไปอยู่
๒. ย่อมไม่กล่าวสรรเสริญรูปกายบุคคลแก่ตัวตนเอง
๓. ย่อมไม่พูดให้เพื่อนเก้อกระดาก
๔. ย่อมไม่พูดเปรียบเปรยเกาะเกาะตริกลางจุนจวน
๕. ย่อมไม่ก่อนและคิรูปกายบุคคล

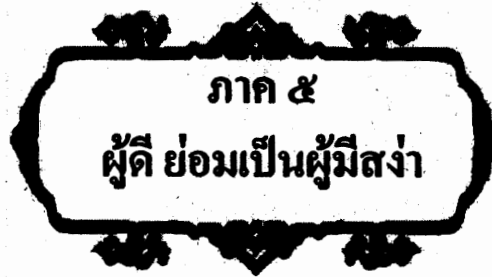
๕๐

๖. ย่อมไม่ทักถึงการร้ายโดยพลุ่พลุ่ให้เขาคงใจ
๗. ย่อมไม่ทักถึงสิ่งอันน่าอายน่ากระดากโดยเปิดเผย
๘. ย่อมไม่เอาสิ่งที่น่าจะอายจะกระดากมาเล่าให้แขกฟัง
๙. ย่อมไม่เอาเรื่องที่เขาฟังซ่อนเร้นมากเล่าให้ฮับฮาหรือเขินใจ
๑๐. ย่อมไม่กล่าวถึงการอัปมงคลในเวลายามงคล

๕๑

มโนจริยา

- ๑. ย่อมรู้จักเกรงใจคน

กายจริยา

- ๑. ย่อมมีกิริยาอันพึงพาสง่า
- ๒. จะยืนนั่ง ย่อมอยู่ในลำดับอันสมควร ไม่เป็นผู้แอบหลังคนหรือหกลกเข้ามุ่ม
- ๓. ย่อมไม่เป็นผู้สะทกสะท้านงกเงินหยด ๆ ชิ่ง ๆ

วจจริยา

- ๑. ย่อมพูดจาระฉาดนัยด้วยคำความ ไม่ดูบอับอ้อมแอ้ม.

มโนจริยา

- ๑. ย่อมมีความรู้จักงามรู้จักดี
- ๒. ย่อมมีธรรมาศอันกว้างขวาง เข้าใจหนเข้าได้
- ๓. ย่อมมีธรรมาศเป็นนิกเลง ใครจะพูดหรือเด่นอันใดก็เข้าใจและคอคค
- ๔. ย่อมมีความเข้าใจองไวโหวพรวิ รู้เท่าถึงการณ
- ๕. ย่อมมีใจอันองจากฉ้าหาญ

กายจรรยา

๑. ย่อมทำการอยู่ในระเบียบแบบแผน
๒. ย่อมไม่ถ่วงเวลาให้คนอื่นคอย
๓. ย่อมไม่ทะเลาะที่จะตอบจดหมาย
๔. ย่อมไม่ทำการแก้ต่อหน้า

๔๓

วจีจรรยา

๑. พูดถึงใครย่อมให้เป็นสิ่งที่เชื่อถือได้
๒. ย่อมไม่รับวาจาจากต่อง ๆ โดยมีให้เห็นว่าการจะเป็นได้หรือไม่

๔๔

มโนจรรยา

๑. ย่อมเป็นผู้รักษาความลับในเวลา
๒. ย่อมไม่เป็นผู้เกียจคร้าน
๓. ย่อมไม่เข้าใจว่า ผู้ดีทำอะไรด้วยคนไม่ได้
๔. ย่อมไม่เพิกเฉยจนละเลยให้การเสีย
๕. ย่อมเป็นผู้รักษาความเป็นระเบียบ

๔๕

๖. ย่อมเป็นผู้อยู่ในบังคับบัญชาเมื่ออยู่ในหน้าที่
๗. ย่อมมีมานะในการทำงานไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก
๘. ย่อมเป็นผู้ทำอะไรทำจริง
๙. ย่อมไม่เป็นผู้คิดค้นในที่ผิด
๑๐. ย่อมปรารถนาความดี ต่อการทำงานที่ทำอยู่เสมอ

๔๖

ภาค ๗

ผู้ดี ย่อมเป็นผู้ใจดี

กายจรรยา

๑. เมื่อเห็นใครทำผิดพลาดอันน่าแก่กระดาก ย่อมช่วยถบเกลื่อนหรือทำไม่เห็น
๒. เมื่อเห็นสิ่งของของใครรกรก หรือจะเสื่อมเสีย ย่อมต้องหยิบยื่นให้หรือบอกให้รู้ตัว
๓. เมื่อเห็นเหตุร้าย หรืออันตรายจะมีแก่ผู้ใด ย่อมต้องรีบช่วย

๔๗

วจีจริยา

๑. ย่อมไม่เยาะเย้ยตลกตลกผู้กระทำผิดพลาด
๒. ย่อมไม่ใช้วาจาอันข่มขู่

มโนจริยา

๑. ย่อมไม่มีใจอันโหดเหี้ยมเกรี้ยวกราดแก่ผู้น้อย
๒. ย่อมเอาใจโอบอ้อมอารีแก่คนอื่น
๓. ย่อมเอาใจช่วยคนเคราะห์ร้าย
๔. ย่อมไม่เป็นผู้ข้ำเค็มคนเสียที
๕. ย่อมไม่เป็นผู้อำนาจออกร

ภาค ๘ ผู้ดี ย่อมไม่เห็นแต่แก่ตัวอย่างเดียว

กายจริยา

๑. ย่อมไม่พิกหากความสบายก่อนผู้ใหญ่
๒. ย่อมไม่เสือกสนแข่งชิงที่นั่งหรือที่ดูอันใด
๓. ย่อมไม่เที่ยวแข่งสู้หนึ่งมาจากผู้หนึ่ง ในเมื่อเขาสนทนากัน
๔. เป็นผู้ใหญ่ จะไปมาถูกนั่งยอมไว้ช่องให้ผู้น้อยมีโอกาสนั่ง
๕. ในการเลี้ยวอุ้มแต่เพื่อ เรือเชิญแก่คนข้างเคียงก่อนคน.

๖. ในที่บริโภคนัย ย่อมหยาบคายขึ้นต่งต่งของแก่ผู้อื่นต่อ ๆ ไป ไม่มุ่งแต่กระทำกิจส่วนตน
๗. ย่อมไม่รวบรวมตักถามถึงกวดถวของที่เขาหังไว้เป็นกลาง จนเกินส่วนที่ตนจะได้
๘. ย่อมไม่แสดงความไม่เพียงพอใจในต่งของที่เขาหยาบคายให้
๙. ย่อมไม่นิ่งนอนใจให้เขาออกทรัพย์สินแทนส่วนตนเสมอ เช่น ในการเลี้ยงดูหรือใช้คนเดินทางเป็นคั้น
๑๐. ย่อมไม่ลืมที่จะต่งของ ซึ่งคนอื่นได้สงเคราะห์ให้คนอื่น
๑๑. การให้ต่งของหรือเลี้ยงดูซึ่งเขาได้กระทำแก่คน ย่อมต้องตอบแทนเขา.

วจีจริยา

๑. ย่อมไม่ขอแกล้งผู้หนึ่งมาจากผู้หนึ่ง เพื่อจะพาไปชุกจากความลับกัน
๒. ย่อมไม่สนทนาแต่เรื่องคนต่ำต้อย จนคนอื่นไม่มีช่องจะสนทนาเรื่องอื่นได้
๓. ย่อมไม่นำฐานะคนเจ้ากตัญญูในเวลาที่ฐานะอื่นของเขาขูดมุน
๔. ย่อมไม่กล่าววาจาติเตียนของที่เขาหยาบคายให้แก่คน
๕. ย่อมไม่ใส่ร้ายราคาของที่เขาได้หยาบคายให้แก่คน
๖. ย่อมไม่แสดงราคาของที่เขาหยาบคายให้แก่ผู้ใดให้ปรากฏ
๗. ย่อมไม่ใช้วาจาอันโหดเหี้ยมและหลนหลนผู้อื่น

มโนจริยา

๑. ข้อไม่มโนใจมิกาได้
๒. ข้อไม่คั่งใจปรารถนาของวิภคเพื่อน
๓. ข้อไม่พึงใจการหมิ่นชู้สาวของทอมเงินซึ่งกันและกัน
๔. ข้อไม่หวังแต่จะพึ่งอาศัยผู้อื่น
๕. ข้อไม่เป็นผู้ที่จงใจงอนทอดเพทการงานคนให้ผู้อื่น
๖. ข้อไม่ผู้คนที่ได้ทำน่วมแก่คน
๗. ข้อไม่มีใจริษยา

๑๓

ภาค ๘

ผู้ดี ย่อมรักษาความสุจริตชื่อตรง

กายจริยา

๑. ข้อไม่ละตามละล้างชำระเรือนแขกก่อนเจ้าของบ้านเชิญ
๒. ข้อไม่มอดดะดอชวโลภพ่วงสิ่งเข้า ไปตามห้องเรือนแขก
๓. ข้อไม่เที่ยวลวงมโนหมิ่นนินทาของผู้อื่นลงนทลือกัน รวากับว่าระค้นหาสิ่งใด
๔. ข้อไม่เที่ยวขอหรือหมิ่นฉวยของของผู้อื่นที่เจ้าของไม่มีประสงค์จะให้
๕. ข้อไม่เที่ยวขอหรือหมิ่นฉวยของบุคคลหรือสมุคจรรยาคน บัญชีของผู้อื่น ซึ่งคนไม่มีธุระเกี่ยวข้องเป็นหน้าที่

๑๓

๖. ข้อไม่เที่ยวนั่งที่โต๊ะเขียนหนังสือของผู้อื่น
๗. ข้อไม่เที่ยวเปิดดูหนังสือความโต๊ะเขียนหนังสือของผู้อื่น
๘. ข้อไม่แทรกเข้าหาผู้อื่นซึ่งเขาไม่ได้เรียกเชิญ
๙. ข้อไม่ลอบแอบฟังคนพูด
๑๐. ข้อไม่ลอบแอบดูการลับ
๑๑. ยืนหันเขาจะพูดความลับกัน ข้อต้องหลบตาหรือฉิว
๑๒. ถ้าจะเข้าห้องเรือนผู้อื่น ข้อต้องเกาะประตูลูกหรือกล่าววาจาให้เขารู้ตัวก่อน

๑๓

วจีจริยา

๑. ข้อไม่ขอกแซกใดตามธุระส่วนตัวหรือการในบ้านจนเขาที่ไม่ได้เกี่ยวข้องแก่คน
๒. ข้อไม่เที่ยวถามเขาว่า นินเขียนหนังสืออะไร
๓. ข้อไม่เที่ยวถามถึงผลประ โศขน์ที่เขาหาได้เมื่อคนไม่ได้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง
๔. ข้อไม่เฝ้าอาการในบ้านของผู้อื่นโดยมตคณในที่แจ้ง

๑๓

๕. ข้อไม่เก็บเอาความลับของผู้อื่นซึ่งมาที่หูพูดแก่ผู้อื่น
๖. ข้อไม่กล่าวถึงความชั่วร้าย อันเป็นความลับเฉพาะบุคคลในที่แจ้ง
๗. ข้อไม่พูดลับปลิ้นกับลับกลอกคนตะแคง
๘. ข้อไม่ใช้คำสบถคิดปาก
๙. ข้อไม่ใช้ถ้อยคำนุสา.

๑๓

มโนจริยา

๑. ย่อมไม่เป็นคนค่อหน้าอย่างหนึ่งลับหลังอย่างหนึ่ง
๒. ย่อมเป็นผู้รักษาความไว้วางใจแก่ผู้อื่น
๓. ย่อมไม่แสวงประโยชน์ในทางที่ผิดกรรม
๔. ย่อมเป็นผู้ตั้งอยู่ในความเที่ยงตรง.

ภาค ๑๐

ผู้ดี ย่อมไม่ประพฤติชั่ว

กษจริยา

๑. ย่อมไม่เป็นพาลที่ชวเกะกระระรัวและกระทำร้ายคน
๒. ย่อมไม่ข่มเหงผู้อื่นอ่อนกว่า เช่น เด็กหรือผู้หญิง
๓. ย่อมไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนเจ็บอาข เพื่อความสนุกยินดีของคน
๔. ย่อมไม่หาประโยชน์ด้วยอาการที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

๕. ย่อมไม่เสพสุราจนถึงเมาและติด
๖. ย่อมไม่มั่วสุมกับสิ่งอันเลวทราม
๗. ย่อมไม่หมกมุ่นในการพนัน เพื่อจะปรารถนาทรัพย์สิน
๘. ย่อมไม่ถือเอาเป็นของคน ในสิ่งที่เจ้าของไม่ได้อนุญาตให้
๙. ย่อมไม่พึงใจในหญิงที่มีเจ้าของหวงแหน

วจจริยา

๑. ย่อมไม่เป็นพาลพ้อใจทะเลาะวิวาท
๒. ย่อมไม่พ้อใจนินทาว่าร้ายกันและกัน
๓. ย่อมไม่พ้อใจพูดต่อเสียดูสง
๔. ย่อมไม่เป็นผู้สอพลอประจบประแจง
๕. ย่อมไม่แข่งจกให้ร้ายผู้อื่น

มโนจริยา

๑. ย่อมไม่ปองร้ายผู้อื่น
๒. ย่อมไม่คิดทำร้ายผู้อื่นด้วยประโยชน์คน
๓. ย่อมมีความเห็นที่จริงใจตนเอง
๔. ย่อมเป็นผู้มีความระอาสแก่มาป

มงคล ๓๘ ประการ

๑. การไม่คบคนพาล

ท่านว่าลักษณะของคนพาลมี ๓ ประการคือ

๑. กิดชั่ว คือการมีจิตใจอยากได้ในทางทุจริต มีความพยายาบาท และมีฉลาดาภิภูริ คือเห็นผิดเป็นชอบ
๒. ชุคชั่ว คือคำพูดที่ประกอบไปด้วยวจีทุจริตเช่น ชุคเท็จ ชุคต่อเสียด ชุคคำหยาบ และชุคเพื่อเจ้า
๓. ทำชั่ว คือทำอะไรที่ประกอบด้วยกายทุจริตเช่น การฆ่าสัตว์ ตักขโมย ฉ้อโกง ดูดคร่าอนาจาร ประพฤติผิดในกาม

๔๕

รูปแบบของคนพาล มีชื่อควรสังเกต คือ

๑. ชอบแนะนำไปในทางที่ผิด หรือที่ไม่ควรแนะนำ
๒. ชอบทำในสิ่งที่ไม่ใช่ธุระ อาทิเช่น ไม่ทำงานตามหน้าที่ของคนให้เสียหรือแค่ถ่มขย้อนะ ไปก้าวร้าวกับหน้าที่การงานของผู้อื่น
๓. ชอบทำผิด โดยเห็นสิ่งผิดเป็นของดี อาทิเช่น การดูยาได้เป็นฮีโร่ เห็นคนที่ชื่อดีคือเป็นคนใจไม่กินความน้ำ
๔. จะโกรธเมื่อมีข้อขัดเคือง อาทิเช่น การเคียดแค้นเรื่องการที่สมควร คนพาลนี้ จะโกรธเมื่อได้รับการดัดเตือน และ ไม่รับฟัง
๕. ไม่มีระเบียบวินัย อาทิเช่น ไม่เข้าคิวตามลำดับก่อนหลัง แต่ชอบแซงคิวอย่างหน้าด้าน ๆ

๔๖

๒. การคบบัณฑิต

บัณฑิต หมายถึง ผู้ทรงความรู้ มีปัญญา มีจิตใจที่งาม และมีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ผู้ดีผู้ชั่ว (ไม่ใช่คนที่จบปริญญาโดยน้อ) มีลักษณะดังนี้ คือ

๑. เป็นคนคิดดี คือการไม่คิดละโมภ ไม่พยายามปกป้องร้ายใคร ผู้รักให้ภัย เชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษ ความกตัญญูรู้คุณ เป็นต้น
๒. เป็นคนพูดดี คือวจีสุจริต ชุคจริง ทำจริง ไม่โกหก ไม่ชุค หยาบ อากถาง นินทาว่าร้าย
๓. เป็นคนทำดี คือทำอาชีพสุจริต มีเมตตา ทำทานเป็นประจำปฏิบัติดี อยู่ในศีลธรรม ทำสมาธิภาวนา

๔๗

รูปแบบของบัณฑิต มีชื่อควรสังเกต คือ

๑. ชอบชักนำในทางที่ถูกที่ควร
๒. ชอบทำในสิ่งที่เป็นธุระ อาทิเช่น การทำหน้าที่ของคนให้ถูกต้อง
๓. ชอบทำและแนะนำสิ่งที่ถูกที่ควร
๔. รับฟังดี ไม่โกรธ อาทิเช่น เมื่อมีคนมาว่ากล่าวที่ไม่ดีโทษหรือโกรธ หรือทำอวดดี แต่จะรับฟังแล้วนำไปพิจารณาโดยสุจริตธรรม แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุง
๕. ฐานะเรียบร้อย ถูกติชมรรยาที่ดี อาทิเช่น การรักษาระเบียบวินัยขององค์กร เพื่อให้หมู่คณะมีความเป็นระเบียบ

๔๘

๓. การบูชาบุคคลที่ควรบูชา

การบูชา คือการแสดงความเคารพบุคคลที่เรานับถือ ยกย่อง เลื่อมใสในบุคคลคนนั้น ซึ่งการบูชาแบ่งออกเป็น ๒ อย่างคือ

๑. อามิสบูชา คือการบูชาด้วยสิ่งของ เช่น การนำเงินให้พ่อแม่ไว้ใช้จ่าย หรือมอบทรัพย์สินให้พ่อแม่
๒. ปฏิบัติบูชา คือ การบูชาด้วยเคารพเจริฐสมาธิภาวนา การฝึกจิตใจไม่ให้ฟุ้งซ่าน เห็นความจริงในความเป็นไปของโลกเป็นต้น

๔๙

บุคคลที่ควรบูชา มีดังนี้ คือ

๑. พระพุทธเจ้า
๒. พระปัจเจกพระพุทธเจ้า
๓. พระมหากษัตริย์ผู้ตั้งอยู่ในทศทิศราชมรร
๔. บิดามารดา
๕. ครูอาจารย์
๖. อุปัชฌาย์ หรือผู้บังคับบัญชาที่มีความประพฤติดี ตั้งอยู่ในธรรม

๔๖๖

๔. การอยู่ในดินอันสมควร

ดินอันสมควรควรประกอบด้วยสิ่งแวดล้อม ๔ อย่าง ได้แก่

๑. อาวาสเป็นที่สบาย หมายถึง อยู่แล้วสบาย เช่น สะอาด เดินทางไปมาสะดวก อากาศดี เป็นแหล่งชุมชน ไม่มีแหล่งอันตราย เป็นต้น
๒. อาหารเป็นที่สบาย หมายถึง อาหารการกินอุดมสมบูรณ์
๓. บุคคลเป็นที่สบาย หมายถึง ที่ที่มีคนดี จิตใจโอบอ้อมอารี ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นต้น
๔. ธรรมเป็นที่สบาย หมายถึง มีที่พึ่งด้านธรรมะ มีที่พึ่งธรรม เช่น มีวัดอยู่ในละแวกนั้น มีโรงเรียน หรือแหล่งศึกษาหาความรู้ เป็นต้น

๔๖๗

๕. เคยทำบุญมาก่อน

การทำบุญนั้นมีหลายวิธี แต่พอสรุปได้สั้น ๆ ดังนี้ คือ

๑. การทำทาน
๒. การรักษาศีล
๓. การเจริญภาวนา

๔๖๘

๖. การตั้งตนชอบ

หมายถึง การดำเนินชีวิตอย่างมีเป้าหมาย ด้วยความถูกต้องและสุจริต อยู่ในสัมมาอาชีวะ มีแผนการที่จะ ไปให้ถึงจุดหมายนั้นด้วยความไม่ประมาท มีการเตรียมพร้อม และมีความอดทน ไม่ละทิ้งกลางคัน

๔๖๙

๗. ความเป็นพหูสูต

คือ เป็นผู้ฟังมาก เล่าเรียนมาก เป็นผู้รอบรู้ โดยมีลักษณะดังนี้ คือ

๑. รู้ลึก คือการรู้ในสิ่งนั้นๆ เรื่องนั้นๆอย่างหมดจดทุกแง่มุม อย่างมีเหตุมีผล รู้ถึงสาเหตุจนเรียกว่าความชำนาญ
๒. รอบรู้ คือการรู้จักช่วงสังเกตุในสิ่งต่างๆ รอบตัว เช่น เหตุการณ์แวดล้อม เป็นต้น
๓. รู้กว้าง คือการรู้ในสิ่งใดก็เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ ที่เกี่ยวข้องกัน สัมพันธ์กัน เป็นต้น
๔. รู้ไกล คือ การศึกษาถึงความ เป็นไปได้ ผลในอนาคตเป็นต้น

๔๗๐

ผู้จะเป็นพหูสูตต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

๑. ความตั้งใจฟัง ก็คือ ขอบฟัง ขอบอ่านหาความรู้ และค้นคว้า เป็นต้น
๒. ความตั้งใจจำ ก็คือ รู้จักวิธีจำ โดยตั้งใจอ่านหรือฟังในสิ่งนั้นๆ และจับใจความให้ได้
๓. ความตั้งใจท่อง ก็คือ ท่องให้รู้โดยอัตโนมัติ ไม่ลืม ในสิ่งที่ เป็นสาระสำคัญ
๔. ความตั้งใจพิจารณา ก็คือ การรู้จักพิจารณา ตรึกตรองในสิ่งนั้นๆ อย่างทะลุปรุโปร่ง
๕. ความเข้าใจในปัญหา ก็คือ การรู้อย่างแจ่มแจ้งในปัญหาอย่างถ่องแท้ด้วยปัญญา

๔๗๑

๘. การรอบรู้ในศิลปะ

๑. มีศรัทธาในความงามของสิ่งต่าง ๆ
๒. หมั่นสังเกตและพิจารณา
๓. มีความประณีต อารมณ์ละเอียดอ่อน
๔. เป็นคนสุขุม มีความคิดสร้างสรรค์

๔๗

๙. มีวินัยที่ดี

วินัยสำหรับฆราวาส หรือบุคคลทั่วไป เรียกว่า อาคารวินัย มีดังนี้ (อุกฤษกรรรมบด ๑๐ ประการ)

๑. ไม่ฆ่าชีวิตคน หรือสัตว์ไม่ว่าน้อย ใหญ่
๒. ไม่ลักทรัพย์ ยักยอกเงิน สิ่งของมาเป็นของตัว
๓. ไม่ประพฤติผิดในกาม ผิดลูกผิดเมีย ช่มชู้นกระทำเรา
๔. ไม่พูดโกหก หลอกลวง ให้หลงเชื่อ หรือชวนเชื่อ
๕. ไม่พูดต่อเสียด นินทาว่าร้าย ยุ่งให้คนแตกแยกกัน

๔๗

๖. ไม่พูดจาหยาบค้าย ให้เป็นที่แสดงของคนอื่น
๗. ไม่พูดจาไร้สาระ หรือที่เรียกว่าพูดจาเพื่อเชื่อ ไม่มีสาระ เหตุผล หรือประโยชน์อันใด
๘. ไม่โลภอยากได้ของเขา คือมีความคิดอยากเอาของคนอื่น มาเป็นของเรา
๙. ไม่คิดร้าย ผูกใจเจ็บ แค้น ปองร้ายคนอื่น
๑๐. ไม่เห็นผิดเป็นชอบ เช่น เห็นว่าพ่อแม่ไม่มีความสำคัญ บุญหรือกรรมไม่มีจริง เป็นต้น

๔๗

๑๐. กล่าววาจาอันเป็นสุภาพ

๑. ต้องเป็นคำจริง คือ ข้อมูลที่ถูกต้อง มีหลักฐานอ้างอิงได้ ไม่ได้ปั้นแต่ง ขึ้นมาพูด
๒. ต้องเป็นคำสุภาพ คือพูดด้วยภาษาที่สุภาพ มีความไพเราะ ในข้อห้าม ไม่มี คำหยาบ โธษ หรือคำคำ
๓. พูดแล้วมีประโยชน์ คือ มีประโยชน์ต่อผู้ฟังสักทางผ่านแนวทางไปคิด หรือ ปฏิบัติในทางสร้างสรรค์
๔. พูดด้วยจิตใจเมตตา คือพูดด้วยจิตใจที่มีความปรารถนาดีต่อผู้ฟัง มีความจริงใจต่อผู้ฟัง
๕. พูดได้ถูกกาละเทศะ คือพูดในสถานที่เหมาะสม และในเวลาที่เหมาะสม โดยความเหมาะสมจะมีมากขึ้นเช่น ไรก็ขึ้นอยู่กับเรื่องที่ถูก

๔๗

๑๑. การบำรุงบิคาบารดา

๑. ระหว่างเมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่ ก็เลี้ยงดูท่านเป็นการตอบแทน
๒. ช่วยเหลือเป็นธุระเรื่องการทำงานให้ท่าน
๓. คำรางวัลควรพูดให้สืบไปไม่ทำเรื่องเสื่อมเสีย
๔. ประพฤติตนให้ควรแก่การเป็นที่ทอชมรมกจากท่าน
๕. ครั้นเมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ก็ทำบุญอุทิศกุศลให้ท่าน

๔๗

๑๒. การสงเคราะห์บุตร

๑. ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว
๒. ปลูกฝัง สนับสนุนให้ทำความดี
๓. ให้การศึกษาหาความรู้
๔. ให้ได้คู่ครองที่ดี
๕. มอบทรัพย์สินให้ในโอกาสอันควร

๔๗

๑๓. การสงเคราะห์ภรรยา

สามีพึงปฏิบัติต่อภรรยา ดังนี้

- ยดอภัยนับถือว่าเป็นภรรยา คือการแนะนำเปิดแขนเป็นภรรยา ไม่ปิดบังกับผู้อื่น และให้เกียรติภรรยาในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ด้วย
- ไม่ดูหมิ่น คือ ไม่ดูถูกภรรยาเมื่อทำไม่เป็น ทำไม่ถูก หรือเรื่องชาติตระกูล การศึกษาว่าคำคือดีกว่าคน แต่ต้องสอนให้
- ไม่ประพฤติผิดอกใจภรรยา
- มอบความเป็นใหญ่ให้ในบ้าน
- ให้เครื่องแต่งตัว

ภรรยาพึงปฏิบัติต่อสามี ดังนี้

- จัดการงานคือ กิจงานบ้านการเรือนต้องไม่บกพร่อง ดูแลด้านความสะอาด ทำนุบำรุงรักษา ด้านโภชนาการให้เรียบร้อยดี
- สงเคราะห์ญาติสามีคือ ให้ความเอื้อเฟื้อเพื่อญาติฝ่ายสามีเท่าที่คนมีกำลังพอทำได้
- ไม่ประพฤติผิดอกใจสามี คือ ไม่คบชู้ หรือปันใจให้ชายอื่น ชื่อสัตย์ต่อสามีคนเดียว
- รักษาทรัพย์ให้อย่างดี คือ รู้จักรักษาทรัพย์เงินไว้ไม่ให้หมดไปด้วยความสิ้นเปลือง แต่ก็ไม่ถึงกับตระหนี่
- ขยันทำงาน

๑๔. การทำงานไม่ให้คั่งค้าง

- ๑. ฉันทะ คือ มีความพอใจในงานที่ทำ
- ๒. วิริยะ คือ มีความตั้งใจ พากเพียรในงานที่ทำ
- ๓. จิตตะ คือ มีความเอาใจใส่ในงานที่ทำ
- ๔. วิมังสา คือ มีการคิดพิจารณาทบทวนงานนั้นๆ

๑๕. การให้ทาน

การให้ทาน คือ การให้ที่ไม่หวังผลตอบแทนโดยหมายให้ผู้ได้รับได้พ้นจากทุกข์ แบ่งออกเป็น ๓ อย่าง ได้แก่

- ๑. อามิสทาน คือ การให้วัตถุ สิ่งของ หรือเงินเป็นทาน
- ๒. ธรรมทาน คือ การสอนให้ธรรมะเป็นความรู้เป็นทาน
- ๓. อภัยทาน คือ การให้อภัยในสิ่งที่คนอื่นทำไม่ผิดกันเรา ไม่จองเวร หรือพยาบาทกัน

๑๖. การประพฤดิธรรม

กาสตุจริค คือ การไม่ฆ่าสัตว์ การไม่ลักทรัพย์ และ การไม่ประพฤติผิดในกาม

วชิสุจริค คือ การไม่ขูดเหงื่อ การไม่ขูดคำหยาบ การไม่ขูดจาส่อเสียด การนินทาว่าร้าย และการไม่ขูดเพื่อเชื้อเหลวไหล

มโนสุจริค คือ การไม่โลภอยากได้ของผู้อื่น การไม่คิดพยาบาทปองร้ายผู้อื่น และการเห็นชอบ

๑๗. การสงเคราะห์ญาติ

- ๑. ในทงธรรม ที่ช่วยแนะนำให้ทำบุญกุศล ให้รักษาดี และทำสมาธิภาวนา
- ๒. ให้ทาน คือ การสงเคราะห์เป็นทรัพย์สิน หรือเงินทองคือให้เขาพ้นจากทุกข์หรือความลำบากคนแก่กำลัง
- ๓. ไร้ป้อวาจา คือ การพูดเจรจาด้วยถ้อยคำที่อ่อนโยน สุภาพ และประกอบไปด้วยความปรารถนาดี
- ๔. มีอัคตเวรียา คือการประพฤติดีให้เป็นประ โอรพกับเขา อาจช่วยเหลือด้วยแรงกาย กำลังใจ หรือด้วยความสามารถที่มี
- ๕. รู้จักสมานักคิดาคา คือการวางตัวให้เหมาะสม อย่างสมถะสันตมอบปลายร่วมทุกข์ร่วมสุข ไม่ถือตัว

๑๘. ทำงานที่ไม่มีโทษ

๑. ไม่ผิดกฎหมาย คือทำให้ถูกต้องตามกฎหมายของบ้านเมือง
๒. ไม่ผิดประเพณี คือ แบบแผนที่ปฏิบัติกันมาแต่เดิม ควรคำนึงตาม
๓. ไม่ผิดศีล คือ ข้อห้ามที่บัญญัติไว้ในศีล ๕
๔. ไม่ผิดกรรม คือหลักกรรมทั้งหลายอาทิเช่น การพนัน การหลอกลวง

๑๙. ตะเวนจากบาป

เว้นจากอกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ ได้แก่

- ฉ้อฉล
- ลักทรัพย์
- ประทุษร้ายในกาม
- ชุกเท็จ
- ชุกสอดเสียด
- ชุกคำพยาน
- ชุกเพื่อชื่อ
- โลกอยากได้ของเขา
- คิดพยายามป้องกันคนอื่น
- เห็นคิดเป็นชอบ

๒๐. สสารวมจากการดื่มน้ำเมา

โทษของน้ำเมา ได้แก่

- ทำให้เสียทรัพย์
- ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาท
- ทำให้เกิดโรค
- ทำให้เสียชื่อเสียง
- ทำให้ล้มตัวไม่รู้จักอาย
- ทอนกำลังปัญญา

๒๑. ไม่ประมาณในธรรมทั้งหลาย

๑. การไม่ประมาณในเวลา
๒. การไม่ประมาณในวัย
๓. การไม่ประมาณในความไม่มีโรค
๔. การไม่ประมาณในชีวิต
๕. การไม่ประมาณในการทำงาน
๖. การไม่ประมาณในการศึกษา
๗. การไม่ประมาณในการปฏิบัติธรรม

๒๒. มีความเคารพ

สิ่งที่ควรเคารพมีอยู่ ดังนี้

๑. พระพุทธเจ้า
๒. พระธรรม
๓. พระสงฆ์
๔. การศึกษา
๕. ความไม่ประมาณ คือ การคำนึงตามหลักกรรมคำสอนพระพุทธศาสนาอื่นๆ ด้วยความเคารพ
๖. การสนทนาปราศรัย คือ การต้อนรับอาคันตุกะผู้มาเยือนด้วยความเคารพ

๒๓. มีความถ่อมตน

๑. มีกิริยาที่อ่อนน้อม
๒. มีวาจาที่อ่อนหวาน
๓. มีจิตใจที่อ่อนโยน

๒๔. มีความมั่นใจ

คำว่ามั่นใจไม่ได้หมายถึงการอยู่ลำพังคนเดียวอย่างเดียว แต่หมายถึง การพอใจในสิ่งที่คนมีอยู่ในขณะของความสำเร็จ

- ขาดความมั่นใจ หมายถึง ความวิตกกังวลมีคามเกิด คือมีคหิโหนที่พอใจเท่านั้น เป็นอยู่อย่างไรก็ควรพอใจ ไม่คิดน้อยใจในสิ่งที่ตัวเองเป็นอยู่
- ขาดความมั่นใจ หมายถึง ความวิตกกังวล เราไม่ทำสิ่งใดที่พอใจเท่านั้น ตั้งแต่กำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังบารมี หรือกำลังความสามารถ เป็นต้น
- ขาดความมั่นใจ หมายถึง ความวิตกกังวล ซึ่งใจไปไปถึงความพอใจเฉพาะใคร ในหลาย ๆ เรื่อง เช่นรูปลักษณ์ของตนเอง และรวมทั้งฐานะที่เรานั้นอยู่

๓๓

๒๕. มีความกตัญญู

คือการรู้คุณ และตอบแทนบุญคุณ ได้แก่

๑. กตัญญูต่อบุคคล บุคคลที่ควรกตัญญูก็คือใครก็ตามที่มีบุญคุณควรระลึกถึงและตอบแทนพระคุณ เช่น บิดา มารดา อาจารย์ เป็นต้น
๒. กตัญญูต่อสัตว์ ได้แก่ สัตว์ที่มีคุณต่อเราช่วยทำงานให้เรา เราก็ควรเลี้ยงดูให้ดีเช่นช้าง ม้า วัว ควาย หรือสุนัขที่ช่วยเฝ้าบ้าน เป็นต้น
๓. กตัญญูต่อสิ่งของ ได้แก่ สิ่งของทุกอย่างที่มีคุณต่อเรา เช่น หนังสือที่ให้ความรู้แก่เรา อุปกรณ์ทำมาหากินต่างๆ เราไม่ควรทิ้งขว้าง หรือทำลายโดยไม่เห็นคุณค่า

๓๔

๒๖. การพึงธรรมชาติตามกาล

เมื่อมีโอกาส เวลา หรือตามวันสำคัญต่างๆ ก็ควรต้องไปพึงธรรมชาติบ้างเพื่อสดับศรีบพิงสิ่งที่เป็นประโยชน์ในหลักธรรมนั้นๆ และนำมาใช้กับชีวิตเราเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น

๓๕

๒๗. มีความอดทน

๑. ความอดทนต่อความลำบาก
๒. ความอดทนต่อทุกขเวทนา คือ ทุกข์ที่เกิดจากสังขารของเราเอง
๓. ความอดทนต่อความเจ็บใจ คือการที่คนอื่นทำให้เราต้องผิดหวัง หรือพูดจาให้เจ็บช้ำใจ ไม่เป็นอย่างไรทั้งเป็นต้น
๔. ความอดทนต่ออำนาจกิเลส คือ สิ่งยั่วยวนทั้งหลายถือเป็นกิเลสทั้งทางใจและทางกายอาทิ เช่น ความนึกโลกอยากได้ของเขา หรือการพ่ายแพ้ต่ออำนาจเงิน เป็นต้น

๓๖

๒๘. เป็นผู้ว่าง่าย

๑. ไม่พูดถกถล่อนเมื่อได้รับการว่ากล่าวตักเตือน คือ การรับฟังด้วยดี ไม่ใช่แค้นแค้นแล้วปิดประตูความคิดไม่รับฟัง
๒. ไม่นิ่งเฉยเมื่อได้รับการเตือน คือ การนำคำตักเตือนนั้นมาพิจารณาและแก้ไขข้อบกพร่องนั้นๆ
๓. ไม่จับผิดผู้ว่ากล่าวตักเตือน คือ การที่ผู้สอนอาจมีความผิดพลาดเนื่องจากความประมาท เราควรให้อภัยต่อผู้สอน เพราะการจับผิดทำให้ผู้สอนต้องอับอายขายหน้าได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ดีงาม
๔. เคารพต่อคำสอนและผู้สอน คือ การใช้ถ้อยคำมากระทำต่อผู้ทำให้คำสอน และเคารพในสิ่งที่ผู้สอนได้นำมานะนำ
๕. มีความอ่อนน้อมต่อตนเอง คือ ไม่แสดงความไฮ้ ถือตัวเองเหนือผู้อื่นเพราะสิ่งที่ตัวเองเป็นตัวเองมี

๓๗

๖. มีความยินดีต่อคำสอนนั้น คือ ขอมรับในคำสอนนั้นๆ ด้วยความยินดี
๗. ไม่คือร้อน คือ การไม่อวดดี คิดว่าของตัวเองนั้นผิดแต่ก็ยังค้นหุรงทำต่อไปเพราะกลัวเสียชื่อเสียง
๘. ไม่ขัดแย้ง เพราะว่าการว่ากล่าวตักเตือนหรือตักเตือนนั้นก็คือสิ่งที่ตรงข้ามกับที่เราทำอยู่แล้ว เราควรต้องเปิดใจให้กว้างไม่ขัดแย้งต่อคำสอน คำวิจารณ์นั้นๆ
๙. ยินดีให้ตักเตือนได้ตลอดเวลา คือ การยินดีให้มีการแสดงความคิดเห็นตักเตือนได้โดยไม่มีข้อยกเว้นเรื่องเวลา
๑๐. มีความอดทนต่อการเป็นผู้ถูกตักเตือน คือ การไม่เอาความขัดแย้งในความเห็นเป็นอารมณ์ แต่ให้เข้าใจเจตนาที่แท้จริงของผู้สอนนั้น

๓๘

๒๘. การได้เห็นสมณะ

๑. เห็นด้วยตา คือ การเห็นจากการสัมผัสด้วยสายตาของคนเอง แล้วมีความประทับใจในความสราวมในกาย
๒. เห็นด้วยใจ เนื่องจากความสราวมกาย วาจา ใจของสมณะจะช่วยโน้มน้าวจิตใจของเราให้โอนอ่อนผ่อนตาม และรับฟังหลักคำสอนด้วยใจที่อินดี
๓. เห็นด้วยปัญญา หมายความว่า การรู้โดยการใช้ปัญญาใคร่ครวญ พิจารณาในกฎสัมมัตถและเข้าใจและรับรู้ถึงคำสอนของสมณะผู้นั้น และรู้ว่าท่านเป็นผู้ที่มั่นคงอยู่ในศีลธรรมอย่างแท้จริง

๓๐. การสนทนารธรรมคัมภ

การได้สนทนากันเรื่องธรรม ทำให้ขยายขอบเขตการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ และได้รับรู้ในสิ่งใหม่ๆ ที่เราอาจนึกไม่ถึง หรือเป็นการเผื่อแผ่ความรู้ที่เรามิให้แก่ผู้อื่นได้ทราบด้วย

๓๑. การบำเพ็ญศบะ

ศบะ โดยความหมายแปลว่า ทำให้ร้อน ไม่ว่าด้วยวิธีใด การบำเพ็ญศบะ หมายความว่า การทำให้กิเลส ความรุ่มร้อนต่างๆ หมดไป หรือเบาบางลง

๓๒. การประพฤติพรหมจรรยา

พรหมจรรยา หมายถึง การบวชซึ่งละเว้นเมถุน การครองชีวิตที่ปราศจากเมถุน การประพฤติธรรมอันประเสริฐ ท่านว่าลักษณะของธรรมที่ดีถือว่าเป็นการประพฤติพรหมจรรยา นั้น ได้แก่

๑. ให้ทาน บริจาคทานไม่ว่าจะเป็นทรัพย์ สิ่งของ เงินทอง หรือปัญญา
๒. ช่วยเหลือผู้อื่นในกิจการงานที่ชอบ ที่ถูกที่ควร (เวชชาวจงมือ)
๓. รักษาศีล ๕ คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักขโมย ไม่ทำผิดในกาม ไม่พูดปด ไม่ดื่มมึนเมา (เบญจศีล)
๔. มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา กับคนที่เราต้องพบปะด้วยทุกคน (อัปป์มัญญา)
๕. งดเว้นจากการเสพทกม (เมถุนวิริค)

๖. อินดีในคู่ของคน คือ การมีสามีหรือภรรยาคนเดียว (สพารสันโตน)
๗. เพียรพยายามที่จะละความชั่ว ไม่ให้อุดออยในความบาปกัน (วิริช)
๘. รักษาซึ่งศีล ๘ คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักขโมย ไม่ร่วมประเวณี ไม่พูดปด ไม่ดื่มมึนเมา ไม่บริโภคอาหารตั้งแต่เที่ยงวันเป็นต้นไป ไม่ฟ้อนรำ ขับร้อง บรรเลงดนตรี ดูการละเล่น ไร้ของหอมหรือเครื่องประดับ ไม่นอนบนที่สูงใหญ่ หรุพรา (อุโปสถ)
๙. ใช้ปัญญาเห็นแจ้งใน ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค (อริชธรรม)
๑๐. ศึกษาปฏิบัติในศีล สมาริ ปัญญา ให้รู้แจ้งเห็นจริง (สิกขา)

๓๓. การเห็นอริยสัง

อริยสัง หมายถึง ความจริงอันประเสริฐ หลักแห่งอริยสังมีอยู่ ๔ ประการ

- ๑. ทุกข์
- ๒. สมุทัย
- ๓. นิโรธ
- ๔. มรรค

285

๓๔. การทำให้แจ้งในพระนิพพาน

นิพพาน คือ ภาวะของจิตที่ดับกิเลสได้หมดสิ้น หลุดจากอำนาจกรรม และไม่ต้องวนเวียนอยู่ในสังสารวัฏอีก ซึ่งก็คือ การพ้นจากทุกข์นั่นเอง

- ลักษณะของนิพพานมีอยู่ ๒ ระดับ ดังนี้
- ๑. การดับกิเลสขณะที่ยังมีเบญจขันธ์เหลืออยู่ หรือการเข้าถึงนิพพานขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ (สุปฏิปันตนนิพพาน)
 - ๒. การดับกิเลสที่ไม่มีเบญจขันธ์เหลืออยู่เลย คือ การที่ร่างกายเราแตกดับแล้ว ไปเสวยสุขอันเป็นอมตะในพระนิพพาน (อนุปัตติสถานนิพพาน)

286

๓๕. มิจฉิมหวันโหวนโลกธรรม (โลกธรรม ๘)

- ๑. ใช้ปัญญาพิจารณา โดยตั้งอยู่ในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา พิจารณาอยู่เนืองๆ ถึงหลักธรรมต่างๆ
- ๒. เจริญสมาธิภาวนา ใช้กรรมฐานพิจารณาถึงความไม่เที่ยงในสรรพสิ่งทั้งหลายในโลก และสังขาร

287

๓๖. มิจฉิมโสภเสวรา

- ๑. ใช้ปัญญาพิจารณาอยู่เนืองๆ ถึงความไม่เที่ยงในสิ่งของทั้งหลาย และร่างกายของเรา
- ๒. ไม่ยึดมั่นในตัวตน หรือความจริงยังขึ้น ในคนหรือสิ่งของว่าเป็นของเรา
- ๓. ทุกอย่างในโลกล้วนเปลี่ยนแปลงอยู่ทุกขณะ แม้ร่างกายเราก็ใช้เป็นท้อศิษชั่วคราวเท่านั้น
- ๔. คิดว่าทุกสิ่งทุกอย่างล้วน ไม่เที่ยงด้วยกันทั้งนั้น

288

๓๗. มิจฉิปราศจากกิเลส

กิเลส ก็คือ สิ่งที่ทำให้เกิดความเศร้าหมอง ซึ่งได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง แบ่งประเภทของกิเลสออกเป็นดังนี้ คือ

- ๑. รากะ มีโทษน้อย แต่คลายช้า
- ๒. โทสะ มีโทษมาก แต่คลายเร็ว
- ๓. โมหะ มีโทษมาก แต่คลายช้า

289

๓๘. มิจฉิเกษม

เกษม หมายถึง มีความสุขสบาย หรือสภาพที่มีจิตใจที่เป็นสุข ในที่นี้หมายถึงการละแล้วซึ่งกิเลส

- ๑. การละกามโยคะ คือ การละความยินดีในวัตถุ ซึ่งมีชีวิตทั้งหลาย เรียกว่ากามคุณซึ่งประกอบด้วย รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส
- ๒. การละภวโยคะ คือ การละความยินดีในภพ โดยให้เห็นว่าสิ่งใดๆ ในโลกล้วนไม่เที่ยงแท้ หรือคงอยู่ตลอดไป
- ๓. การละภิกขุโยคะ คือ การละความยินดีในความเห็นคิดเป็นชอบ โดยให้คำนึงตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า
- ๔. การละอวิชาโยคะ คือ การละความยินดีในอวิชาทั้งหลาย ความไม่รู้ทั้งหลาย โดยให้มุ่งปฏิบัติเพื่อปัญญาที่รู้แจ้งเห็นจริง

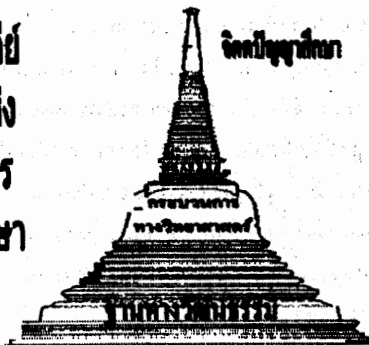
290

ไตรยางค์แห่งการศึกษา

ไตรยางค์แห่งการศึกษา

- องค์สามแห่งการศึกษา ได้แก่
 - องค์ที่ ๑ การศึกษาในฐานวัฒนธรรม
 - องค์ที่ ๒ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์
 - องค์ที่ ๓ จิตปัญญาศึกษา

เจดีย์
แห่ง
การ
ศึกษา

- ปัญหาใหญ่ของการศึกษาทุกวันนี้ คือ การศึกษาที่เอาวิชาเป็นตัวตั้ง
- หัวใจของการปฏิรูปการศึกษา คือ การเปลี่ยนตัวตั้งของการเรียนรู้ โดยการเอาการอยู่ร่วมกันหรือวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง เอาวิชาเป็นตัวประกอบ

องค์ที่ ๑ การศึกษาในฐานวัฒนธรรม
วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตร่วมกันของกลุ่มชนอัน
สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมหนึ่งๆ
ในกรอบของวัฒนธรรมมีการเรียนรู้ที่จำเป็นแก่
ชีวิตและการอยู่ร่วมกันผ่านการปฏิบัติจริง
ดังนั้น การศึกษาจึงควรจะอยู่ในฐานวัฒนธรรม
มากที่สุด

องค์ที่ ๒ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์
ความเป็นวิทยาศาสตร์เป็นกระบวนการของ
เหตุผล การวิเคราะห์ สังเคราะห์ให้ได้ความรู้ความ
เข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น จริงขึ้น ใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น
ดังนั้น การเรียนรู้จึงควรมีวัฒนธรรมเป็นฐาน
และมีวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือ จึงจะก่อให้เกิด
การพัฒนาสภาพของมนุษย์ให้เข้มแข็ง เพื่อการมี
ชีวิตและการอยู่ร่วมกัน

องค์ที่ ๓ จิตปัญญาศึกษา

- หมายถึง การรู้จักของตัวเองแล้วเกิดปัญญา
- ปัญญา หมายถึง การเข้าถึงความจริงสูงสุด หรือการเข้าถึงความจริง ความดี และความงาม

217

จิตปัญญาศึกษา Contemplative education

การศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน
เรียกว่า จิตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) เป็นการศึกษาที่จุดจิตของตัวเองจนเกิดปัญญา การศึกษานี้เน้นที่การปฏิบัติ

จิตปัญญาศึกษานั้นความเงียบและฝึกแห่งจิต ไม่ใช่ทำปรี๊ดซุกเปรี้ยวอย่างคั้น ซึ่งคคเป็นเหยื่อของกิเลสได้ง่ายๆ

218

จิตปัญญาศึกษา เป็นการศึกษาที่เน้นและให้ความสำคัญกับการพัฒนาความตระหนักรู้และการเรียนรู้วิถี/โลกทัศน์ใน (อารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ ทศนะ/มุมมองต่อชีวิตและโลก) ของตนเอง ให้คุณค่าในเรื่องการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ซึ่งหมายถึง การสังเกตอย่างมีสติต่อการเปลี่ยนแปลงภายในของตนเองที่เกิดขึ้น จากการเผชิญกับผู้อื่นและโลกภายนอก ผ่านกระบวนการ/วิธีการและกิจกรรมที่หลากหลาย

219

Contemplative education is a philosophy of higher education that infuses learning with the experience of awareness, insight and compassion for oneself and others through the erudite academic practices of meditation and , such as ikebana, t' ai chi ch 'uan and chinese brushstoke .

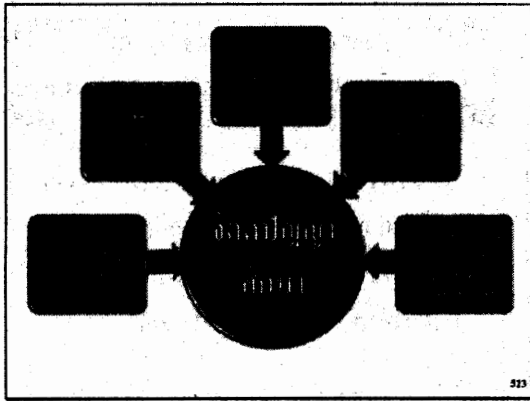
220

การศึกษาเช่นนี้จึงเป็นการศึกษาที่ต้องพัฒนามนุษย์อย่างองค์รวม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง และส่งผลต่อชีวิต ด้านในของผู้เรียนจนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนผ่านวิธีการหลักที่ใช้ คือ การสร้างความรู้เชิงประจักษ์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน จากการมีประสบการณ์ตรงด้วยการทำสมาธิ และวิปัสสนาในรูปแบบต่างๆ อาทิ การเรียนรู้ผ่านการฝึกฝนทางกาย เช่น ชีกง โยคะการเคลื่อนไหวร่างกายแบบต่างๆ การเรียนรู้ผ่านการทำงานศิลปะ รูปแบบต่างๆ การใคร่ครวญทางความคิดโดยอาศัยประสบการณ์

221

จิตปัญญาศึกษาเป็นทั้งแนวคิดและแนวปฏิบัติ ที่มีจุดมุ่งหมายให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ในระดับต่างๆ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงภายในตน (Self/Personal Transformation) การเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร (Organizational Transformation) และการเปลี่ยนแปลงภายในสังคม (Social Transformation) โดยที่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงเล็กๆ น้อยๆ แต่ เป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานอย่างลึกซึ้ง

222

บทสวดมนต์ “เบญจเศวต”
บทเรียนที่ คุณย่าทองนวล อินทวงศ์ สอนหลาน

ไหว้กราบบูชา	วันละสองเวลา
อย่างน้อยควรทำ	กราบครั้งห้าหน
เป็นกิจประจำ	ทำงานแม่นยำ
นำให้สุขศรี	หนึ่งกราบพระพุทธร
ด้วยจิตบริสุทธิ์	ระลึกถึงความดี

บทสวดมนต์ “เบญจเศวต”
บทเรียนที่ คุณย่าทองนวล อินทวงศ์ สอนหลาน

แล้วกราบพระธรรม	ระลึกคุณที่มี
ด้วยจิตเปรมปรีดี	นับถือจริงใจ
แล้วกราบพระสงฆ์	สาวกพุทธองค์
ด้วยจิตเลื่อมใส	เห็นคุณของท่าน
ดีชอบเพียงไร	น้อมมาภายใน

บทสวดมนต์ “เบญจเศวต”
บทเรียนที่ คุณย่าทองนวล อินทวงศ์ สอนหลาน

เดือนใจของตน	ชนกชนนี
ผู้บูรพการี	รวมทั้งสองคน
กราบหนที่สี่	ด้วยจิตนฤมิต
ตรึตรงเห็นผล	ที่ท่านอุปการ
แล้วประมวคความดี	ที่บรรดามี

บทสวดมนต์ “เบญจเศวต”
บทเรียนที่ คุณย่าทองนวล อินทวงศ์ สอนหลาน

ในครูอาจารย์	ผู้ใหญ่และกษัตริย์
ทรงคุณมโหฬาร	น้อมจิตกราบกราน
เป็นที่ครบห้า	ลำดับแต่นั้น
ตั้งอธิษฐานบากบั่น	ด้วยใจแก้วกล้า
คิดคะเนถึงกิจการ	ตามวันเวลา

บทสวดมนต์ “เบญจเศวต”
บทเรียนที่ คุณย่าทองนวล อินทวงศ์ สอนหลาน

หาช่องแสวงหา	ผลประโยชน์ประจำวัน
กับคิดรักษา	ทรัพย์สินนานา
ด้วยวิธีป้องกัน	อย่าให้จ่าขมมาก
แต่รู้แบ่งปัน	เลิกการพนัน
คบหากนดี	ตั้งจิตอุทิศ

บทสวดมนต์ “เบญจเศวต”
บทเรียนที่ คุณข้าทอจนวอด อินทวงศ์ สอนหลาน

เป็นคนอารีย์	รู้สนามไมตรี
กับคนโกธโกล	คิดเรื่องเรื่องกรรม
คือการทำ	ด้วยกาชปากใจ
ทำดีได้ดี	ไม่เลือกใครใคร
ทำชั่วรังโทษ	ผลชั่วตามสนอง

บทสวดมนต์ “เบญจเศวต”
บทเรียนที่ คุณข้าทอจนวอด อินทวงศ์ สอนหลาน

คิดได้ทำได้	ความซอกสาวไว้
พร้อมด้วยศรัทธา	จักมีเกษมสุข
โกลทุกข์หมั่นหมอง	เป็นคนควรดอง
ทำตลอดตัวตาย	เทอญฯ

พุทธศาสนสภานิต
อัปภักตจิต จีวิคมาหุริรา
ปราศอุกถว่าชีวิตนี้อย่าง
ชีวิตนี้อย่าง แต่ชีวิตนี้สำคัญนัก
เป็นหัวเขี้ยวหัวต่อเป็นทางแยก
จะไปสูงไปต่ำ จะไปดีไปร้าย
เลือกได้ในชีวิตนี้เท่านั้น

สิ่งสามีกข้อนี้ให้จงดี
แล้วจงเชือกเชือก
เลือกให้ดีเถิด
ผู้มีศรัทธาไม่ทำความไม่ดีทั้งหลาย
ทั้งกายวาจาใจได้ยิ่งกว่าผู้อื่น

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช
สกลมหาสังฆปริณายก

เพลงคน

ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง	ครู เกษม มินินท
จินดา	
ผู้ประพันธ์ทำนอง	ครู สุรพล โทณะวณิก
ผู้ขับร้อง	ครู สุเทพ วงศ์กำแหง
	ศิลปินแห่งชาติ

ดวงดาววิบวาวเคยเด่นพรายังหล่น
เมฆลอยเบื่องบนยังตกลงสู่ดิน
หมู่มวณกกามีปีก
หลีกบินของพรานโหมบิน
ไม่วายร่วงดินลงตาย

ทะเลลึกมีมวลหมู่ปลาอยู่มากอยู่
ทั่วปั้งหนองคูมวลหมู่ปลามากมาย

ก็ยังมิวายโดนเบ็ด
เค็ดชีวิตมันถึงตาย
ละม้ายคล้ายชีวิตคน

539

มีคนัว เสน่ห์ เพียงใจ ร่ำรวยหรือเชื่องโง่อับจน

ไม่มีวันพ้นความตาย สุดที่หมายเคียวกัน

เป็นคนทั้งที่ควรให้มีประโยชน์

ชาติไทยของเราควรรุ่งโรจน์ท่าทัน

อย่ามัวระเวิงความสุข ส่วนตัวเห็นเป็นสำคัญ

ชีวิตคนฉัน.....นิค.....เคียว

538